

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI No. 61816/95

POSTAL REGD. NO. CHD/0081/2015-17

ਬ੍ਰਹਮ ਢੀਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਹੁ ਏਹੁ ਵਖਾਈਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਖਿਲਾ ਨਹੀ ਜਾਈਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਮਾਰਚ 2015

ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ ਵੀਹਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਮਾਰਚ, 2015
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਨੀ

ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ ਸਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

9417214391, 9592009106

Postal Address for any Enquiry, Money Order,
Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib

(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.

Kharar, Distt. S.A.S Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India
9417214391

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 60/-	\$ 600/-

Please visit us on internet at :-
Email : atammarg1@yahoo.co.in,
http:# www.ratwarasahib.org
http:# www.babalakhbirsinghbalongi.org

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

94172-14391, 94172-14381, 9417214379 96461-
01996, 98889-10777,

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਈਓਪ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ,
ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ -
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ
ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00 ਵਜੇ
ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 9417214391, 9592009106, 9417214379

Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ

ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਫੋਨ : 001-604-433-0408

ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ - ਮੋਬਾਇਲ 001-7788389135

ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ : 001-604-862-9525

ਫੋਨ : 001-604-288-5000

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ ਫੋਨ : 001-604-589-9189

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

ਫੋਨ : 0044-121-200-2818 ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879,

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ) ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ : ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858

ਭਾਈ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-469927233

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਦਾਰੇ - ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

* ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)

9417214391, 9417214379, 9814612900

* ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ

ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (CBSE) - 0160-2255003

* ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ -

96461-01996

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ

ਸੀਨੀਅਰ

ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB) ਇੰਗਲਿਸ਼ ਮਾਧਿਅਮ

95920-55581, 01602255004

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ

98148-01860

* ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ -

94172-14382

* ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (ਬੀ.ਐੱਫ)

94172-14382

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ

(ਫਰੀ) 98157-28220, 98146-12900

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009

ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 85580-78028

ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385,

98555-28517, 94172-14385

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	<i>ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ</i>	
2.	ਬਾਰਹਮਾਹਾ	8
	<i>ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ</i>	
3.	ਸੰਤ ਬਚਨ	15
	<i>ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ</i>	
4.	ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ	24
	<i>ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ</i>	
5.	ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ
ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ	30
6.	ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਪਰਪਿਤ	42
	<i>ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ</i>	
7.	ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਰਾਖਾ	47
	<i>ਸੰਤ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ</i>	
8.	ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ	51
	<i>ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ</i>	
9.	ਜੈਤੋ ਦਾ ਮੋਰਚਾ	54
	<i>ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ</i>	
10.	ਸਟੀਕ (ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ)	57
	<i>ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ</i>	
11.	ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ-ਭਾਗ 2	60
	<i>ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ</i>	
12.	ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ	62
	<i>ਵੈਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿੰਘ</i>	
13.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ,
ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	64

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ ਅਤੇ ਮੋਕਸ਼ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਖਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਅਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਗੈ ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੬

ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ -

ਜਿਤੜੇ ਫਲ ਮਨਿ ਬਾਢੀਅਹਿ ਤਿਤੜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੫੨

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਇਸੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਗਾਢੀ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਖਸ਼ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1. ਨਾਮ 2. ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ 3. ਭਾਣਾ 4. ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ 'ਨਾਮ' ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸ ਗਿਆ ਫਿਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਵੀ ਇਸੇ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ।

ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ ਬੁਝਹੁ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੯

ਗੁਰੁ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੁ ਨਿਵਲੁ ਮਨੁ ਕੋਠਾ ਤਨੁ ਛਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਮਨ ਕਾ ਤਾਕੁ ਨ ਉਘੜੈ

ਅਵਰ ਨ ਕੁੰਜੀ ਹਥਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੩੭

ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੁਖਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬੋਲੀਐ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੰਗਿ ਚਲੁਲੈ ਰਾਤੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਭੀਨੀ ਚੋਲੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੭

ਨਾਮ ਰਸ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਅਤੇ ਲਾਲੀ ਨਾਲ ਨਾਮ ਰੱਤੇ ਤੇ ਚਾਉ ਭਰੇ ਮਨ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੁਣ ਨੇ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਤਿਆਗੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਜ ਯੋਗੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ, ਤਪੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਵਕ, ਹਠ-ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਤੇ ਮਾਂਗਤ ਭਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਬਲੀ ਸੁਰਮੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟਾਏ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ 1699 ਈ. ਵਿਚ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕੀਤੀ। ਸੋ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਉਣ ਉਪਰੰਤ 1700 ਈ. ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਨਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਹੋਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਿਤ ਪਾਈ। ਜਿਸਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਅੰਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਰੀਤ ਚਲਾਈ ਕਿ ਦੋ ਦਲ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਕ ਖਾਸ ਥਾਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਦੇ ਅਤੇ ਜੋਤੂ ਟੀਮ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪੇ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਸੰਕਲਪਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ - 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ।' ਇਹੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਧੇਅ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਮੁਖ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੮੪੬

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕਾਂ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੰਗਤ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਖਾਸ ਮਹੱਤਤਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪ੍ਰੈਲ 1995 ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸੁਭ ਕਾਰਜ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ, ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਅੰਕ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਮਾਰਚ 2015 ਵਿਚ ਇਹ ਮੰਜ਼ਿਲ-ਦਰ-ਮੰਜ਼ਿਲ ਵਧਦਾ ਹੋਇਆ 20 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀਆਂ ਤੱਕ 240 ਅੰਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਨਵੀਆਂ ਰੂਹਾਨੀ ਕਿਰਨਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗੇ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਇਸਨੂੰ ਹੱਥੀ ਵੰਡਣ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨੂਅਲ ਦੇ ਚੰਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਿਸਾਲ ਹੈ।

ਬਾਰਾਮਾਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਨਵਾਂ ਉਪਦੇਸ਼

ਦਿਤਾ ਹੈ। ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਨੂੰ ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਦਰਸਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਸੁੱਖਾਂ ਭਰਿਆ ਅਨੰਦਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਮਿਥ (ਵਿਸ਼ਵਾਸ) ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਿਤਾਂ, ਵਾਰਾਂ, ਗ੍ਰਹਿਆਂ, ਨਛੱਤਰਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਕਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਗ੍ਰਹਿ, ਨਛੱਤਰ ਆਦਿਕ ਕੁਝ ਵੀ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸ਼ਗਨਾਂ-ਅਪਸ਼ਗਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਨਾ ਤਾਂ ਬਿਘਨ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਦੁਖ ਜਾਂ ਝੋਰਾ ਹੀ ਹੈ -

ਸ਼ਗਨ ਅਪਸ਼ਗਨ ਤਿਸ ਕੋ ਲਗੈ ਜਿਸ ਚਿਤ ਨਾ ਆਵੈ ਨਾਉ॥

ਦੁਖ ਨਾਹੀ ਸਭੁ ਸੁਖੁ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਏਕੈ ਏਕੀ ਨੇਤੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੦੨

ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੋੜਾਂ ਬਿਘਨ, ਦੁੱਖਾਂ, ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਤਿਸੁ ਲਾਗਤੇ ਜਿਸ ਨੋ ਵਿਸਰੈ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੨

ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਸਦਾ ਖੁਆਰੀ ॥

ਤਾ ਕਉ ਧੋਖਾ ਕਹਾ ਬਿਆਪੈ ਜਾ ਕਉ ਓਟ ਤੁਹਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੧੨

ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੫

ਅਪੁਸਟ ਬਾਤ ਤੇ ਭਈ ਸੀਧਰੀ ਦੂਤ ਦੁਸਟ ਸਜਨਈ ॥

ਅਧਕਾਰ ਮਹਿ ਰਤਨੁ ਪ੍ਰਗਾਸਿਓ ਮਲੀਨ ਬੁਧਿ ਹਛਨਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੨

ਚੇਤ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਖੈਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਜੀਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਪਏ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਨਾ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜਦਾ ਹੈ।

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੋੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸ ਭ੍ਰਮੇ ਥਕਿ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੩

ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣੀ ਤਰਸ ਭਰੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਲੋਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਾਕ, ਰਿਸ਼ਤੇ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥ, ਮਾਣ ਵਡਿਆਈਆਂ ਆਦਿਕ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਹੀਂ -

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ -

ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ ॥

ਮਨ ਉਹਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੪

ਉਥੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ -

ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਸੈ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ ॥

ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੯

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਓਥੈ ਹਥੁ ਨ ਅਪੜੈ ਕੁਕ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ॥

ਓਥੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲੀ ਹੋਵੈ ਕਢਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੧

ਜੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧੋਅ ਵਲ ਮੁੜਨਾ ਹੈ।

ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ ॥

ਅੰਤਰ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਤਰਿ ਮਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੬੧

ਜੀਵ ਭਾਵ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਮ ਆਪੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦਰਸਾਈ ਹੈ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੁਖਮਈ ਹੋ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਨੰਦ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਖੇੜੇ ਵੰਡਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਚੇਤਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ ॥

ਸੰਤ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਪਾਈਐ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਭਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੩

'ਚੇਤਿ ਮਿਲਾਏ ਸੇ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਸ ਕੈ ਪਾਇ ਲਗਾ' ॥

ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਦਿਸੰਦਤਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਞੈ ਮਿਤ੍ਰੁ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ ॥

ਹਉ ਢੂਢੇਈ ਜਗੁ ਸਬਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ ॥

ਅੰਗ-੫੨੦

ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਧੁੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ

ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪ ਨਾਮ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

'ਸੰਤ ਬਚਨ' ਚਲ ਰਹੇ ਲੜੀਵਾਰ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ, ਆਤਮ ਗਿਆਨ, ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਰਨ ਲਈ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਰੂਪੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਆਤਮ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪੰਜ ਚੋਰ, ਪੰਜ ਠੱਗ, ਪੰਜ ਕਲੇਸ਼ ਤੇ ਪੰਜ ਭਰਮਾਂ ਨੇ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ-ਇਕ ਚੋਰ, ਠੱਗ, ਕਲੇਸ਼ ਜਾਂ ਭਰਮ ਇਸਨੂੰ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਘੁੰਮੇਟਣੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਅਜਾਈ, ਬੇਅਰਥ, ਨਿਹਫਲ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਤਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿਚ ਵਿੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸੇ ਵਕਤ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈ ਕੇ ਕਮਾਈ ਕਰੇ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਸੁਖਾਲਾ ਰਸਤਾ ਸਾਡੇ ਭਲੇ ਲਈ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਹਿਤ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗ -

'ਈਹਾ ਖਾਣਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ ॥' ਇਸ ਅੰਕ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਤਿ ਅਤੇ ਅਸਤਿ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਸ ਅਮੋਲਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਜਗਿਆਸਾ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 'ਸਟੀਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਲਗਾਤਾਰ ਛਾਪੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ 31ਵੀਂ ਅਤੇ 32ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦੇ ਅਰਥ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿਤ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅੰਕ ਦਾ ਮੈਟਰ ਵੱਧ ਜਾਣ ਕਾਰਨ 'ਬਾਲਮ ਸਾਖੀਆਂ' ਲੜੀਵਾਰ ਲੇਖ (ਰਚਿਤ ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਮੁੜ ਤਾਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ 'ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ' ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲੇਖ 'ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਰਾਖਾ' ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਤੇ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਫਖਰ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ 20 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ, ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਆਪ ਜੀ ਤੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਮਾਰਚ 2015 ਅੰਕ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ 'ਆਤਮ ਗਿਆਨ' ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਮੱਗਰੀ ਆਪ ਜੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਦਾ ਲਈ ਅਦਾਰਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਬਖਸ਼ਦੇ ਰਹੋਗੇ।

ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਸਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ 'ਤੇ 'ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ' ਵਿਖੇ 31 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੰਪਨੀ 'ਸਿਪਲਾ ਕੰਪਨੀ' ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਚੈਕਅੱਪ ਕੈਂਪ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ।

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਰਵਰੀ, ਮਾਰਚ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ 'ਤੇ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਬਖਸ਼ਣ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਦਾਸ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ 20 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਰਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਸਦਾ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੇਗਾ।

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਚੇਤਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ॥

(ਚੇਤਿ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਢ : 14 ਮਾਰਚ, ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਚੇਤਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ॥
ਸੰਤ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਪਾਈਐ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਭਣਾ॥
ਜਿਨਿ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਆਏ ਤਿਸਹਿ
ਗਣਾ॥ ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਜੀਵਣਾ ਬਿਰਥਾ
ਜਨਮੁ ਜਣਾ॥ ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਿਆ
ਰਵਿਆ ਵਿਚਿ ਵਣਾ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ
ਕਿਤੜਾ ਦੁਖੁ ਗਣਾ॥ ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ
ਤਿੰਨਾ ਭਾਗੁ ਮਣਾ॥ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੰਉ ਮਨੁ
ਲੋਚਦਾ ਨਾਨਕ ਪਿਆਸ ਮਣਾ॥ ਚੇਤਿ ਮਿਲਾਏ ਸੋ
ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਸ ਕੈ ਪਾਇ ਲਗਾ॥ ਅੰਗ - ੧੩੩

ਅਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚੰਦਮਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਦੇਸੀ ਸਾਲ ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਪਉਣ-ਪਾਣੀ, ਬੈਸੰਤਰ, ਧਰਤੀ, ਚੰਦ, ਸੂਰਜ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸਜੀਵ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਜੀਵ ਦੇ ਨਿਤ ਲੰਘ ਰਹੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਿਆਂ, ਨਛੱਤਰਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਉਤੇ ਪੈਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ, ਬੇਅੰਤ ਤਜਰਬੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿਦਿਆ, ਖਗੋਲ ਵਿਦਿਆ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗਿਣ ਕੇ ਰੁਤਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਦਿਨ ਬਣਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਭਾਂਪ ਕੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਸਧਾਰਨ ਆਦਮੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਕਿੰਨਾ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉਪਰ ਹਰ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਨਮ ਪਤਰੀ ਬਣਾਈ। ਇਹ ਇਕ ਵਿਦਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ 14 ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਧਾਤਾਂ ਤੇ ਪੱਥਰਾਂ, ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ, ਪਦਮ, ਲਸਣ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ bad conductor ਕਰਕੇ ਥਾਪਿਆ। ਇਹ ਧਾਤਾਂ ਤੇ ਪੱਥਰ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੇ ਬੁਰੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਚਾਲ ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਕਿਹੜੇ ਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਅਸਰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਇਕ ਰਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਕਦੇ ਇਸਦਾ ner-

vous system ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਚਦਾ ਹੈ, ਟਪਦਾ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ nervous system weak ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਫਰਕ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਚਿੜਚਿੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕਿਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅੰਦਰੋਂ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਉਭੇ ਸਾਹ, ਲੰਬੇ ਹਉਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਚਿੰਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਆਣੇ ਡਾਕਟਰ ਦਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੀਰਥਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ ਜਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ-ਜੁਲਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਰੁਝੇਵੇਂ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਲਈ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਵਾਈ ਦੇ ਕੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅੰਦਰਲੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਅਸਰਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਚੰਦਰਮਾ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਚਾਲ ਦਾ ਮਾਰਗ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਜੋ ਮਹੀਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿਸ਼ਚੇਪੂਰਵਕ ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟ ਕੇ ਵਰਤਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹੀਨਾ ਸੁਖ-ਸਾਂਦ ਨਾਲ ਲੰਘ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਿਆਂ, ਦਿਨਾਂ, ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਅਸਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਦਸਿਆ। ਨਾਮ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨਾ ਕਰਨਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨਤਾ ਨਾਲ ਸਦਾ ਹੀ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ, ਉਹ ਇਕ ਕਵੱਚ ਦਸਿਆ ਜੋ ਕਿਲੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਜੋਅ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਉਪਰ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਹਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰਤ ਕਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ॥

ਅੰਗ - 262

ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਧੁਨ ਅਜੇ ਸੁਣਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ, ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਅਚੇਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਲੈ

ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਜਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪਰੀਪੂਰਨਤਾ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ, ਵਾਰ, ਮਹੀਨੇ, ਗ੍ਰਹਿ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਉਭਾਰ ਉਸਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

**ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਤਿਸੁ ਲਾਗਤੇ ਜਿਸ ਨੋ ਵਿਸਰੈ ਨਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਅਨਦਿਨੁ ਬਿਲਪਤੇ ਜਿਉ ਸੁੰਵੈ ਘਰਿ ਕਾਉ ॥
ਅੰਗ - 524**

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੁੱਲਣ ਨਾਲ ਵਿਘਨ ਬਿਆਪ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

**ਰਾਮੁ ਜਪਹੁ ਵਡਭਾਗੀਹੋ ਜਲਿ ਬਲਿ ਪੂਰਨੁ ਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਧਿਆਇਐ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ ਕੋਇ ॥
ਅੰਗ - 524**

ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸੁਖ, ਸਹਿਜ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਜੰਮਣਾ ਤੇ ਮਰਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਨਾਮੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਦਾਤਾਰੁ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਿਆ ॥
ਇਛੁ ਪੁੰਨੀ ਮਨਿ ਆਸ ਗਏ ਵਿਸੁਰਿਆ ॥
ਪਾਇਆ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਜਿਸ ਨੋ ਭਾਲਦਾ ॥
ਜੋਤਿ ਮਿਲੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਰਹਿਆ ਘਾਲਦਾ ॥
ਸੁਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਵਠੇ ਤਿਤੁ ਘਰਿ ॥
ਆਵਣ ਜਾਣ ਰਹੇ ਜਨਮੁ ਨ ਤਹਾ ਮਰਿ ॥
ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵਕੁ ਇਕੁ ਇਕੁ ਦ੍ਰਿਸਟਾਇਆ ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸਚਿ ਸਮਾਇਆ ॥
ਅੰਗ - 524**

ਸੋ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗ੍ਰਹਿ, ਵਾਰ, ਬਿਤਾਂ ਉਸ ਜੀਵਨ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਵਸ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਬਰਕਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਥਾਂ ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ। ਉਹ ਇਕ ਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਹਿਸਾਬ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੋਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆਤ ਰਖਦੀ ਸੀ ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਫੇਰ ਨਾਲ ਉਹ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਸੂਝ ਵੀ ਅਧੂਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਉਸਨੂੰ ਵੀ computrise ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਛਪੇ ਛਪਾਏ ਪਰਚੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਲੋਕ computer ਦਾ ਬਟਨ ਦੱਬ ਕੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਅਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮਸਲਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿਦਿਆ ਉਤੇ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ ਕਰੀਏ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ support (ਸਮਰੱਥਨ) ਕਰੀਏ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵਿਘਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਮਨ ਦੀਆਂ

ਸ਼ੁਧ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ -

**ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਤਤੁ ਬੁਧਿ ॥
ਅੰਗ - 262**

ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਦੇ ਆਸਰੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਬਦਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰਭ ਤੋਂ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉਸਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਚਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਮਨਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ -

**ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥ ਅੰਗ - 649
ਅਤੇ**

**ਜੋ ਮਾਗਹਿ ਸੋਈ ਸੋਈ ਪਾਵਹਿ
ਸੇਵਿ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਰਸਾਇਣ ॥ ਅੰਗ - 714**

ਸੋ ਅਸਾਡਾ ਜਿਥੇ ਤਕ ਸਬੰਧ ਹੈ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਚਾਲ ਸੁਖਾਲੀ ਚਲਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦਾ ਡਰ ਅਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੰਤਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸਾਡੇ ਉਪਰ ਅਸਰ ਕਰੇਗਾ। ਅਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ-ਦਾਨਾਂ, ਬ੍ਰਤਾਂ, ਵਾਰਣਿਆਂ, ਟੂਣਿਆਂ-ਜਾਦੂਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾ ਦਿਤਾ। ਅਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਸੁਣਨਾ ਜਾਂ ਨਾ ਸੁਣਨਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਅਸਰਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਤਿ ਚਿਤ ਐਨਰਜੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਰਾਮ ਕਾਰ ਖਿਚ ਕੇ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਤੱਤੀ ਹਵਾ ਦਾ ਝੋਲਾ, ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ -

**ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ ॥
ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੋਟਿਆ ਜਿਨਿ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਦੀਆ ਏਕਾ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥
ਰਾਖਿ ਲੀਏ ਤਿਨਿ ਰਖਨਹਾਰਿ ਸਭ ਬਿਆਧਿ ਮਿਟਾਈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾ ਭਈ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਸਹਾਈ ॥
ਅੰਗ - 819**

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਜਗਿਆਸੂ ਉਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ
ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੈ ॥
ਸਤੁ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ,
ਤਉ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ ॥
ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੋ ਕਰ ਦੇ ਕਰ,
ਪਾਪ ਸਮੁੰਹ ਨ ਭੋਟਨ ਪਾਵੈ ॥
ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹ ਤੋ ਸੋ**

ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ ਬਚਾਵੈ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਗੁਰੂ ਸ਼ਕਤੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਇਕੋ ਰੂਪ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵਿਘਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਾਰਾਮਾਂਹ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ ਕੋਈ ਭਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾਵੇ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਬਾਰਾਮਾਂਹ ਇਕ ਗੂੜ੍ਹ ਫਿਲਾਸਫੀ ਹੈ, ਇਕ ਜੀਵ ਦੀ ਪ੍ਰਮ ਪਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ ਗਾਡੀ ਰਾਹ (ਮਾਰਗ) ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਨੇ-ਸਨੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਆਖਰੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ-

ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ

ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ ॥ ਅੰਗ - 136

ਦੇ ਮਹਾਨ ਬਰਕਤਾਂ ਭਰੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦੋ ਤੋਂ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਬਾਰਾਮਾਂਹ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਵਾਰੀ ਸੁਣਨੀ, ਫੇਰ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਅੰਤਰੰਗ ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਮੋੜ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਬੈਰਾਗ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਪੁਜ ਕੇ ਦੂ ਤੋਂ ਇਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ - ਬਾਰਾਮਾਂਹ ਦਾ।

ਸੋ ਆਪ 12 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਮੰਤਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ

ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੇ ॥ ਅੰਗ - 136

ਇਹ ਫਲ ਦਸਦੇ ਹਨ - ਇਸ ਲੰਮੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਗਾਧਿਆ ਹੈ ਉਹ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਖੋਟੇ ਨਹੀਂ ਕਹੇ ਜਾਣਗੇ, ਖਰੇ ਕਹੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਪਾ ਲਈ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਸੜਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੜੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੂੜ ਦੀ ਹਉਮੈ ਰੂਪੀ ਦੀਵਾਰ ਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸੱਚ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਛੱਡ ਕੇ ਸਮਾਐ ਗਏ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਦਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫਿਰ -

ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੂਰਤ ਭਲੇ ਜਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥

ਨਾਨਕੁ ਮੰਗੈ ਦਰਸ ਦਾਨੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹੁ ਹਰੇ ॥

ਅੰਗ - 136

ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਇਸ ਲੰਮੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿਚ ਆਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਰਾਮਾਂਹ ਦੇ ਆਰੰਭਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਫੁੜੇ

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - 133

ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੀ ਅਨੇਕ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਹਨ। ਏਕੰਕਾਰ ਦੀ ਸਾਕਾਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਚੱਲੀ, ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖੰਡਾਂ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ, ਤੱਤਾਂ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ, ਸੂਖਮ ਅਸਬੂਲ, ਜਗਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਚਾਰ ਜੀਵਤ ਖਾਣੀਆਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉਤਭੁਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੇ ਆਕਾਰ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਏ ਅਤੇ ਉਸੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੰਤ ਚਿਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਨੁਭਵ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕਿਰਨ ਜਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਚੇਤਨ ਬੂੰਦ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਰਜੇ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਮਿਲੀ -

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ ॥

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥

ਅੰਗ - 1

ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਾਗ੍ਰਤ ਜੋਤ ਦੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੜ੍ਹ ਚਿਤ ਵਿਚ ਚੇਤਨਤਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਵਿਕਲੋਤਰੀ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਸਰ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਹਉਮੈ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਆਂ ਹਨ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਨੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਨਿਰਮਲ ਚੇਤਨਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿਤਾ, ਪ੍ਰੇਮਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿਯੋਗ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੂੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ

ਪਰਿ ਗਈ ਭੂਮਿ ਬਿਕਾਰ ॥

ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਇਉ ਮਾਨਈ ਹੋਇ ਗਈ ਭਠ ਫਾਰ ॥

ਅੰਗ - 1374

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲੱਗੀ। ਅਨੰਤ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰੀ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਉਤਮ ਜੋਤ ਜੀਵ ਕਹਾਈ। ਪੰਜ ਪੜਦੇ ਇਸਦੇ ਉਤੇ ਲਿਪਟ ਗਏ। ਪਹਿਲਾ ਪੜਦਾ ਅਨੰਦ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਵਖਰੀ ਸੋਝੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ, ਇਸਨੂੰ ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਇਹੋ ਚੇਤਨ ਸਤ੍ਰਾ ਹੇਠਾਂ ਤਿਲੁਕੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਨਿਰਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਿਸਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਮਈ ਕੋਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚੋਂ ਫੇਰ ਧੱਕਾ ਲੱਗਿਆ, ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਸਰਕਣਾ ਪਿਆ। ਫੁਰਨਿਆਂ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਈ, ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫੁਰਨੇ, ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਇਸ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਘੇਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ

ਵਿਚੋਂ ਉਸੇ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤ ਦੀ ਬੂੰਦ ਨੂੰ ਮਨੋਮਈ ਕੋਸ਼ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਵਲਗਣ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਹੋਰ ਧੱਕਾ ਖਾਧਾ, ਇਹੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਤੱਤ, ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚੋਂ ਤੱਤ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਣ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਸਰਕਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ mix ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸ਼ਕਲ, ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਵੇਖਿਆ। ਇਹ ਰੂਪ ਉਡਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਰੂਪ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਸੀ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਸੁਰਤ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਪਟ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਮੰਨਣ ਲਗ ਗਈ। ਜੀਵ ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ 'ਮੈਂ' ਆਖਣ ਲਗਿਆ। ਲੱਖ ਜਤਨ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਸਰੂਪ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗੰਮ, ਅਚਾਰ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ ਕੇਵਲ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਸਮੇਤ, ਸੁਝ ਸਮੇਤ ਹੇਠਾਂ ਤਿਲੁਕਿਆ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੇ ਧੂਹਿਆ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਜਾਗ੍ਰਤ ਦੇ ਕੇ ਅਨੰਦ ਕਹਾਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਜੀਵ ਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਜੋ ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਸਰੂਪ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਆਤਮਾ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਸਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਗੁਆ ਬੈਠਿਆ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਜੀਵ ਸਮਝਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਇਹ ਜੀਵ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਸਮਝਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸਨੇ ਚੰਗੇ ਤੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹਥਕੜੀਆਂ ਹਨ; ਇਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਹਥਕੜੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਹੈ। ਸੋਨੇ ਦੀ ਹਥਕੜੀ ਇਸਨੂੰ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਹਥਕੜੀ ਇਸਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਹੋਰ ਧੱਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪਸ਼ੂਆਂ, ਪੰਛੀਆਂ, ਨਖਿਧ ਜੂਨੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ -

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਹੇਵਰ ਖਿਖ ਜੋਇਓ ॥
 ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥
 ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਸੈਲ ਗਿਰਿ ਕਰਿਆ ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਗਰਭ ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖ ਕਰਿ ਉਪਾਇਆ ॥
 ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - 176

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿਰਮਲ ਬੂੰਦ ਆਤਮ ਤੱਤ ਦੀ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਵਿਜੋਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਟਿਕਾਓ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਸਦਾ ਮਿਲਾਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਜੀਵ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਟਕਣਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਟਕਣਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿੰਨੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮੈਂ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਓਨੇ ਹੀ ਦੁਖ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ ॥
 ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ
 ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - 66

ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫਸ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਇਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦਿਸਦਾ-

ਮਾਇਆ ਜਾਲੁ ਪਸਾਰਿਆ ਭੀਤਰਿ ਚੋਗ ਬਣਾਇ ॥
 ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਪੰਖੀ ਫਾਸਿਆ ਨਿਕਸੁ ਨ ਪਾਏ ਮਾਇ ॥
 ਅੰਗ - 50

ਸੋ ਇਹ ਹੈ ਇਤਿਹਾਸ, ਇਹ ਹੈ ਸਫਰ ਉਸ ਨਿਰਮਲ ਬੂੰਦ ਦਾ; ਜੋ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਸਮਝਣ ਲਗ ਗਈ। ਇਸਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਭਟਕਣਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆਏ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਣੀ। ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਦੇਹ, ਮੇਰੀ 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਟਾ ਦੇ, ਇਸ 'ਮੈਂ' ਨੇ ਧੱਖੇ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਇਸ 'ਮੈਂ' ਨੇ ਹੀ ਨਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭੁਆਟਣੀਆਂ ਦਿਵਾਉਣੀਆਂ ਹਨ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਮੇਲ ਲੈ। ਐਸਾ ਪਿਆਰਾ ਕੋਈ ਮਿਲਾ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਮੇਰਾ ਜੋ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਰਤ ਆਖਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਅਧੀਨ ਬੇਵਸ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ॥
 ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ ॥
 ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੋਊ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ ॥
 ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਮੋਹ ਮਗਨ ਸੰਗਿ ਮਾਇ ॥
 ਤਬ ਲਗੁ ਧਰਮ ਰਾਇ ਦੇਇ ਸਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - 278

ਸੋ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਮੇਰੀ ਭਟਕਣ ਮਿਟ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਥਕ ਗਿਆ ਹਾਂ, 84 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਚੱਕਰ ਮੈਂ ਕੱਟ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ, ਅਤਿ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਗਊ ਵਰਗੀ ਹੈ ਜੋ ਦੁੱਧ

ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਉਹ ਬੇਕਾਰ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਹਲ ਖਿਚ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਗੱਡਾ ਖਿਚ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਬਿਛ ਵਰਗਾ ਹਾਂ ਜਿਸਨੂੰ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਉਸਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਮੁਰਝਾ ਗਈਆਂ, ਉਸਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਮਿਟ ਗਈ। ਉਹ ਫਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਨਿਹਫਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਮਾਇਆ ਮੇਰੀ ਮਿਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਨਾਗਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੋਹ ਲਿਆ ਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੋੜ ਕੇ ਰੱਖਿਆ।

ਤੇਰੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਭਟਕਣ, ਮੇਰੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ, ਮੇਰੀਆਂ 84 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ, ਤਾਂ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੇ ਤੇਰਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੂੰ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਉਹ ਸਰੀਰ ਜਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਲ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਭੱਠ ਵਰਗਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਭੱਠ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਚੈਨ ਕਿਥੋਂ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਕਿਥੋਂ ਸੁਖ ਉਪਜਣਾ ਹੈ? ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੇ ਤੂੰ ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਅਤੇ ਚਿਤ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਕੀੜੇ ਵਰਗੀ ਹੈ ਜੋ ਗੰਦਗੀ ਦੇ ਢੇਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਝੁਲਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਤੇਰੇ ਮਿਲਾਪ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੇ ਭੇਖ ਵਿਖਾਵੇ, ਤੇਰੇ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਰੇ ਕੱਚੇ ਹਨ, ਖਾਮ ਹਨ, ਮੇਰੀ ਭਟਕਣ ਨਹੀਂ ਮਿਟਾ ਸਕਦੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਧੋਖਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ - ਭੇਖ ਬਣਾ-ਬਣਾ ਕੇ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੇਖਾਂ ਤੇ ਰੀਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਦਬੂਦਾਰ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪਾਹ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ-

**ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ
ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ ॥
ਮੇਰੇ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ
ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ ॥ ਅੰਗ - 721**

ਸੋ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਗੰਦਗੀ ਦੇ ਕੀੜੇ ਵਰਗੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਅਮੀਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ, ਮੈਂ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੰਨਾਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ 'ਸ਼ਾਂਤੀ' ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

**ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ ॥
ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੌਤੀ ਹੀਰੇ ॥
ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥
ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ ॥
ਅੰਗ - 707**

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਪੁਤਰ, ਧੀਆਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਸੱਜਣ, ਮਿੱਤਰ ਇਹ ਕੋਈ ਰਸ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ

ਦੀਆਂ ਮਨੋਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਆਦਮੀ ਗਿਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਧੋਖੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਜੋੜਦਾ ਹੈ; ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ਧੀ, ਮੇਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਪਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਜਮਦੂਤ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਨਿਮਾਣਾ, ਨਿਤਾਣਾ ਜੀਵ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਦਇਆਲੂ ਹੈਂ, ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਹੈਂ। ਜੋ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਹੀ ਗਨਕਾ ਵਰਗੀਆਂ ਪਾਪਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਲਗਨ ਲਾ ਕੇ ਉਤਮ ਪਦਵੀ ਦਿਤੀ, ਤੂੰ ਹੀ ਕੌਡੇ ਵਰਗੇ ਆਦਮਖੋਰ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਦਿਤਾ, ਤੂੰ ਹੀ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸੱਜਣ ਬਣਾ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕੀਤਾ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਰਜੋਈ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਤੂੰ-

**ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲ ॥
ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥**

ਅੰਗ - 275

ਦਾ ਵਜੂਦ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਮ ਬਖਸ਼ ਦੇ। ਹੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੂੰ ਵੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤਕ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਰੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਵਸਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਨਿਹਚਲ ਘਰ ਦਾ ਵਾਸਾ ਕਰਾ ਦੇ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਤਰਲਾ ਜੋ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਸਦਾ ਸਾਰ ਅੰਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ -

**ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੁੜੇ
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸ ਭ੍ਰਮੇ
ਥਕਿ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਾਮ ॥
ਧੇਨੁ ਦੁਧੈ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਕਿਤੇ ਨ ਆਵੈ ਕਾਮ ॥
ਜਲੁ ਬਿਨੁ ਸਾਖ ਕੁਮਲਾਵਤੀ ਉਪਜਹਿ ਨਾਹੀ ਦਾਮ ॥
ਹਰਿ ਨਾਹ ਨ ਮਿਲੀਐ ਸਾਜਨੈ
ਕਤ ਪਾਈਐ ਬਿਸਰਾਮ ॥
ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਹਰਿ ਕੰਤੁ ਨ ਪ੍ਰਗਟਈ
ਭਠਿ ਨਗਰ ਸੇ ਗ੍ਰਾਮ ॥
ਸ੍ਰਬ ਸੀਗਾਰ ਤੰਬੋਲ ਰਸ ਸਣੁ ਦੇਹੀ ਸਭ ਖਾਮ ॥
ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ਕੰਤ ਵਿਹੂਣੀਆ
ਮੀਤ ਸਜਣ ਸਭਿ ਜਾਮ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨੰਤੀਆ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਜੈ ਨਾਮੁ ॥
ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭ
ਜਿਸ ਕਾ ਨਿਹਚਲ ਧਾਮ ॥ ਅੰਗ - 133**

ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਭਟਕਦੇ ਨਿਮਾਣੇ ਨਿਤਾਣੇ ਜੀਵ ਦੀ

ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਧੋਗਤੀ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਧਾਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ! ਤੇਰੇ ਤਰਲੇ, ਤੇਰੇ ਰੋਣੇ-ਧੋਣੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਨ ਕਿ ਤੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਅਰਾਧਣਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਮਾਇਆ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਧੋਖਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਗਣੀ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਜੋ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਖਾ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਸੁਣ, ਤੈਨੂੰ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਤੂੰ ਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਅਰਾਧਣਾ ਕਰ, ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਿਆ, ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਢਾਰਸ ਆਈ, ਲੰਮਾ ਹਉਕਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਸ ਬੱਝੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਭਵਸਾਗਰ ਦੇ ਬਿਖੜੇ ਵਾ-ਵਰੋਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਕੰਢੇ ਲਗ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥

ਜੇ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ

ਸੋ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥ ਅੰਗ - 747

ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਨੇ ਅਤਿ ਅਧੀਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਰਾਧਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਵੀ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਅਰਾਧਣਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ, ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਵਾਂ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਯਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ, ਭਟਕਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਸਹਿਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਹਿ ਲਓ, ਪੀਰ ਕਹਿ ਲਓ, ਗੁਰੂ ਕਹਿ ਲਓ, ਉਹ ਤੇਰੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਥਾਪੇ ਹੋਏ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਨ ਕਿ ਟੁਟੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ

ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ਅੰਗ - 749

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦਇ ਭਲੇ

ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥

ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - 1373

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਉਹ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੂੰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ

ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ, ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਅੰਨਮਈ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਸਦੇ ਸ਼ੁਭ ਇੰਦ੍ਰੇ ਨਾਲ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ, ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਪੀਐ ॥

ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤਨੁ ਧ੍ਰਪੀਐ ॥

ਅੰਗ - 286

ਸੋ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਰਸਨਾ ਵਿਚ ਵਸ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਸੁਆਸ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪ-

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ - 295

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਤੈਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਸਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਦਸ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਦੇਣਗੇ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ, ਮਾਇਆ, ਉਚੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੁਤਰ ਧੀਆਂ ਨਾਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀਆਂ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਉਸਦਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਰਸਨਾ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਇਆ ਸਫਲ ਤਾਹੁ ਕਉ ਗਨੀਐ ॥

ਜਾਸੁ ਰਸਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਭਨੀਐ ॥

ਆਇ ਬਸਹਿ ਸਾਧੁ ਕੈ ਸੰਗੇ ॥

ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹਿ ਰੰਗੇ ॥

ਆਵਤ ਸੋ ਜਨੁ ਨਾਮਹਿ ਰਾਤਾ ॥

ਜਾ ਕਉ ਦਇਆ ਮਇਆ ਬਿਧਾਤਾ ॥

ਏਕਹਿ ਆਵਨ ਫਿਰਿ ਜੋਨਿ ਨ ਆਇਆ ॥

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੈ ਦਰਸਿ ਸਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - 252

ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਧੰਨ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਆਤਮ ਰਸੁ ਜਿਹ ਜਾਨਿਆ ਹਰਿ ਰੰਗ ਸਹਜੇ

ਮਾਣੁ ॥

ਨਾਨਕ ਧਨਿ ਧਨਿ ਧੰਨਿ ਜਨ ਆਏ ਤੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - 252

ਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਫਲ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਕ ਖਿਨ ਜਿਉਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਰਥਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥

ਬੁੰਦ ਵਿਹੁਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥

ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੇਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥

**ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥
ਅੰਗ - 708**

ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਮਿਲਾਪ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ, ਐ ਜੀਵ! ਨਿਸ਼ਚੈ ਪੂਰਵਕ ਤੂੰ ਇਹ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈ ਕਿ ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਉਹ ਸੂਖਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾ ਰਮਿਆ ਹੋਵੇ। ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ, ਧਰਤੀ, ਪਹਾੜਾਂ, ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਉਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਪ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਕਰੇਂਗਾ, ਤੇਰੇ ਉਪਰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਇਆ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਤੇਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਉਸਦੇ ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

**ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥
ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥
ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥
ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥
ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੇਸਾ ਕਰਮੁ ॥
ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ ॥**

ਅੰਗ - 294

ਉਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਚੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਜੜ ਤੜ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਫੇਰ ਤੂੰ ਹੀ ਦੱਸ, ਜਿਹੜਾ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ ਖੁਟਰ ਕੌਣ ਹੈ? ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸਾਹ ਵਾਸਤੇ ਸੁਧ ਹਵਾ, ਜੀਅ ਲਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬੱਚੇ, ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧੀ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਸੂਝ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਨ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਫੇਰ ਦਸ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਕਿਉਂ ਭੁਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਪਿਆਰਿਆ! ਯਾਦ ਰੱਖ, ਉਸਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜੋ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ ਹਰ ਸਵਾਸ ਤੈਨੂੰ ਦੁਖਾਂ ਵਲ ਧੱਕਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਾ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ ॥
ਭੁਖ ਵਿਆਪੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਧਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - 98**

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਭੁੱਖ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹੋ ਨਾਮ ਜਪੇ -

**ਸਿਮਰਤ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸੁਹੇਲਾ
ਜਿਸੁ ਦੇਵੈ ਦੀਨ ਦਇਆਲਾ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - 98**

ਸੋ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੈਨੂੰ ਜੁਗਤ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਨਿਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਦੇਹ, ਤੇਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਰਜਦਾ ਹੈ।

**ਖਾਕ ਸੰਤਨ ਕੀ ਦੇਹੁ ਪਿਆਰੇ ॥
ਆਇ ਪਇਆ ਹਰਿ ਤੇਰੈ ਦੁਆਰੇ ॥
ਦਰਸਨੁ ਖੇਖਤ ਮਨੁ ਆਘਾਵੈ
ਨਾਨਕ ਮਿਲਣੁ ਸੁਭਾਈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - 98**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਵਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਭੋਗਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਤਰਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋਚਾ ਲਗ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਤੜਫ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਿਰਹੁ ਦੀ ਮੈਂ ਪੀੜਾ ਨਹੀਂ ਝਲ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਬਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਬਿਰਹੁ ਭੁਯੰਗਮੁ ਮਨਿ ਬਸੈ
ਮੰਤੁ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ ॥
ਰਾਮ ਬਿਓਗੀ ਨਾ ਜੀਐ ਜੀਐ ਤ ਬਉਰਾ ਹੋਇ ॥
ਅੰਗ - 1368**

ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਹੈ; ਜੋ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਵੇਚ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਜਾਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਤਨ ਵੀ, ਧਨ ਵੀ ਰੱਖ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤ ਵੀ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਂ ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਫਿਰਦਾ ਰਹਾਂ -

**ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨਿ ਲਾਗੀ ॥
ਪਾਇ ਲਗਉ ਮੋਹਿ ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ
ਕੋਉ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਬਡਭਾਗੀ ॥
ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਧਨੁ ਰਾਖਉ ਆਗੈ
ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮੋਹਿ ਸਗਲ ਤਿਆਗੀ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ
ਅਨਦਿਨੁ ਫਿਰਉ ਤਿਸੁ ਪਿਛੈ ਵਿਰਾਗੀ ॥**

ਅੰਗ - 204

ਸੋ ਮੇਰਾ ਮਨ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਚਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜ ਜਾਵਾਂ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ; ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਰੱਖਾਂ, ਸਭ ਕੁਝ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵਾਂ।

**ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੰਉ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ
ਨਾਨਕ ਪਿਆਸ ਮਨਾ ॥ ਅੰਗ - 133**

ਸੋ ਇਹ ਇਕ ਹੁਕ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਭਟਕਦੇ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ, ਉਸਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸੁਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਭੇਤ ਦੇ ਦਿਤਾ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 23 'ਤੇ)

ਸੰਤ ਬਚਨ (ਭਾਗ ਪੰਜਵਾਂ)

(ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ - ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਅੱਜ 19 ਮਈ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ, ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਮਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂ ਪੁਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹੇ ਗਏ ਬਚਨ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਇਕੱਠ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਗ, ਦੂਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤੀਬਰਤਾ ਸਹਿਤ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਿਆ। ਆਪ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਸ਼ੋਭਿਤ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ। ਸਭ ਨੇ ਯਥਾਸ਼ਕਤ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ, ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਜ ਗਏ। ਦਾਸ (ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਕਲ੍ਹ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਰੂਪੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਗਰਮੱਛਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਭਵਸਾਗਰ ਤਰਨ ਲਈ ਸੁਗਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਾ ਜਨ ਸੁਣਨ ਦੇ ਅਭਿਲਾਖੀ ਹਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਤਾਲੀਮ ਇਸ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਭੁੱਲ ਵਿਚ ਪਏ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ, ਸਮਾਂ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਂ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮਗਰਮੱਛ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਦਰਸਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹਨ। ਇਸ ਭਵਜਲ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਆਦਿ, ਬਿਆਧਿ, ਉਪਾਧ, ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਝਗੜੇ ਗਲ ਪੈ ਜਾਣੇ, ਕਦੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਆ ਜਾਣੀਆਂ, ਕਦੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕਰੋਧ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਹੜ੍ਹ, ਭੁਚਾਲ, ਅੱਗ ਆਦਿ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਣਾ। ਇਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤੰਦੂਏ ਹਨ ਜੋ ਆਦਮੀ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪੰਜ ਭਿਅੰਕਰ ਠੱਗਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਮਿੱਤਰ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਠੱਗ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੁਲਾ ਕੇ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ। ਅਹੰਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਸਥੂਲ ਹੋਵੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ

ਭਾਇਆ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਠੱਗਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ -

**ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ॥
ਏਨੀ ਠਗੀ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ॥**

ਅੰਗ-1288

ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਬਹੁਤ ਧਨ, ਦੌਲਤ, ਮਾਲ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹੋਣਾ, ਕਿਸੇ ਉਚੀ ਜਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣਾ, ਜੋਬਨਵੰਤ ਹੋਣਾ ਇਹ ਮਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਅਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਲੈ ਲਓ, ਬਹੁਤੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਸੋਈ ਅਜਾਣੁ ਕਹੈ ਮੈ ਜਾਨਾ
ਜਾਨਣਹਾਰੁ ਨ ਛਾਨਾ ਰੇ॥**

ਅੰਗ - 382

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਅਭਿਮਾਨੀ ਪੜ੍ਹਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਹੀ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ ਫਸਾਉਣਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੂਰਖ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦਿਆ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ ਅੰਦਰਲੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਵਾਸਨਾਵਾਂ, ਮਨੋਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਲਪਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਆਤਮ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸੀ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਤੇਰੀ ਪੜ੍ਹੀ ਵਿਦਿਆ ਨੇ ਤੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਤੂੰ ਮੂਰਖ ਹੈਂ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਲਾਗ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੜਿਆ ਮੂਰਖੁ ਆਖੀਐ

ਜਿਸੁ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ॥

ਅੰਗ - 140

ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਅਜਿਹਾ ਪੜ੍ਹਾਕੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤਾ ਨੂੰ ਘੋਟਦਾ ਹੈ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ-

ਆਪਿ ਨ ਬੁਝਾ ਲੋਕੁ ਬੁਝਾਈ ਐਸਾ ਆਗੂ ਹੋਵਾਂ॥

**ਨਾਨਕ ਅੰਧਾ ਹੋਇ ਕੈ ਦਸੇ ਰਾਹੈ ਸਭਸੁ ਮੁਹਾਏ ਸਾਥੈ ॥
ਅਗੈ ਗਇਆ ਮੁਹੇ ਮੁਹਿ ਪਾਹਿ ਸੁ ਐਸਾ ਆਗੂ ਜਾਪੈ ॥
ਅੰਗ - 140**

ਵਿਦਿਆ ਤਾਂ ਅੰਦਰਲੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਦਿਆ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮ ਤੱਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੂਜਣਯੋਗ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਪਾਧਾ ਪੜਿਆ ਆਖੀਐ
ਬਿਦਿਆ ਬਿਚਰੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥
ਬਿਦਿਆ ਸੋਧੈ ਤਤੁ ਲਹੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥
ਅੰਗ - 938**

ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਮਨੁੱਖ ਵਿਦਿਆ ਵੇਚਦਾ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ-ਭਲਾਈਆਂ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਹੁ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਸੈਂਕੜੇ ਰੁਪਏ ਉਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆ ਵੇਚਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ -

**ਮਨਮੁਖੁ ਬਿਦਿਆ ਬਿਕ੍ਰਦਾ ਬਿਖੁ ਖਟੇ ਬਿਖੁ ਖਾਇ ॥
ਮੁਰਖੁ ਸਬਦੁ ਨ ਚੀਨਈ ਸੁਭ ਬੁਝ ਨਹ ਕਾਇ ॥
ਅੰਗ - 938**

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ, ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸਾਖੀ ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਅਮੀਰ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ 50-60 ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਪਾਸ ਆਇਆ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋਂ, ਮੈਂ ਬੜੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਵੇਖੇ ਹਨ ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੈਂ ਦੀਕਸ਼ਾ ਲਵਾਂ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸ਼ਿਸ਼ ਬਣਾ ਲਵੋ। ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਚੌਧਰੀ ਅਮੀਰ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਰਸੂਖ ਸਰਕਾਰੇ, ਦਰਬਾਰੇ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਸੰਤ ਜੀ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚੇਲਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਓ ਫੇਰ ਇਥੇ ਕਿਵੇਂ ਰੋਣਕਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੇਅੰਤ ਧਨ, ਪਦਾਰਥ ਐਥੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਐਥੇ ਦੇਸੀ ਘਿਓ ਵਿਚ ਹੀ ਲੰਗਰ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਸੁਕੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਸੁਪਨਾ ਬਣ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਰਸੂਖ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਭ ਲੋਕ ਏਥੇ ਹੀ ਆਇਆ ਕਰਨਗੇ। ਸੰਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸੁਖੀ ਹਾਂ, ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤਾਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਾਲੇ ਭੱਠ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਪਰਾਲਬਧ ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਪਦਾਰਥ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਚੰਗਾ ਇਹ

ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਕਰੋ।” ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਸੰਤ ਜੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੇ ਸੰਤ ਹੋਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਟਾਲ ਮਟੋਲਾ ਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸ਼ਿਸ਼, ਆਪਣਾ ਚੇਲਾ ਬਣਾ ਲਵੋ।” ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਬਖੇੜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਪਾਰਸ ਦੀ ਵੱਟੀ ਕੱਢੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਲੋਹੇ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਚੁਕ ਕੇ ਲਿਆਓ। ਪਾਰਸ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਵੋ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਘਸਾ ਦਿਉ। ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਉਹ ਲੋਹਾ ਪੀਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵਿਖਾਉਣ ਭੇਜਿਆ, ਉਸ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਤਾਂ ਸੋਨਾ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿ ਕੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਗਾਗਰ ਮੰਗਵਾ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਸ ਇਸ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦੇ। ਕਦੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕੱਢ ਲਵਾਂਗੇ। ਪੇਟੀ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਪੇਟੀ ਵਿਚ ਰਖਵਾ ਕੇ, ਤਾਲਾ ਲਗਾ ਕੇ ਚਾਬੀਆਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਈਆਂ। ਉਹ ਚੌਧਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਲ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਖੋ! ਮੈਂ ਕਿਡਾ ਚੌਧਰੀ ਹੋ ਕੇ ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਦਾ ਹਾਂ, ਝਾੜੂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਭੁੱਖੇ ਮਰਦੇ ਆਏ ਓ, ਮੈਂ ਹੀ ਸਹੀ ਹਾਂ ਜੋ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਮੀਰੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪਾਣੀ ਢੋਂਦਾ ਹਾਂ, ਕੱਪੜੇ ਧੋਂਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਾਂਤ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਪਰਖ ਕੀਤੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੁਣ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਾਂਤ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਈ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹਾਂ। ਜਿੰਨਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੁਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਮੈਂ ਘਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁਣ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿੰਨਾਂ ਬੁਰਾ ਮੈਂ ਘਰ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੁਣ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਜੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਆਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭੇਖੀ ਸੰਤ ਓ ਤੇ ਪਾਖੰਡ ਕਰਦੇ ਓ, ਐਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੇ ਓ, ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਹੀ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਹੋਰਾਂ ਤੇ ਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੇਵਕ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਆਹ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿੰਨੇ ਚੇਲੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਭੁੱਖ ਦੇ ਦੁੱਖ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਨਾ ਹੀ ਕਾਰਜ ਸੀ ਉਹ ਠੀਕ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ -

**ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਨਹੀ ਕਛੁ ਘਾਲ ॥
ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ ॥ ਅੰਗ - 272**

ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹਾਂ। ਸੰਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਐਵੇਂ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਈਦਾ। ਸਿਆਣਾ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਦੁਸਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਕੱਢਦਾ ਹੈਂ। ਜਾਹ! ਆਹ ਚਾਬੀਆਂ ਲੈ ਜਾ ਅਤੇ ਪਾਰਸ ਵਾਲੀ ਗਾਗਰ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਆ। ਚਾਬੀ ਲੈ ਕੇ ਪੇਟੀ ਖੋਲ੍ਹੀ। ਉਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਗਾਗਰ ਤਾਂ ਸੋਨੇ ਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਪਰ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਲੋਹਾ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਬਦਲੀ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ! ਤੁਹਾਡਾ ਪਾਰਸ ਵੀ ਝੂਠਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਝੂਠੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਰਸ ਨੇ ਗਾਗਰ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਵਰਤਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ। ਸੰਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਐਵੇਂ ਨਾ ਬਾੜ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾ। ਆ ਤੈਨੂੰ ਸਮਝਾਈਏ ਕਿ ਗਾਗਰ ਸੋਨੇ ਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣੀ? ਗਾਗਰ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪਾਰਸ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪਤਲਾ ਕਾਰਾਜ਼, ਗੰਢੇ ਦੇ ਪੱਤ ਵਰਗਾ ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਚਿਪਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੰਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸ ਕਾਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਹ ਦੇ। ਜਦੋਂ ਲਾਹ ਲਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਗਾਗਰ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖ। ਗਾਗਰ ਇਕ ਦਮ ਸੋਨੇ ਦੀ ਬਣ ਗਈ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਪਾਰਸ ਵੀ ਅਸਲੀ ਸੀ ਤੇ ਤੇਰੇ ਸੰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਨੁਕਸ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਰਸ ਦੇ ਉਪਰ ਪਤਲਾ ਕਾਰਾਜ਼ ਚਿਪਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਵੇਂ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਮਾਲ, ਧਨ, ਰਸੂਖ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਆਦਿ ਦਾ ਪਰਦਾ ਬਿਝੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਦੋਂ ਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਝੁਣ-ਝੁਣਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਝਿਮ-ਝਿਮਾ ਕੇ ਬਰਸ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖੋ! ਅਭਿਮਾਨ ਰੂਪੀ ਠੱਗ ਨੇ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

**ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥
ਹੋਰੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥
ਅੰਗ - 1102**

‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਛੇ ਠੱਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ-

**ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥
ਅੰਗ - 1288**

ਇਨ੍ਹਾਂ ਠੱਗਾਂ ਨੂੰ ਓਹੀ ਠਗਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਨਿਰਮਾਣ

ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਠੱਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਠੱਗਾਂ ਤੋਂ ਠੱਗੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਕ-ਇਕ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕਾਹਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ? ਇਹ ਛਿੰਨ ਭੰਗਰ ਹਨ। ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮਾਲ ਹੈ ਉਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਐਵੇਂ ਹੀ ਲੋਭ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਆਇਆ ਢੇਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲਾਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਨੇ 17 ਹਮਲੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਉਤੇ ਕੀਤੇ। ਐਨੇ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਕਿ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਲੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦਾਣਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਲਗਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ, ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲਗ ਗਏ। ਪਹੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕੁਰਸੀ (Wheel chair) ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝੂ ਗਿਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਐਨੀ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਕੇ, ਐਨੇ ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਧਨ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਲਾਏ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਬਰ ਵਿਚ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਜਨਾਜ਼ਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਨੰਗੇ ਕਰਕੇ ਤੇ ਇਕ ਫੱਟੀ ਲਿਖ ਕੇ ਲਾ ਦੇਣਾ ਕਿ ਮਹਿਮੂਦ ਖਾਲੀ ਹੱਥ, ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਉਸ ਦੇ ਮਰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਉਸ ਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਗਜ਼ਨੀ ਨੂੰ ਜਾਲ ਕੇ ਸਾਰਾ ਧਨ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਹ ਜਜ਼ਬੇ ਠੱਗ ਹੀ ਹੋਏ ਨਾ! ਜੇ ਕਿਤੇ ਐਨੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਅਜ ਲਾਹਨਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਸਰ੍ਹਾਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਵਿਦਿਆ, ਅਸਿਮਿਤਾ, ਰਾਗ, ਦੂਸ਼ ਅਤੇ ਅਭੀਨਿਵੇਸ਼ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਦੁੱਖ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਏ ਸੀ, ਅਸਾਡੇ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਪੁਰਵਕ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ-

**ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥
ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥**

ਅੰਗ - 262

ਐਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਗਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਪਰ ਆਪ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਜੇ ਉਤਮ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਲ ਤੱਕਣ ਲੱਗੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜੇ ਕਲੇਸ਼

ਕੀ ਹਨ? ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਅਸਾਨੂੰ ਫੇਰ ਦੁਹਰਾਅ ਦੇਵੋ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਰਖ ਸਕੀਏ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

1. ਅਵਿਦਿਆ ਕਲੇਸ਼ - ਅਨਿਤ ਵਿਚ ਨਿਤ, ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਪਵਿਤ੍ਰ, ਦੁਖ ਵਿਚ ਸੁਖ, ਅਤੇ ਅਨਾਤਮ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਵਿਦਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਜੋ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਓਹੋ ਧਰਮ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਅਵਿਦਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸੰਪਤੀ ਅਨਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਸ਼ਮਾਨ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਨਾਸ਼ਮਾਨ ਨ ਸਮਝਣਾ ਅਵਿਦਿਆ ਹੈ।

ਸਰੀਰ ਕਫ, ਲਹੂ, ਮਲ ਮੂਤਰ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੈਲਾਂ ਕਰਕੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ - ਇਸਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ; ਅਤੇ ਅਧਰਮ, ਪਾਪ, ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਅੰਤਸਕਰਣ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ - ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮੈਲੇ ਅੰਤਸਕਰਣ ਸਮੇਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮੰਨਣਾ; ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੁਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁਖ ਮੰਨਣਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਾਤਮ ਵਿਚ ਆਤਮ ਗਿਆਨ। ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ, ਚਿਤ, ਬੁਧ ਆਦਿ ਜੋ ਜੜ੍ਹ ਰੂਪ ਹਨ - ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਮੰਨਣਾ, ਇਹ ਅਵਿਦਿਆ ਹੈ।

ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁਭਾਵ ਛਿਨ-ਛਿਨ ਕਰਕੇ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਚਿਤ, ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਸਹਿਤ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਈਸ਼ਵਰੀ ਚਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਵਖਰੇ-ਪਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਆਤਮਾ ਤੇ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਚੰਦਰਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਬਰਤਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹ ਚਿਤ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਚ, ਭੇਦ ਗਿਆਨ ਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਅਸਿਮਿਤਾ ਕਲੇਸ਼ ਉਤਪੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

2. ਅਸਿਮਿਤਾ ਕਲੇਸ਼ - ਪੁਰਸ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹੈ, ਚਿਤ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਉਸਦਾ ਇਕ ਕਰਣ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਚੇਤਨ ਹੈ, ਚਿਤ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਕ੍ਰਿਆ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਚਿਤ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਕੇਵਲ ਹੈ, ਚਿਤ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ - ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ ਸਹਿਤ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਦਲੀ ਨਹੀਂ, ਚਿਤ ਪ੍ਰਣਾਮਸ਼ੀਲ ਹੈ - ਛਿਨ-ਛਿਨ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਸੁਆਮੀ ਹੈ, ਚਿਤ ਉਸਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਚਿਤ ਅਤਿਅੰਤ ਭਿੰਨ ਹਨ। ਅਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਜੜ੍ਹ ਚਿਤ ਅਤੇ ਚੇਤਨ (ਪੁਰਸ਼) ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਅਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਭੇਦ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਬੁਧੀ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਕਰਕੇ ਜਾਨਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹਿਰਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ (ਗੰਢ) ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਚੇ ਪੂਰਵਕ ਜੜ੍ਹ ਚਿਤ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਅਸਿਮਿਤਾ ਕਲੇਸ਼ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਚਿਤ

ਦੀ ਜੜ੍ਹਤਾ ਆਤਮ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਨਿਸ਼ਚੇ ਪੂਰਵਕ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਸ ਕਲੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3. ਰਾਗ ਕਲੇਸ਼ - ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਅਸਿਮਿਤਾ ਕਲੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਨ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆਤਮ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ, ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਗ (attachment) ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣੀ 'ਰਾਗ' ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੁਖ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਇੱਛਾ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਲੋਭ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨਾਮ 'ਰਾਗ' ਕਲੇਸ਼ ਹੈ।

4. ਦ੍ਵੈਸ ਕਲੇਸ਼ - ਉਪਰ ਕਥਿਆ 'ਰਾਗ' ਹੀ ਦ੍ਵੈਤ ਦਾ ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਗ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਜੰਮ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਦੁਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦ੍ਵੈਸ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ਦ੍ਵੈਸ ਕਲੇਸ਼ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਦੁਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਘ੍ਰਿਣਾ, ਕ੍ਰੋਧ, ਈਰਖਾ, ਵੈਰ, ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਜੋ ਸੰਸਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਾ, ਨਫਰਤ, ਦ੍ਵੈਸ, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਚਿਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਦ੍ਵੈਸ ਕਲੇਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਚਿਤ ਨਿਸਚਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਜਬ ਧਾਰੇ ਕੋਊ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਮੋਹ ਮਗਨ ਸੰਗਿ ਮਾਇ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਧਰਮ ਰਾਇ ਦੇਇ ਸਜਾਇ॥

ਅੰਗ - 278

5. ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਕਲੇਸ਼ - ਸਰੀਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਹੀ ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਕਲੇਸ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਮਰਣ ਦਾ ਭੈ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਰਣ ਦਾ ਭੈ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂ ਤਰਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੇ ਸੰਸਕਾਰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੈ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੰਪਤੀ, ਪੁਤਰ, ਪੋਤਰੇ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ (ਮੋਹ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ) ਰਹਾਂ, ਕਦੇ ਮੇਰਾ ਅਭਾਵ ਨ ਹੋਵੇ, ਮੇਰਾ ਵਿਯੋਗ ਕਦੇ ਭੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮੇਰੀ ਅਮੀਰੀ, ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਸਬੰਧੀ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣ। ਇਹ ਲੋਚਾ ਤੇ ਭੈ (ਅੰਦੇਸ਼) ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਕਲੇਸ਼ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਰੂਪ - ਇਹ ਸੂਖਸ਼ਮ ਠੱਗ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮੋਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਛੋਪਲੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰੂਪ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਲਓ - ਰੂਪਵਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਊਡਰ, ਕਰੀਮਾਂ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਛੁਪਾ

ਕੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੀਆ ਰੂਪ ਸਹਿਤ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖਾਸ ਜਜ਼ਬਾ ਐਸੇ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮਨ ਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਵੇਂ ਆਦਮੀ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਇਸਤਰੀ ਹੋਵੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਾਉਡਰਾਂ, ਕਰੀਮਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਿਗਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਾਰੂ ਨਤੀਜਾ ਪਤੰਗੇ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਤੰਗਾਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਿਗਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਖਿੱਚ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੋਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ ਜੋ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਮਨ ਨੂੰ ਘੇਰੀ ਰਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਜੋ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ

**ਜੋ ਜਾਨੈ ਮੈ ਜੋਬਨਵੰਤੁ ॥
ਸੋ ਹੋਵਤ ਬਿਸਟਾ ਕਾ ਜੰਤੁ ॥ ਅੰਗ - 278**

ਰੂਪਵੰਤ ਹੋ ਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਣਾ, ਫੇਰ ਉਸ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਹੈ, ਰੂਪ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

**ਰੂਪਵੰਤੁ ਹੋਇ ਨਾਹੀ ਮੋਹੈ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਜੋਤਿ ਸਗਲ ਘਟ ਸੋਹੈ ॥
ਧਨਵੰਤਾ ਹੋਇ ਕਿਆ ਕੋ ਗਰਬੈ ॥
ਜਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤਿਸ ਕਾ ਦੀਆ ਦਰਬੈ ॥
ਅਤਿ ਸੂਰਾ ਜੇ ਕੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਕਲਾ ਬਿਨਾ ਕਹ ਯਾਵੈ ॥
ਜੇ ਕੋ ਹੋਇ ਬਹੈ ਦਾਤਾਰੁ ॥**

ਤਿਸੁ ਦੇਨਹਾਰੁ ਜਾਨੈ ਗਾਵਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - 282

ਇਹ ਜੀਵ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਉਂ ਰੋਗ ਦਾ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਲਈ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤਾਈਂ ਚੱਕਰ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਠੱਗ ਵੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚੀਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਕ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਦਰਦ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਨਾ ਮਾਰੋ-ਨਾ ਮਾਰੋ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦਾ ਮਨ ਦ੍ਰਵ ਗਿਆ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਦਸਤਕ ਦਿਤੀ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਵਾਇਆ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਬੀਬੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਚਿਹਰਾ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੰਟਰ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਰੁੱਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲੀ ਕਿ ਦਰਵੇਸ਼ ਸਾਂਈ! ਦਸਤਕ ਕਿਉਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਹੀ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾ, ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਨਿਮੰਤਰਣ ਕਰੇ, ਐਵੇਂ ਬੇ-ਮਤਲਬੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੜਕਾਣੇ ਕੋਈ

ਚੰਗੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬੀਬਾ! ਮੈਨੂੰ ਗਰਜ਼ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਚੀਕਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਜੋ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਹਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬੰਦੇ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਤਾਣ ਲਾਵੇ। ਸੋ ਮੈਂ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਹੈ। ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਜੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ?” ਇਹ ਘਰ ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਘਰ ਸੀ ਅਤੇ ਨੱਚਣਾ, ਗਾਉਣਾ ਇਸ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਬਾਬਾ! ਕੀ ਪੁਛਦਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਸਾਧੂ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ?” ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪੇਸ਼ਾ ਨੱਚਣਾ, ਗਾਉਣਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਰੂਪ, ਸੁਹੱਪਣ ਭਰਿਆ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਵੇ। ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ ਉਹ ਮੇਰੀ ਗੋਲੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸੁਰਮਾ ਰਗੜਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸੁਰਮੇ ਵਿਚ ਕਣੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿਤੀਆਂ, ਕਪੜ-ਛਾਣ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੁਰਮਚੂ ਨਾਲ ਸੁਰਮਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਧਾਰ ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਇਕ ਕਣੀ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਚੁੱਭ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਰਮੇ ਦੀ ਧਾਰ ਗਿੱਲੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਬਾਬੇ ਲੋਕ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਬਾਬਾ! ਸਾਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੋਰ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੋਰ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਹੰਟਰਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੁੱਟਦੀ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਇਹ ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰੇ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਤੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਖੋਪਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਰੁਕ ਗਏ। ਕਬਰ ਵਿਚ ਪਏ ਸਰੀਰ ਦਾ ਗਰਦਨ ਕੋਲੋਂ ਉਪਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਬਿਜੂਆਂ ਨੇ ਕਬਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ਕਬਰ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਝਾੜੀਆਂ ਉੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਉਹ ਝਾੜ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਕਾਫੀ ਉਚੀ ਹੋ ਗਈ। ਪੰਛੀਆਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸੁਰਖਸ਼ਿਤ ਜਾਣ ਕੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆਲ੍ਹਣਾ ਪਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਂਡੇ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਜਦੋਂ ਆਂਡਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬੱਚੇ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬੱਚੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਰਾਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁੰਝਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਝਾਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ ਮਹਾਤਮਾ ਸਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਆਪ ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਸਨ। ਉਹ ਖੋਪਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਉਸੇ ਬੀਬੀ ਦੀ ਖੋਪਰੀ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰਮੇ ਦਾ ਮੋਟਾ ਕਣ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਹੰਟਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਆਲ੍ਹਣੇ ਵਿਚੋਂ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਚੁੰਝਾਂ ਕੱਢ-ਕੱਢ ਕੇ ਝਾਕ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਭਾਵ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕੱਜਲ ਦੀ ਰੇਖ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਹਿੰਦੀਆਂ ਅੱਜ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਆਲ੍ਹਣਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ -

**ਫਰੀਦਾ ਜਿਨ ਲੋਇਣ ਜਗੁ ਮੋਹਿਆ
ਸੇ ਲੋਇਣ ਮੈ ਡਿਠੁ ॥ ਕਜਲ ਰੇਖ ਨ**

ਸਹਦਿਆ ਸੇ ਪੰਖੀ ਸੁਇ ਬਹਿਠੁ ॥ ਅੰਗ - 1378

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਅਭਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਠੱਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਕਰਕੇ ਭੁਲਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਹਨ ਜੋ ਭਵਸਾਗਰ ਦੇ ਤਰਨ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਵਿਘਨ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਦੇ ਇਸ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਭੰਵਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਫਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਹਾੜ ਛੁਪੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਹਾਜ਼ ਟੱਕਰ ਖਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਮਗਰਮੱਛ ਹਨ, ਜੋ ਉਹ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਲਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਉਲਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਵਾਰਭਾਟੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤੁਫਾਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਰੋਲੇ ਦੋ-ਦੋ ਸੌ ਫੁੱਟ ਉੱਚੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭਵਜਲ ਤਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਬਿਖੜੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ।

ਹੁਣ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ (latest technology) ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਹਾਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰਨ ਅਨੁਭਵੀ ਕਪਤਾਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਰੋਆਂ ਅਤੇ ਹਵਾਵਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ। ਉਹ North Pole (ਉੱਤਰੀ ਧਰੁਵ) ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਰਸਤੇ ਦੇ ਚੱਪੇ-ਚੱਪੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਭਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵਾਵਰੋਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਕਿਨਾਰੇ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਜਹਾਜ਼ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਪਿਛੋਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ-

**ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ ਚੜ੍ਹੇ ਸੌ ਉਤਰੇ ਪਾਰ।
ਜੋ ਸ਼ਰਧਾ ਕਰ ਸੇਵਦੇ ਗੁਰ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨਹਾਰ।**

ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਹੈ। ਸੰਤ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਪਰ ਸਵਾਰ ਕਰਾ ਕੇ ਅਸਥੂਲ ਮੰਡਲਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਉਚੀ ਚੁਕਦੇ ਹਨ

ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਇਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

**ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥**

ਅੰਗ - 1373

ਸੰਤ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕ ਪਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਰੂਪੀ ਛਲ ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਸੁਰਤੀ ਨੂੰ ਸੁਖਸ਼ਮ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਦਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਦਾ, ਅਤਿਅੰਤ ਹੀ ਸੁਖਾਂ ਭਰਿਆ ਸਾਗਰ ਹੈ। ਉਪਰ ਕਥੇ ਵਿਆਖਿਆ ਪੂਰਵਕ ਵਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਦੁਖ ਰੂਪ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ, ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਗਰਮੱਛਾਂ ਵਾਲੇ, ਆਧੀ, ਬਿਆਧੀ, ਉਪਾਧੀ ਰੂਪੀ ਭਿਆਨਕ ਤੰਦੂਆਂ ਵਾਲੇ; ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਭੰਵਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਅਵਿਦਿਆ, ਅਸਿਮਿਤਾ, ਰਾਗ, ਦ੍ਰੋਸ਼, ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਦੁਖਦਾਈ ਸੱਪਾਂ ਵਾਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਵਸ਼ਕਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਾ ਜਗਿਆਸੂ ਭੰਬਲ-ਭੂਸੇ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਡੇ ਇਸ਼ਟ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਹਨ। ਆਪ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਹਨ। ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਔਕੜ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਸਾਡੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸਾਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪੂਰੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਢੂੰਡ ਕਰੋ ਜੋ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਾ, ਫਨਾਹ-ਫਿਲਾਹ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਿਆ ਭਵਜਲ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਤਰ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਪੂਰਨ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ, ਅਤਿ ਉਤਮ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅਤਿ ਉਤਮ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜੀਵ ਸੰਸੇ ਨਵਿਰਤ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਲਗਨ ਵਿਚ ਲਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮਨ ਚਿਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਗਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਲ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਉਮਾਹ ਭਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਅੰਗ - 520

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜੀਵ ਦੀ ਅੰਤਰੀਵ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂੰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਦੇ ਉਤੇ ਸਫਰ ਕਰ

ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਜਨਮ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਲਾ ਦੀ ਮਦਦ ਅਤੇ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪ ਕਰਦੇ ਕੁਝ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਫੇਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਖਿੱਚ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਲੱਗਾਂ। ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੈਂਡਾ ਤਹਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ, ਰੁਝੇਵੇਂ, ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਝਮੇਲੇ, ਰਾਜਸੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਗੱਲਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਉਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦਸਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਉਹ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਸਕੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਸਥੂਲ ਮੰਡਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਉਚਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਤਰਮੁਖ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਨੇ-ਸਨੇ ਅਸਥੂਲ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ' ਚੁਕ ਕੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਪਾਉਣੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਭਰ ਜੋਬਨ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਮੂੜ੍ਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਇਕ ਬੱਚੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਕੋਈ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਬੱਚਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੰਵਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਲੁਭਾਵੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਤੁਛ ਜਾਣ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁਖਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਬੇਹਤਰ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਬੁਢਾਪਾ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਰਾਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਦੀਆਂ ਮੱਤਾਂ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਐਨੀਆਂ ਖਿੰਡ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਝਰੀਟਾਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਡੋਲ ਕੱਢਦੇ ਸਮੇਂ ਆਹਿਸਤਾ-ਆਹਿਸਤਾ ਮੌਣ ਵਿਚ ਘਾਸੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੱਜ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਾਸਿਆਂ ਵਿਚ ਗਿਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਐਨੇ ਸੰਸਕਾਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਧ ਪੱਧਰਾ ਰਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਦੂਜੇ ਬਹੁਤੇ ਰਾਹ ਮਨ ਕੀਆ ਮਤੀ ਖਿੰਡੀਆ॥

ਅੰਗ - 145

ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉਤੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਸਦਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਤਜਰਬਾ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ -

**ਫਰੀਦਾ ਕਾਲੀ ਜਿਨੀ ਨ ਰਾਵਿਆ ਧਉਲੀ ਰਾਵੈ ਕੋਇ॥
ਕਰਿ ਸਾਈ ਸਿਉ ਪਿਰਹੜੀ ਰੰਗੁ ਨਵੇਲਾ ਹੋਇ॥**

ਅੰਗ - 1378

ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਮਰ ਇਸ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੀ -

**ਫਰੀਦਾ ਕਾਲੀ ਧਉਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸਦਾ ਹੈ
ਜੇ ਕੋ ਚਿਤਿ ਕਰੇ॥**

ਆਪਣਾ ਲਾਇਆ ਪਿਰਮੁ ਨ ਲਗਈ

ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਅੰਗ - 1378

ਪਰ ਇਹ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਰਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬੁੱਢਾ ਪੁਰਸ਼ ਚਾਰਪਾਈ ਤੇ ਪਿਆ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਨਿਘਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰੀ ਅਧਿਆਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅੰਦਰ ਸਮਾਅ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਕੋਈ ਸੁਖਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਇਕ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸੇਠ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਜਾਮਲ ਨੂੰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ ਫੜਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਡਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਇਕ ਦਮ ਦੇਵਗਣ ਆ ਗਏ ਤੇ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਨਠਾ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਅਜਾਮਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁੜ੍ਹ ਪ੍ਰਤਿ ਕੀਨੀ

ਕਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ਬੋਲਾਰੇ॥

ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਮਨਿ ਭਾਇ ਭਾਵਨੀ

ਜਮਕੰਕਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੇ॥

ਅੰਗ - 981

ਇਕ ਸੇਠ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚਾਰੋਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦਰ, ਰਾਮ ਚੰਦਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਅਤੇ ਨਾਰਾਇਣ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕਿ ਮੈਂ ਚਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਦੇਵਾਂ ਤਾਂ ਜਮਦੂਤ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਇਸ ਸੇਠ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਤਾਂ ਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ। ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਖੈਰ! ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਅਧੀਨ ਹੋਇਆ ਕਰਜ਼ੇ ਲੈਣ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਮਾਲ ਖਰੀਦਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਈਚਾਰਕ ਪੰਚਾਇਤ, ਜੋ ਸਥਿਤੀ ਅਤਿ ਨਾਜ਼ੁਕ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੇਠ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਵੋ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਵਹਿਣਾ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਨਿਕਲੇ ਹੀ ਨਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਜੇ ਦੀ ਪੈਂਦ ਵਲ ਚਾਰੋਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਸੇਠ ਜੀ! ਆਪਣੇ ਪੁਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤਾਂ ਲਵੋ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਕੂਹਣੀਆਂ ਤੱਕ ਤੇ ਪੈਰ ਗੋਡਿਆਂ ਤੱਕ ਠੰਢੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਣ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਿਮਟ ਰਹੇ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਸੁਆਸ ਗਿਣਵੇਂ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਚਾਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਲੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਯਾਦ ਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਭਵਜਲ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੰਸਕਾਰ ਐਨੇ ਪੱਕੇ ਸਨ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜੁਬਾਨ ਤੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਚਾਰੇ ਪੁਤਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਓਏ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਆ ਗਏ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਸੁੰਨੀਆਂ ਛੱਡ ਆਏ?” ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਹਟਕੋਰਾ ਲਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਆ ਗਿਆ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੁਢਾਪੇ ਦੇ ਵਿਚ ਮਨ ਜਦੋਂ ਬੇਅੰਤ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਖਿੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਜੁਆਨ ਉਮਰ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਿਲੇ-ਮਕਸੂਦ ਪਰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਖਾਉਤ ਹੈ -

ਭਵ ਸਾਗਰ ਕੇ ਤਰਨ ਕਉ ਤਰਲ ਅਵਸਥਾ ਆਹਿ।

ਜੁਆਨ ਉਮਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਅਭਿਆਸੀ ਬੈਰਾਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਘਾਲਾਂ ਘਾਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅਤੇ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਐਨਾ ਜੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜਿਵੇਂ ਚਸ਼ਮੇ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਮ ਧੁਨ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਖਿਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸਨੇ-ਸਨੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਜੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੱਤ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੀ ਉਮਰ ਤਾਂ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਪਰਾਲਬਧ ਵਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਚੱਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਿਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਭਾਵ ਮਿਟਾ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਐਉਂ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਰੱਸੀ ਵਿਚ ਭੁਲੇਖੇ ਦੇ ਅਧਿਆਸ ਕਰਕੇ ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੱਪ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ, ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਸੁਖ, ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ।

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਪਨਾ ਲੈਣ

ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਚਾਰਪਾਈ ਤੇ ਆਪ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਲੀਲਾਵਾਂ ਕਰਦਾ, ਭੋਗਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਰਤਾ-ਕਿਰਿਆ-ਕਰਮ, ਧਿਆਤਾ-ਧਿਆਨ-ਧੇਅ; ਗਿਆਤਾ-ਗਿਆਨ-ਗੇਅ; ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ-ਦਰਸ਼ਨ-ਦ੍ਰਿਸ਼ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਤ੍ਰਿਪਟੀਆਂ ਆਪ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਚਾਰਪਾਈ ਤੇ ਪਿਆ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜੀਵ ਅੰਤਹਕਰਨ ਰੂਪੀ ਪਲੰਘ ਤੇ ਸੁਤਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੂਪ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਵਾਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਕੇਵਲ ਕੇਵਲੀ ਅਦ੍ਵੈਤ, ਨਿਰਾਕਾਰ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨੇ ਹੀ ਇਕ ਨੂੰ ਅਨੇਕ, ਨਿਰਾਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਦੁਖ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਆਤਮ ਦੇਵ ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਅਧਾਰ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਰਤੰਤਰ ਹੋ ਕੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮ ਜਾਗਣ ਤੇ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਜੁਗਤੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਾਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਸ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਅੰਤਰਮੁਖ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਧਾਰਨਾ ਧਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਪੱਕਤਾ ਕਰਕੇ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਮਨ ਅ-ਮਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਖੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਭੀ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਹੰਭਾਵ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕੋਈ ਅਸਿਤਤ੍ਵ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ, ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ -

ਇਸ ਤੇ ਉਪਰਿ ਨਹੀ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਬਸਿਆ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥ ।

ਅੰਗ - 292

ਬਿਰਤੀ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ, ਬ੍ਰਹਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਵੀ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ

ਸਦਾ ਹੀ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਵਿਚ ਆਪਾ ਭਾਵ ਗੁਆ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਠਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰਲ ਕੇ ਪਾਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਲੰਮੇ ਅਭਿਆਸ ਕਾਰਨ ਦੈਤ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਆਦਿ ਵਿਚ ਸੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਜੁਗਾਦਿ ਵਿਚ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੁਣ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਖੇਲੂ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਇਆ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਉਸ ਇਕ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿਤਾ ਜੋ ਅਸੱਤਿ ਹੈ, ਮਨ ਦਾ ਭਰਮ ਹੈ, ਮਾਇਆਵੀ ਛਲ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚੋਂ ਏਕਤਾ ਦੇਖਣੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥
ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੁ ॥**

ਅੰਗ - 1291

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬਚਨ ਕੀਤੇ - ਤੁਲਾ ਅਵਿਦਿਆ, ਲੇਸ਼ਾ ਅਵਿਦਿਆ ਬਾਰੇ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ, ਇਹ ਬਚਨ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਸਨ। ਹਾਜ਼ਰ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੇ ਇਤਨੇ ਮਹਾਨ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਸਾਡੇ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਹਾਂ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਅੰਤਮ ਦਿਨ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ ਆਪ ਨੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਦੂਰ ਦੇ ਪਿੰਡ, ਕਾਠਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਅਸਾਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣੇ, ਹੁਣ ਹੀ ਅਸਾਡੇ ਉਪਰ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਦਰ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਨਾ ਭੁੱਲੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੋੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਧਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾੜਾਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਜੀਵ ਨੂੰ ਭੰਬਲ ਭੂਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਰਾਹ ਤੋਂ ਭਟਕ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ਼ੰਕੇ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਉਠ ਖੜਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਇਸ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਇਲਾਜ ਸਤਿਸੰਗਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਉਤਮ ਨਾਮ ਰਸੀਏ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਬਿਰਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਰਹੇਗੀ।” ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਅਸਥਾਨ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਬੱਲ-ਪੁਬੱਲ ਮਚਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਸੀਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਬਖਸ਼ਣ ਤਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਜਨਮ ਦਾ ਲਾਹਾ ਖੱਟ ਸਕੋ।

(ਪੰਨਾ 14 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸੋ ਪਿਆਰਿਓ! ਜੀਵ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਮਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਅਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਰਸਤੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਸ਼ੰਕਾ ਨਾ ਕਰ। ਦਿਨ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਫਤੇ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਨ; ਵੇਲਾ ਹੈ ਤੂੰ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ -

**ਉਮਰ ਓਹਾ ਵਿਚ ਲੇਖੇ ਦੇ
ਜੋ ਯਾਦ ਸਾਂਈ ਵਿਚ ਗੁਜਰੇ,
ਪੈਂਦੀ ਮੁਜਰੇ।
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀ ਹੈ
ਇਸ ਵਿਚ ਨੀਲੇ ਹੁਜਰੇ, ਸੰਝ ਤੇ ਫਜਰੇ।**

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਕਰ, ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ।
**ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥
ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੂਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥
ਝੂਠੇ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥
ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ - 726

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਓ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਾਡਾ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਜਿਸ ਦੀ ਲੋਚਾ ਦੇਵ ਲੋਕ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ -

**ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥
ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥
ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥**

ਅੰਗ - 12

ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਨਾ ਵਿਸਰੋ ਮਹਾਰਾਜ ਹੀਏ ਤੇ ਨਾ ਵਿਸਰੋ।

ਧੀਰਉ ਦੇਖਿ ਤੁਮਾਰੈ ਰੰਗਾ ॥
ਤੁਹੀ ਸੁਆਮੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ
ਤੁਹੀ ਵਸਹਿ ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਖਿਨ ਮਹਿ ਥਾਪਿ ਨਿਵਾਜੇ ਠਾਕੁਰ
ਨੀਚ ਕੀਟ ਤੇ ਕਰਹਿ ਰਾਜੰਗਾ ॥ ੧ ॥
ਕਬਹੂ ਨ ਬਿਸਰੈ ਹੀਏ ਮੇਰੇ ਤੇ
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਇਹੀ ਦਾਨੁ ਮੰਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੮੨੪

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਆਏ ਹੋ। ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਪਾਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਘਰ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਧਾ, ਭਰੋਸਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ। ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਝੋਲੀ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿੰਨੇ ਕਦਮ ਕੋਈ ਚਲ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਓਨੇ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੁੱਠੇ ਲੇਖ ਜੋ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਦਬ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਲੇਖ ਜਿਹੜੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਬੋਝ ਥੱਲੇ ਦਬੇ ਪਏ, ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸੁਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਤੀਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆਉਣਾ। ਜ਼ਮੀਨ, ਜਾਇਦਾਦ, ਪੈਸਾ ਟਕਾ, ਸਵਾਰੀਆਂ। ਜੇ ਅਧਰੰਗ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਵੇ ਜਿੰਨਾ ਉਹਦਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਥੋਂ ਕਮਾਈ ਕਰ ਲਏਗਾ। ਕਮਲਾ ਹੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸਿਹਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸ਼ਬਦ ਪਾਈਂ, ਕੋਈ ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਪਾਈਂ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਈਏ। ਸੋ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੋ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਅਭਿਮਾਨ ਦਾ ਸਮਾਨ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਦੂਰ ਹੀ ਛੱਡ ਆਓ। ਇਥੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਬਾਂਸੁ ਬਡਾਈ ਬੁਡਿਆ ਇਉ ਮਤ ਡੁਬਹੁ ਕੋਇ ॥ ਚੰਦਨ
ਕੈ ਨਿਕਟੇ ਬਸੈ ਬਾਂਸੁ ਸੁਗੰਧੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਜਿਵੇਂ ਬਾਂਸ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਡੁੱਬੇ - 'ਚੰਦਨ ਕੈ ਨਿਕਟੇ ਬਸੈ ਬਾਂਸੁ ਸੁਗੰਧੁ ਨ ਹੋਇ ॥' ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਚੰਦਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਪਰ ਸੁਗੰਧੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਾਂਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਅਭਿਮਾਨੀ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਗੰਧੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ, ਰਸ ਦੀ, ਨਾਮ ਦੀ। ਨਿਮਰਤਾ ਵਾਲੇ ਸਭ ਕੁਛ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਖੋ, ਉੱਚੇ ਖੇਤ ਜੋ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਾਣੀ ਡੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਐਡੇ ਉੱਚੇ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ-ਉੱਚੇ ਖੇਤ ਨੇ, ਪਾਣੀ ਡੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵੱਟਾਂ ਨਾਲੋਂ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੱਕੀ ਬੀਜਣ ਦੀ ਵੀ ਗਿੱਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਜਿਹੜੇ ਨੀਵੇਂ ਖੇਤ ਨੇ ਉਹਦੇ 'ਚ ਦਾਣਾ ਬੀਜ ਦਿਓ, ਚਾਹੇ ਮੀਂਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਰੁਕ ਗਿਆ ਪਾਣੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹਿਰਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਟਿਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਨਿਮਰਤਾ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ 'ਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਟਿਕ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੌਥੀ ਗੱਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰਨੀ, ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ। ਜੇ ਗਲਤ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਰਸਤਾ ਛੱਡਣਾ ਤੇ ਉਹ ਰਸਤਾ ਲੈਣਾ ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੁਖ ਹੀ ਸੁਖ ਨੇ, ਦੁਖ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਸਭ ਕੁਛ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਫੇਰ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਬੋਲੋ, ਸਾਰੇ ਹੀ। ਹਰ ਬੰਦਾ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਬੰਦਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਰਾਗ ਨਹੀਂ ਗਾ ਰਹੇ, ਸਿੱਧੀਆਂ ਧਾਰਨਾ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਸਮਝ ਆ ਜਾਣ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਬੈਠ ਜਾਣ। ਬਾਣੀ ਬੜੀ ਗੂੜ੍ਹ ਹੈ, ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਦਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਗੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਗਾਵੋਂਗੇ, ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਲ ਮਿਲੇਗਾ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕੋਈ ਕਰੋੜ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਤਰਕ ਵਾਲਾ ਮਨ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਪਤਾ ਵੀ ਲੱਗੇ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ, ਨਾ ਅਲੰਕਾਰਕ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖੀ ਹੈ -

ਧਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੨੮

ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਆਈ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬੜੇ ਸਿੱਧੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ, ਸਿੱਧੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਨਾ, ਅਣਜਾਣਪੁਣਾ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਘਟੀਆਪਣ ਹੈ। ਜੇ ਫੇਰ ਵੀ ਕਰੇ, ਕਾਰਣ ਆਦਮੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਆਦਮੀ ਕਰੋੜਾਂ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਐਨਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਫੇਰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਭਾਗ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਵਾਂ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਚੀਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। 'ਨਾਮ' ਜਿਸਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਚਾਰ ਜੁਗ ਵਾਸਤੇ ਉਹਦੀ ਗਰੰਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਜੇ ਉਹ ਰਹਿਤਾਂ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹੇ -

ਨਾਨਕ ਪੂਰੇ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ ॥
ਅੰਗ- ੬੪੯

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ।

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ ਬੁਝਹੁ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਪੂਰੇ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ ॥
ਅੰਗ - ੬੪੯

ਸੋ ਆਪਾਂ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਯੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੱਗ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਯੱਗ ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਫਲ ਜਮਦੂਤ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਰਸਤੇ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੀਵ ਪਰਲੋਕ ਨੂੰ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਨਹੀਂ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਵੱਡਾ ਹੈ-

ਕਲਿ ਮਹਿ ਏਹੇ ਪੁੰਨੁ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਗਾਹਿ ॥ ਅੰਗ- ੯੬੨

ਸੋ ਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਾਂ ਇਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਸੋ ਜਿੰਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੁੱਟ ਲਓ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ -

ਧਾਰਨਾ - ਲੁੱਟ ਲੁੱਟ ਲਓ ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਓ,
ਲੁੱਟ ਪੈ ਗਈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦੀ।

ਕਬੀਰ ਲੁਟਨਾ ਹੈ ਤ ਲੁਟਿ ਲੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਹੈ ਲੁਟਿ ॥

ਫਿਰਿ ਪਾਛੈ ਪਛਤਾਹੁਗੈ ਪ੍ਰਾਨ ਜਾਹਿੰਗੇ ਛੁਟਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੬

ਸੋ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਤਕਰੀਬਨ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ 60 ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਗਏ ਹਾਂ, ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਤਜਰਬੇ ਕਰੇ ਨੇ, 42 ਲੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਭੋਗੇ ਨੇ। ਵੱਡੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ-ਵੇਲ ਮੱਛੀਆਂ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਰੀਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਰੁਹ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਭਟਕਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹਨੂੰ ਫਿਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਜਪਦਾ, ਕਿਉਂ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਤੈਨੂੰ ਘੁੰਮਦੇ ਨੂੰ। ਸੋ ਜਿਸ ਕੰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ। ਉਸ ਕੰਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਕਹੋ -

ਆਵਨ ਆਏ ਸਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਪਸੁ ਢੋਰ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਬੁਝੈ ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਪਸੂ ਤੇ ਢੋਰ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 24000 ਸਵਾਸ ਰੋਜ਼ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਿੱਡਾ ਘਾਟਾ ਸਾਨੂੰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਕਿੰਨਾ ਕੀਮਤੀ ਹੈ, ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੇਖ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਸਿਕੰਦਰ ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਥੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੋ ਲੱਖ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਉਹਨੇ ਤਾਸ਼ਕੰਦ, ਮਾਸਕੋ ਵਗੈਰਾ ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ, ਈਰਾਨ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਇਹ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ 'ਚ ਆਇਆ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ, ਜੇਹਲਮ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਹਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪੌਰਸ। ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰ ਲੋਕ ਨੇ। ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੈਸੇ ਹੁਣ ਬਣ ਗਏ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ। ਕੋਈ ਭਾਰਤ ਵਲ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਚਰਿੱਤਰ ਸੀ ਇਥੇ, ਮਰਿਯਾਦਾ ਸੀ। ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਧਰਮ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ, ਅਧਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਓਸ ਵੇਲੇ। ਸੋ ਜੇ ਧਰਮੀ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

ਦਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਦਰਤੀ ਇਹ ਅਸੂਲ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋਏਗਾ, ਓਨਾਂ ਅਭਿਮਾਨ ਵੱਧ ਜਾਏਗਾ, ਵਿਚ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਹਦੇ।

ਸੋ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਸਿੰਧ ਵਿਚੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਬਾਬਰਕੁੰਟੀ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਥੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਨਹਾ ਲਿਆ, ਗਰਮ ਸਰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਐਨਾ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਹੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੇ ਹਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਦਵਾਈਆਂ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀਆਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀਆਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਦਵਾਈ ਤਾਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਅਉਖਦ ਆਏ ਰਾਸਿ ਵਿਚਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਵਾਈ ਲਗਦੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦਵਾਈਆਂ ਲੈ ਲਓ, ਨਹੀਂ ਅਸਰ ਕਰਦੀਆਂ। ਜੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਨਜ਼ਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਦਵਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀਆਂ। ਉਦੋਂ ਤਕ ਹੀ ਦਵਾਈਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੈ ਇਹਦੇ ਉਤੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦਵਾਈ ਓਹੀ ਹੈ, ਗਲਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸਾਨੂੰ ਕਿ ਦਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕਿਤੇ ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਮੌਤ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਡਰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੌਤ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰ ਲਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਲੇ ਲੋਕ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ, ਸਵਾਰੀਆਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ, ਟਰੈਕਟਰ ਟਰਾਲੀਆਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ; ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੀਵ ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਨੇ ਉਥੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਣਾ ਹੈ। ਕੀ ਹਾਲ ਚਾਲ ਹੈ ਉਥੇ ਦਾ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਉਥੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੋਏਗਾ। ਨਾ ਅਸੀਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਅਸੀਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੂਰਖਤਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਅੱਖਾਂ ਮੀਚਣ ਨਾਲ ਬਿੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹਟ ਜਾਣੀ, ਕਬੂਤਰ ਅੱਗੋਂ। ਕਾਲ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਚੱਬ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ।

ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਯੂ.ਪੀ ਸੀ, 12 ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ। ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਿਲੇ। ਬੜੇ ਤਕੜੇ ਸੀ, ਬੜੀ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਰੀਰ ਪੁਰਾਣੇ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾ ਨੇ -

ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਚੌਥੀ ਅਵਸਥਾ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਕਨਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਸੰਵਾਰ ਲਿਆ, ਇਕਨਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਫੇਰੇ ਪਾ ਕੇ ਗੇੜੇ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਕਰਣੇ ਹੁਤੇ ਸੁ ਨਾ ਕੀਓ ਪਰਿਓ ਲੋਭ ਕੈ ਫੰਧ ॥

ਨਾਨਕ ਸਮਿਓ ਰਮਿ ਗਇਓ ਅਬ ਕਿਉ ਰੋਵਤ ਅੰਧ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਜਦੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਰੋਣਾ ਫਜ਼ੂਲ ਹੈ, ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸਦਾ। ਜੇ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝ ਲੈ। ਸੋ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਐਨੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਹਨੂੰ -

ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ ॥

ਦੁਖੁ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੫

ਨਾ ਉਥੇ ਕੋਈ ਦੁਖ ਹੈ, ਨਾ ਉਥੇ ਕੋਈ ਅੰਦੋਸਾ ਹੈ, ਨਾ ਘਾਟਾ ਹੈ, ਨਾ ਵਾਧਾ ਹੈ, ਨਾ ਓਥੇ ਮੌਤ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਾਨਕ ਬਧਾ ਘਰੁ ਤਹਾਂ ਜਿਥੈ ਮਿਰਤੁ ਨ ਜਨਮੁ ਜਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੪

ਜਿਥੇ ਨਾ ਮੌਤ ਹੈ ਨਾ ਬੁਢਾਪਾ ਹੈ। ਸਦਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਸਾਲ ਜੇ ਗਿਣੀਏ ਇਹ ਵੀ ਗਲਤ ਹੈ। ਸਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁੜ ਕੇ ਮਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਜੂਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਜੇ ਇਥੇ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਹ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਲੇ ਲਈ ਜਾ ਕੇ ਆ, ਫੇਰ ਆ ਜਾਈਂ। ਉਹਨੂੰ condition (ਸ਼ਰਤ) ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਨੇ ਸਾਲ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਪਰ ਅੱਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜਦੋਂ ਜੀਅ ਕਰਿਆ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਬੁਲਾ ਲਵਾਂਗੇ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੨

ਜਦੋਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਜੋ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥

ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੩

ਉਹ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਗਾਓ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਡੇਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰੇਗਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾਈਏ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਇਹ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਆਇਆ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਜਿਸ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਡਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਨਸੀਹਤ, ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਮਲ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਕੁਝ ਖੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਫਸ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤੇਰਾ ਹਾਲ ਓਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗੁੜ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੱਖੀ ਗਿਰ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਗੁੜ ਚਿੰਬੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਨਿਕਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਆਹ ਹਾਲ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਦਾ, ਇਥੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੋਚਦੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਦਾ ਜੱਗ ਮਿੱਠਾ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਅਗਲੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਪਤਾ ਜਦ ਲੰਗੇਰਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਫੜ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ। ਫੇਰ ਉਥੇ ਕੁਛ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਥੇ ਫੇਰ ਰੋਣ ਦਾ, ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿੰਦੇ ਰੋਵੇਂਗੀ ਤੇ ਰੋ ਰੋ ਪਛੋਤਾਵੇਂਗੀ,

ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਬਣੇ।

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥

ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ

ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥

ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ

ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੪

ਪੂਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਇਕ ਰਤੀ ਬਿਲਮ ਨ ਦੇਵਨੀ

ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਓਨੀ ਤਕੜੇ ਪਾਏ ਹਾਥ ॥ ਅੰਗ - ੭੮

ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੱਥ ਨੇ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅੜ ਸਕਦਾ। ਉਥੇ ਫੇਰ 'ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ' ॥ ਉਥੇ ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਜਿੰਦਗੀ 'ਚ ਕਰਿਆ ਹੈ ਉਹਦੀ ਫਿਲਮ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਆਪਣੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਦੇਖੋਗੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਛ ਦਿਸੀ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕੁਛ ਕੋਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਓਹੀ ਬਣੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸਦੀਆਂ ਤਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਈ ਰਹਿਣੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ, ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦਾਹੜੇ ਸੀ 'ਤੇ ਹੁਣ ਸਫੇਦ ਹੋ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ-ਇਕ ਸਵਾਸ ਸਾਡਾ ਫਿਲਮਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿ ਇਹਨੇ ਕੀ ਸੋਚਿਆ, ਇਹਦਾ ਮਨ ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਉਤੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸੀ। ਉਹ ਅੰਦਰਲਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ

ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਉਪਰੋਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਦੇਖ ਤੇਰੇ ਦਿਲ 'ਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਲੇਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਦਰਗਾਹ 'ਚ। ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮੰਡਲ ਨੇ ਉਪਰ, ਇੱਕ ਆਹ ਚੌਥਾ ਸਾਡਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ material world (ਪਦਾਰਥਕ ਦੁਨੀਆਂ) ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਮਾਇਆ ਦੀ, ਪਰ ਉਹ ਸੂਖਸ਼ਮ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ 184 sphere (ਸਫੀਅਰ) ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਰਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅੰਧਕਾਰ ਹੀ ਅੰਧਕਾਰ, ਦੁਖ ਹੀ ਦੁਖ ਹੈ ਇਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਕੁਛ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ। ਕੇਵਲ ਜੇ ਕੁਛ ਬੀਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ, ਹੁਣੇ ਇਥੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ -

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੫

ਉਹਦੇ 'ਚ ਬੀਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਬੀਜ ਦਿਓ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹ ਖੱਟ ਗਿਆ। ਜੇ ਨਿੰਦਿਆ ਬੀਜ ਲਓ, ਈਰਖਾ ਬੀਜ ਲਓ, ਧੋਖਾ ਬੀਜ ਲਓ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬੀਜ ਲਓ, ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਬੀਜ ਲਓ, ਕ੍ਰੋਧ ਬੀਜ ਲਓ, ਲੋਭ ਬੀਜ ਲਓ, ਮੋਹ ਬੀਜ ਲਓ, ਅਭਿਮਾਨ ਬੀਜ ਲਓ, ਅਹੰਕਾਰ ਬੀਜ ਲਓ, ਆਸਾ ਬੀਜ ਲਓ, ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਬੀਜ ਲਓ, ਇਹ ਪੱਥਰ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਫੇਰ ਇਹ ਉਪਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਪੱਥਰ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿੰਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧੇ ਹੋਏ ਨੇ ਓਨਾਂ ਡੂੰਘਾ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ 84 ਨਰਕ ਨੇ -

ਚਉਰਾਸੀਹ ਨਰਕ ਸਾਕਤੁ ਭੋਗਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੨੮

ਦੂਸਰਾ ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਜਾਂਦੀ, ਇਥੇ ਹੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਮੰਦਰ ਸਿਮਰੈ

ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥

ਪ੍ਰੇਤ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੬

ਪ੍ਰੇਤ ਬਣ ਗਿਆ, ਖਵੀਸ ਬਣ ਗਿਆ, ਭੂਤ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਵੀ ਦੁਖੀ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਆ ਕੇ ਬੇ-ਕਸੂਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਦਾ ਹੈ। ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ ਬਹੁਤ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਕਰੋ। ਸੋ ਉਹ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਬਣ ਕੇ ਇਥੇ ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਗੰਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਤੀਸਰਾ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਉਪਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੂਖਸ਼ਮ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ। ਉਥੇ 11 ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਦੇਸ਼ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਬਦਲਦੇ ਹਾਂ, ਦੂਸਰੇ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਸੁਖ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਦੇ ਵਿਚ

ਕਰੋੜ ਖਰਬ ਗੁਣਾਂ ਇਥੇ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸੁਖ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਬੈਕੁੰਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਣੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈਂ ਕਦੇ? ਜਿਹਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਉਹਦੀਆਂ ਤਾਂ ਕਥਾਵਾਂ ਹੀ ਅੱਡ ਨੇ ਸਾਪਸੰਗਤ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਬਾਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਣ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜੀਵਨ ਇਥੇ ਦਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਕਿੰਨਾ ਇਨਕਲਾਬ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਥੇ। ਕਿੰਨੇ ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਕਿੰਨਾ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਐਨਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਥਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਚੌਲਾ-ਰੱਪਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਇਥੇ ਨਿਰਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੈ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਸਮਝੀ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ, ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ, ਟਰੈਕਟਰ ਦੇ ਦਿਤੇ, ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਇਹਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਡੀ-ਕਿੱਡੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਸੀਹਤ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਕਰਉ ਬੇਨੰਤੀ ਸੁਣਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ਸੰਤ ਟਹਲ ਕੀ ਬੋਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੩

ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ ਇਸ ਵੇਲੇ, ਇਹ ਜੇ ਤਾਂ ਕਰ ਲਓ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਲਾਹਾ ਹੀ ਲਾਹਾ ਹੈ -

ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੩

ਜਿਹੜਾ ਇਥੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੈਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਉਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਰੁਪਈਆਂ ਤਾਂ ਚਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਚਾਹੇ ਪੰਡ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾ, ਸੌ-ਸੌ ਦੇ ਨੋਟਾਂ ਦੀ। ਚਾਹੇ ਕੁਇੰਟਲ ਨੋਟ ਲੈ ਜਾਓ, ਉਥੇ ਕਾਗਜ਼ ਹੀ ਗਿਣਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਜਿਹੜਾ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਇਕ ਡਾਲਰ ਬਣਾ ਦੇਈਏ, ਇਕ ਪੌਂਡ ਬਣਾ ਦੇਈਏ। ਉਹ ਓਧਰਲਾ ਸਿੱਕਾ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਟੈਕਸੀ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਕਿਵੇਂ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਬ 'ਚ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਬਦਲਾ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ। ਉਥੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਹੋਟਲ 'ਚ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੈਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਥੇ ਫੇਰ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਵਾਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਇਥੇ ਲਾਹਾ ਖੱਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ-

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਉ ॥ ਆਉ ਬੈਠੁ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੨

ਸਭ ਆਦਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਧਨ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਇਥੇ ਦਾ ਧਨੀ ਸੀ, ਕਰੋੜਾਂਪਤੀ ਉਹ ਉਥੇ ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਲਾਹਾ ਖੱਟ ਲਓ ਜਿਹੜਾ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਆਏਗਾ। ਉਹ ਲਾਹਾ ਹੈ ਨਾਮ ਦਾ। ਸੋ ਨਾਮ ਦਾ ਲਾਹਾ ਖੱਟੋ ਭਾਈ-

ਕਬੀਰ ਲੁਟਨਾ ਹੈ ਤ ਲੁਟਿ ਲੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਹੈ ਲੁਟਿ ॥

ਫਿਰਿ ਪਾਛੈ ਪਛੁਤਾਹੁਗੈ ਪ੍ਰਾਨ ਜਾਹਿੰਗੇ ਛੁਟਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੬

ਸੋ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਹੈ, ਇਹ ਜਿੰਨੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਬਣਾਈ ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਆਹ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਜਗਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੀਆਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਖਰਬਾਂ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਵੀ ਗਲਤ, ਖਰਬ-ਖਰਬ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਵੀ ਗਲਤ -

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੫

ਜਿਹੜੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ, ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀ, ਨਰਕਾਂ ਦੀ, ਉਹਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ super matter ਦੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਕਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਪਸਾਰੇ ਦਾ ਅਰਥ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਓਨਾਂ ਦਸ ਦਿਤਾ, ਕੋਈ ਅੰਤ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ। ਸੋ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਆਪਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇਹਨੂੰ earth planet ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜੂਨ ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਹੈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ, ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੱਲਾ ਖੇਤ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਉੱਗਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਘੋੜਾ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰੀ ਜਾਏ, ਗਧਾ ਤਾਂ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਪੁੰਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਪਾਪ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਸ਼ੇਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਦੇਵੇ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਜਾਨਵਰ ਖਾ ਲਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਪੁੰਨ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਪ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਦੇਵਤੇ ਭੋਗ ਜੂਨੀ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਪੁੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਥੇ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਉਥੇ ਵੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਜਨਮ ਹੈ ਇਹੀ ਉੱਤਮ ਜਨਮ ਹੈ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਆਇਓ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਪ੍ਰਾਣੀ,

ਆਇਓ ਲਾਹਾ ਲੈਣ।

ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ॥

ਲਗਾ ਕਿਤੁ ਕੁਫਕੜੇ ਸਭ ਮੁਕਦੀ ਚਲੀ ਰੈਣਿ ॥ ਅੰਗ - ੪੩

ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਉਮਰ ਮੁੱਕਦੀ ਹੈ, 24000 ਸਵਾਸ ਤੇਰਾ ਰੋਜ਼ ਘਾਟੇ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਕਰੇਂਗਾ ਉਥੇ, ਜਵਾਬ ਕੀ ਦੇਵੇਂਗਾ। ਹੁਣੇ ਕਰ ਲੈ। ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਸਰੀਰ ਕਿੰਨਾ ਕੀਮਤੀ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਫਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਹਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਆਦਮੀ ਜਾਣੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬਿਲਕੁਲ ਬਿਰਥਾ ਗਵਾ ਕੇ ਰੋਂਦਾ ਹੋਇਆ ਇਥੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਦੀ ਆਸਾ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਐਸਾ ਜਗੁ ਦੇਖਿਆ ਜੁਆਰੀ ॥

ਸਭਿ ਸੁਖ ਮਾਰੈ ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨

ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸੁੱਖ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ।

ਸੋ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਸਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਦੇਵਤੇ ਲੋਚਦੇ ਨੇ।

ਲੰਡਨ ਦੀ ਬਾਤ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 1949 ਦੇ ਵਿਚ ਲੇਖ ਛਪਿਆ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ। ਕੋਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸੀ ਉਹਦਾ ਪਿਤਾ ਮਰ ਗਿਆ। ਉਹਦਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਉਹਦੇ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਉਹ ਜੁਬਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਰੂਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। telepathy ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ 'ਚ। ਬਿਨਾਂ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈਣੀ। ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਵੀ ਹਾਂ। ਆਹ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਮਾੜਾ ਬੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ 5000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜੁਬਾਨ ਸੀ, ਟੈਲੀਪੈਥੀ। ਦੂਰ ਬੈਠਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਲੈਣੀਆਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਿਨਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੋਂ ਭੇਜ ਦੇਣੀਆਂ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਬੰਦਾ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਗਿਰਦਾ ਗਿਆ, ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਸੋ ਟੈਲੀਪੈਥੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਸੁੱਤੇ ਹੋਈਏ ਜਾਂ ਭਜਨ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਬਿਲਕੁਲ ਫੁਰਨੇ ਰਹਿਤ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਗੱਲਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਸੋ ਉਹਦੇ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਉਹਦਾ ਪਿਤਾ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬੇਟਾ! ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਵੱਡੀ ਵਸੀਅਤ ਕਰਕੇ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਲੱਖਾਂ ਦੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਤਾਂ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਕੰਮ ਹੈ ਤੇਰੇ ਤੱਕ, ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੱਸੋ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਜਿੱਥੇ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਥਾਂ ਤਾਂ ਹੈ ਚੰਗਾ, ਪਰ ਉਥੇ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰੂਹ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਚਾਨਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਚਾਨਣਾ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਪੁੰਨ ਤਾਂ ਕਰਿਆ

ਹੈ, ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਸ ਜਗ ਦੇ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਹੈ -

ਜਿਹ ਪੈਡੈ ਮਹਾ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰਾ ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਉਜੀਆਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੪

ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਲੰਘਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਰਹੇਂਗਾ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ। ਜਦੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਮਨੁੱਖ ਬਣੇਂਗਾ ਫੇਰ ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯਾਦ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ। ਜਨਮ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਛੱਡੋ। ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਪੁੱਠਾ ਲਟਕਦਾ ਸੀ, ਤਕਲੀਫਾਂ ਭੋਗਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਇਹਦੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਮਾਤਾ ਕੇ ਉਦਰ ਮਹਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰੇ

ਸੋ ਕਿਉ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰੀਐ ॥

ਮਨਹੁ ਕਿਉ ਵਿਸਾਰੀਐ ਏਵਡੁ ਦਾਤਾ

ਜਿ ਅਗਨਿ ਮਹਿ ਆਹਾਰੁ ਪਹੁਚਾਵਏ ॥ ਅੰਗ - ੯੨੦

ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੧

ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਅੱਜ ਨਾਸਤਕ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਮਨਮੁਖ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਪੁੱਠਾ ਲਟਕ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦਾ ਸੀ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਤੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੧

ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ। ਗਿਆਨ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀ, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸੀ, ਤੂੰ ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਚਿਤਵਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਨਾਦ ਵਜਦਾ ਸੀ ਜਿਹਨੂੰ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਪੇਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਰਮੀ ਸਰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦੀ।

ਉਰਝਿ ਪਰੇ ਜੋ ਛੋਡਿ ਛਡਾਨਾ ॥

ਦੇਵਨਹਾਰੁ ਮਨਹਿ ਬਿਸਰਾਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੧

ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਭੁੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਨਾਮ ਭੁੱਲਿਆ ਤੈਨੂੰ -

ਜੈਸੀ ਅਗਨਿ ਉਦਰ ਮਹਿ ਤੈਸੀ ਬਾਹਰਿ ਮਾਇਆ ॥

ਮਾਇਆ ਅਗਨਿ ਸਭ ਇਕੋ ਜੇਹੀ ਕਰਤੈ ਖੋਲੁ ਰਚਾਇਆ ॥

ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਜੰਮਿਆ ਪਰਵਾਰਿ ਭਲਾ ਭਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੧

ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ। ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਬਕਰੇ ਵੱਢਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਪਾਪ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰ 'ਚ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿਸੇ ਰੂਹ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾ ਕੇ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਇਹ ਕਰੀਂ ਕਿ ਇਹਦਾ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਹੋ ਜਾਣੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਵੀ

ਅਣਜਾਣ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਲਿਵ ਟੁੱਟਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਧੁਨੀ 'ਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅੰਦਰ -

ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰ ਵਰਤਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੧

ਹੁਣ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਝਾਕਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਝਾਕਦਾ ਹੈ, ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਧੁਨ ਸੀ ਉਹ ਟੁੱਟ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਧਿਆਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਛਲਾ ਜਨਮ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੋਣਾ ਇਹਦੇ। ਪਿਛਲਾ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਲੱਤਾਂ ਬਾਹਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਬਣ ਦੁਇ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੭

ਪਹਿਲਾ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਭੁੱਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਦਾ ਹੈ, ਆਪੇ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਸਦਾ ਹੈ -

ਦੁਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਇ ॥ ਅੰਗ- ੯੨੧

ਫੇਰ ਜਿਹੜੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਾਂ-ਪਿਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਧ ਇਸਨੂੰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੋਬ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭

ਤੀਜੇ ਫੇਰ ਜਿਹੜੇ ਭਰਾ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭

ਫੇਰ ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕਾਕਾ। ਉਹਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ ਇਹ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਬੱਚਾ ਹੈ ਜੀ ਬਾਹਰ ਦੌੜ ਜਾਂਦਾ, ਖੇਲਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਬੜੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਕਿ ਬੱਚਾ ਲੱਭਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਗਰਾਊਂਡ 'ਚ ਹੋਏਗਾ, ਜਾਂ ਹਾਕੀ ਦੇ ਗਰਾਊਂਡ 'ਚ ਹੋਏਗਾ, ਕਿਤੇ ਐਵੇਂ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੋਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਖੇਲ ਪਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ -

ਪੰਜਵੈ ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਕੀ ਧਾਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭

ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਜੁਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆ ਦਿਓ ਖਾਣ ਨੂੰ, ਆਹ ਦਿਓ। ਨਾਲੇ ਕਿਤੇ ਫੇਰ ਮਾਸ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਆਦਤ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸਨੂੰ।

ਛਿਵੈ ਕਾਮੁ ਨ ਪੁਛੈ ਜਾਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭

ਜਦੋਂ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਬੇਅੰਤ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਉਹਦਾ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀਆਂ। ਟਰੈਕਟਰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ।

ਸਤਵੈ ਸੰਜਿ ਕੀਆ ਘਰ ਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭

ਜਦੋਂ 40 ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸਾ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਧਿਆਨ ਆਉਂਦਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਿਆਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸਾ ਜੋੜੀਏ, ਪੈਸਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੋਲ। ਉਹ ਫੇਰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਘਰ ਭਰਦਾ ਹੈ।

ਅਠਵੈ ਕ੍ਰੋਧੁ ਹੋਆ ਤਨ ਨਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹਦੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹਦੇ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ -

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੋਦਿਆ ਚਾਂਗੋਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਞਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਛੇਈ ਸਾਸ਼ਤਰ, ਸਤਾਈ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਗੀਤਾ ਇਹ ਤਾਂ ਹੈਗੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ। ਬਾਕੀ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਹਨ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਤੌਰਤ, ਅੰਜੀਲ, ਜੰਬੂਰ, ਬਾਈਬਲ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੰਜ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਮਹਾਤਮਾ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ, ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈ ਗਿਆ ਉਹ ਸਭ ਕੁਛ ਸੁਣਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਾ ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ?

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਇਹ ਖੂਹ 'ਚ ਗਿਰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਹੀਂ ਓ ਮਰਨ ਪਛਾਣਦਾ,

ਝੁਠੇ ਲਾਲਚ ਲਗ ਕੇ ਬੰਦਾ।

ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥

ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੁਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥ ੧ ॥

ਰਹਾਉ ॥

ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੁਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥

ਝੁਠੇ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥ ੧ ॥

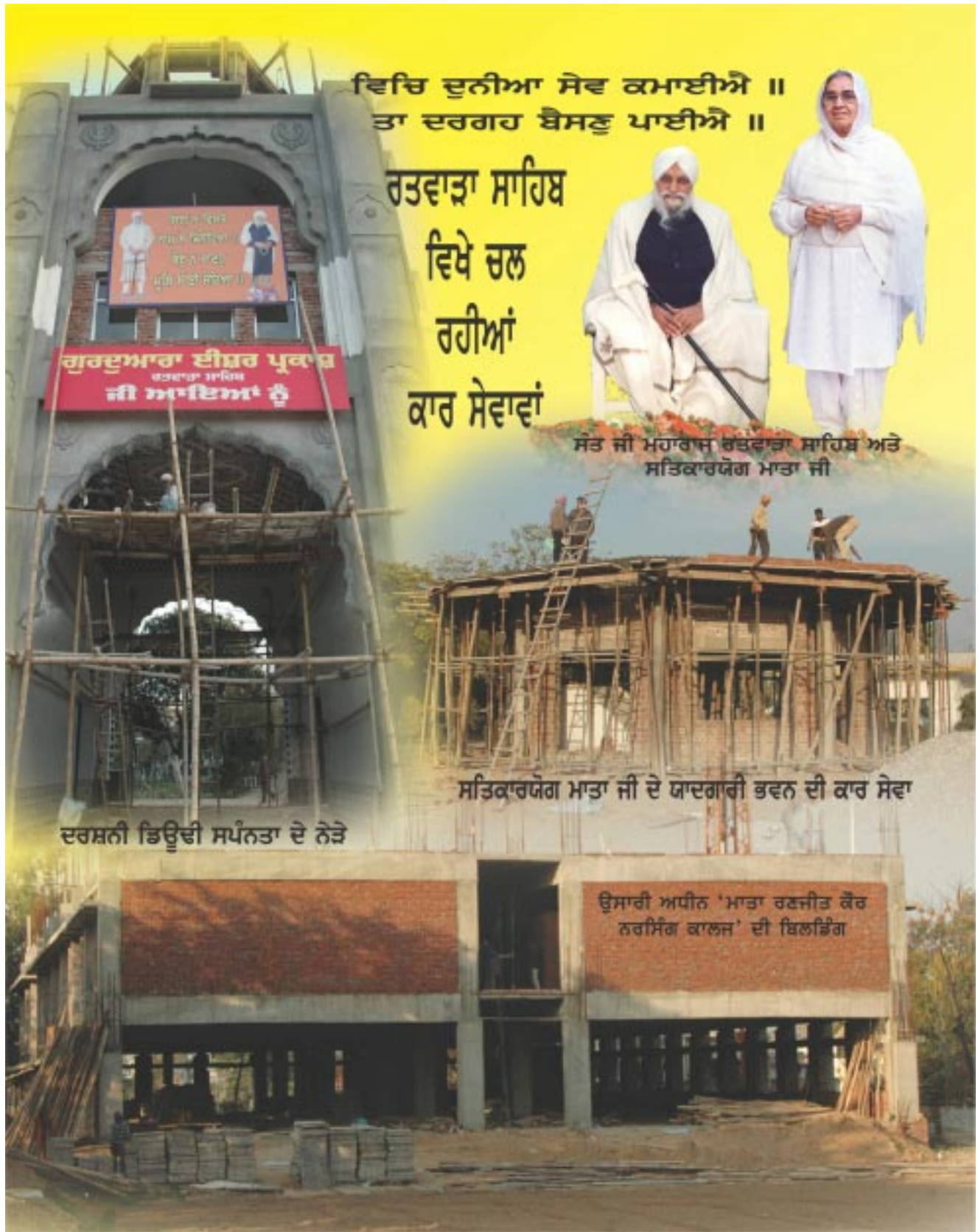
ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪੁਛ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੬

ਪਰ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਤ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ - 'ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥' ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਬਾਤ ਸਮਝ। 'ਨਾਮ' ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ, ਐਨੀ ਕੀਮਤੀ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 39 'ਤੇ)

ਨਗਰ ਧਮੋਟ ਅਤੇ ਬਹਿਰਾਮ (ਦੋਆਬਾ) ਵਿਖੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਨਗਰ ਧਮੋਟ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਜੁੜੀ ਸੰਗਤ

ਨਗਰ ਬਹਿਰਾਮ ਵਿਖੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਜੁੜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ

ਬਹਿਰਾਮ
(ਦੋਆਬਾ)

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਮਰੀਕਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੋਰੀ ਅਪੀਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਲੀਨ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਲਸੇਬਰਾਟੋ (ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ) ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ

ਸੈਨਹੋਜੇ ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਜੁੜੀ ਸੰਗਤ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ NJ - Port Reading, New Jersey ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਜੁੜੀ ਸੰਗਤ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ Indianapolis ਵਿਖੇ ਸੰਗਤ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸਭਾ - Port Reading, New Jersey ਵਿਖੇ ਜੁੜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ

ਸੋਲਾਹਵੀਆਂ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪੰਚ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ

ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਸੁਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਕਾਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ।

ਸ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਮਹਾਨ ਭਗਵਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਸਵਾਗਤ ਦੇ ਵਿਖੇ ਲੇ ਸੰਬੰਧਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਡਾ. ਆਰ ਕੇ ਮਹਾਸਨ 'ਮਾਹਮ ਚਿੰਨਾ' ਵਿਖੇ ਹੋ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਆਗ਼ੀਰਵਾਦ ਸਦਕਾ ਸੈਬਨ 2013-14 ਵਿਚ ਬੀ.ਐਫ਼ ਕਾਲਜ ਦਾ ਨਤੀਜਾ 100% ਰਿਹਾ, 15% ਤੋਂ ਉਪਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ 80% ਤੋਂ ਉਪਰ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ 75% ਤੋਂ ਉਪਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅੰਕ 75% ਤੋਂ ਉਪਰ ਰਹੇ।

ਸਮਾਰਟ ਸਕੂਲ ਟਰੇਨਿੰਗ - ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਅਧਿਆਪਨ ਸਿਖਲਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ omaxe infotech ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਰਟ ਸਕੂਲ ਸੋਫਟਵੇਅਰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਕੋਰਸ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ।

ਅਵਾਰਡ - ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਿ. ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਕਾਊਟ ਅਤੇ ਗਾਇਡ (ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ) ਵਲੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ।

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ - ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ U.G.C (NET) ਅਤੇ CTET ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕੀਤੀ।

* ਕਾਲਜ ਦੇ ਲੈਕਚਰਾਰ ਡਾ. ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਪੀ ਐਚ.ਡੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

* ਕਾਲਜ ਦੇ ਲੈਕਚਰਾਰ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਪੁਨਮ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਪੀ ਐਚ.ਡੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲਈ ਏਨਰੇਬਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

* ਕਾਲਜ ਦੇ ਲੈਕਚਰਾਰ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਹਰਸ਼ ਕੰਵਰ ਪਰਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਡਿਜ਼ਰਟੇਸ਼ਨ ਸੁਪਰਵਾਇਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਲੈਕਚਰਾਰ ਸ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ UGC (Net), HTET CTET ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਜੇਨਲ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ - ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਜੇਨਲ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ, ਚੰਗੋਲੀ, ਕਲੇ ਮੋਡਲਿੰਗ ਅਤੇ ਕੁਇਜ਼ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਅਮਰਤਰ ਕਾਲਜ ਮੁਕਾਬਲੇ - ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਲਜਾਂ

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਈਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਸ਼ਨ (2013-14) ਦੌਰਾਨ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਕਾਲਜ ਮੋਹਾਲੀ, ਰਿਆੜ ਕਾਲਜ ਵਿਖੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਗਰਨਟੀਪ ਕੌਚ ਨੇ ਫੋਟੋ ਫਰੇਮ ਮੇਕਿੰਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤਿਆ। ਸ਼ਿਵਾਲੀ, ਪਲਵੀ ਅਤੇ ਪਰਨੀਤ ਵਲੋਂ ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ।

NSS Camp - ਕਾਲਜ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸੰਤ ਰੋਜ਼ਾ **NSS Camp**, 25 ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਤੱਕ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੈਂਪ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸ਼ਾਲਗ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉੱਪਰ ਰੈਲੀ ਕੱਢੀ ਗਈ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਲਜ ਵਲੋਂ ਏਡਜ਼ ਅਵੇਅਰਨੈੱਸ, ਪਰਸਨੈਲਿਟੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਤੇ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਵੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਅਤੇ ਲੈਕਚਰ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਗਏ।

ਸਚਬੰਢਵਾਲੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿੱਖੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਮੁਢਲ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਦਾ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ।

ਕੈਂਪ ਦੇ ਦੌਰਾਨ 305 ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮੁਢਲ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋਏ ਜਿਹੜੇ **NRI** ਤੱਖਰ ਫੈਮਿਲੀ ਵਲੋਂ ਮਾਇਕ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅੱਖਾਂ ਦੇ 413, ਜਰਨਲ ਮੈਡੀਸਨ ਦੇ 364, ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ 70, ਦਿਲ ਦੇ 13, ਦੰਦਾਂ ਦੇ 66 ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਚੈਕਅਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

Best NSS volunteer - ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਲੋਂ ਕਾਲਜ ਦੇ 10 ਬੈਸਟ ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ (ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸੇਜਲ, ਜੋਤੀ, ਸ਼ਾਲੂ, ਹਰਦੀਪ ਕੌਰ, ਆਦਰਸ਼, ਪ੍ਰਵੇਸ਼, ਜਤਿੰਦਰ, ਸਮੀਰ, ਤਜਿੰਦਰ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਯੂਥ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

Celebration of days - ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਰਵਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ, ਗਾਂਧੀ ਜਯੰਤੀ, ਸ਼ਾਲ ਦਿਵਸ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ, ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ, ਸਾਇੰਸ ਡੇ, ਕ੍ਰਮੇਨ ਡੇ, ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਅਤੇ ਹੋਲੀ ਵਰਗੇ ਦਿਵਸ ਮਨਾਏ ਗਏ।

Sports Meet - ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸਾਲਾਨਾ ਸਪੋਰਟਸ ਮੀਟ ਦਾ ਵੀ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ 100 ਮੀਟਰ, 200 ਮੀਟਰ ਅਤੇ 400 ਮੀਟਰ ਦੀ ਰੇਸ, ਸ਼ਾਟ ਪੁੱਟ ਅਤੇ ਡਿਸਕਸ ਥਰੋ ਆਦਿ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ।

'ਰੁਖ ਬਚਾਓ' ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਰੈਲੀ

ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ (ਏਡਜ਼) ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਪੋਸਟਰ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡਿਵਾਈਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ (ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੋਟਿਸ) (GNM - 2015-16)

ਪੰਜਾਬ ਨਰਸਿੰਗ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੌਂਸਿਲ ਅਤੇ ਇੰਡਿਅਨ ਨਰਸਿੰਗ ਕੌਂਸਿਲ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਜਨਰਲ ਨਰਸਿੰਗ ਅਤੇ ਮਿਡਵਾਇਫਰੀ (females only) ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਦੇ ਕੋਰਸ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ

ਯੋਗਤਾਵਾਂ - 10+2 ਪਾਸ ਉਮੀਦਵਾਰ (Any stream)
ਜਨਰਲ ਕੈਟਾਗਿਰੀ - 45%, ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੈਟਾਗਿਰੀ - 45%
ਉਮਰ - 17-35 ਸਾਲ

ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ - ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ
B.ed (2015-16)

ਯੋਗਤਾਵਾਂ - ਜਨਰਲ ਕੈਟਾਗਿਰੀ - B.A.(50%)
ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੈਟਾਗਿਰੀ - B.A.(45%)

ਡਾਇਰੈਕਟਰ - IDSN, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,
ਡਾਕ - ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ,
ਜ਼ਿਲਾ-ਐਸ.ਏ.ਐਸ ਨਗਰ ਮੋਹਾਲੀ, 140901
ਮੋ :- 941775841, 9417214382,
9501777682
ਬੀ ਐਡ (2015-16)
ਯੋਗਤਾਵਾਂ - B.A. (50%) (ਜਨਰਲ)
B.A. (40%) (Reserve Category)

ਕਾਲਜ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ. ਪ੍ਰਿਠੇਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਜਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ

ਸਾਲਾਨਾ ਸਪੋਰਟਸ ਮੀਟ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਗੱਲਾ ਸੁਟਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀ

ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਓਰੀਐਂਟਲ ਹਸਪਤਾਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਿਪਲਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਇਕ ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਮਿਤੀ 31 ਜਨਵਰੀ ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ, 2015 ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ 150 ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਟੈਸਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ ਲਿਖੇ ਹਨ -

1. Bone Density (ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਟੈਸਟ)
2. Spiro metery (ਸਥੂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਚੈਕਅੱਪ)
3. Blood Sugar Digital (ਸ਼ੂਗਰ)
4. B.P. check Digital (ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ), 5. E.C.G,
6. Lipid Profile

ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਸਟ ਸਾਰੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮੁਫਤ ਦਵਾਈਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਵਿਚ ਬਾਇਓ ਕੈਮਿਸਟਰੀ ਟੈਸਟਾਂ ਲਈ ਇਕ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਵਾਲਾ (ਕੀਮਤ ਲੱਗਭੱਗ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ) Erba chem-7 ਬਾਇਓ ਕੈਮਿਸਟਰੀ ਐਨਾਲਾਈਜ਼ਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਹੋਰ ਸ਼ੁਧਤਾ ਅਤੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਣਗੇ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਜ਼ਿਊਬਲੈਬੀ ਸੈਂਟਰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਾਰੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪੇ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਿਚ ਉੱਘੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਡਾਕਟਰ (ਰੀ. ਬਰਗੋਡੀਅਰ) ਐਮ.ਐਲ.ਰੀ., ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਤਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਡਾ. ਆਰ ਐਸ ਸੰਧੂ (ਸਰਜਨ), ਡਾ. (ਕਰਨਲ ਰੀ.) ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ, ਡਾ. ਐਸ ਕੇ ਬਾਸਲ, ਡਾ ਐਸ ਕੇ ਗਰੇਵਾਲ, ਡਾ. ਐਨ ਕੇ ਭਾਟੀਆ (ਰੀ. ਕਰਨਲ), ਡਾ. ਜੇ ਐੱਸ ਗੁਜਰਾਲ (ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ) ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਮਿਓ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਸੈਕਟਰ 26 ਤੋਂ ਡਾ. ਕੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸੰਧੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਵੀ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਚੈੱਕ ਅੱਪ ਕਰਕੇ ਫਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦਿਤੀਆਂ।

ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਭਾਈ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ) ਵਲੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪਕੌੜਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਟਾਫ ਨੇ ਭਾਈ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਈ।

ਭਾਈ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲੀ ਨੇ ਵੀਡੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਪਾਇਆ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਚੰਗਰ ਵਿਖੇ ਦਰਖਤ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਿੱਲੀ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਚੀਜ਼ ਤੈਨੂੰ offer (ਦੇਣੀ) ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਨਾਮ ਜਪ ਲੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਕਿੰਨੀ ਕੀਮਤੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੯

ਪੈਸਾ-ਟਕਾ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ-ਜਾਇਦਾਦਾਂ, ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਅੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੱਟਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ, 'ਨਾਮ' ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਸੋ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਲੈ। ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਤੂੰ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਆਏ -

ਏਕ ਸ਼ਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,
ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ 16 ਕਰੋੜ ਖਰਬ ਸਾਲ ਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਇਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ -

ਜੋ ਆਇਆ ਸੋ ਚਲਸੀ ਸਭੁ ਕੋਈ ਆਈ ਵਾਰੀਐ ॥
ਅੰਗ - ੪੭੪

ਜਦੋਂ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਫੇਰ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸਭ ਨੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਕੋਈ ਥਾਉਂ ਟਿਕਾਣਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਟੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਵੀ ਥਾਂ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਵੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ। ਕਾਲ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਵੇ, ਉਹ ਫੇਰ ਸਦਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - 'ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੈ ਪਾਨੀ ॥' ਦਿਨ ਰਾਤ ਲਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਯਾਦ ਕਰ ਲੈ। ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥' ਛਿਨ-ਛਿਨ, ਅੱਖ ਦੇ ਝਮਕਣ ਨਾਲੋਂ 15 ਗੁਣਾਂ ਸਮਾਂ ਘੱਟ, ਐਨੀ ਛੇਤੀ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ, ਐਨੀ ਛੇਤੀ। ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਡੋਰ ਕੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਖਸ਼ਮ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚਾਰ, ਗਤੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਾਪ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੇ, ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਲਾਈਟ ਹੈ ਨਾ ਸੂਰਜ ਵਲੋਂ ਆਉਂਦੀ, ਇਹ ਇਕ ਮਿੰਟ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਖਰਬ ਲਹਿਰਾਂ ਬਣ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਦੀ। ਕਿੰਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਹਿਰ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਏਧਰ ਸਾਡੇ ਇਕ ਮਿੰਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਧਰ ਦੋ ਖਰਬ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਦੇ ਅੰਦਰ cosmic rays ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਮੀਲ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ 'ਚ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਜਦ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ 10 ਕੁ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮਿਲੇ, 20 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮਿਲੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ,

ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਵਾਨ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰੋਜ਼ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈਂ -

ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥
ਅੰਗ - ੭੨੬

ਜਿਵੇਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਘੜੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਿਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰੇ 24000 ਸਵਾਸ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੌ ਸਾਲ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 88 ਕਰੋੜ 66 ਲੱਖ ਸਵਾਸ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹਦੀ ਉਮਰ 75 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ 66 ਕਰੋੜ 44 ਲੱਖ ਸਵਾਸ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਮਿਲਦੇ ਨੇ ਪਰ ਲੇਖੇ 'ਚ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲੇ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬੈਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ॥
ਝੁਠ ਬਿਕਾਰ ਮਹਾ ਲੋਭ ਧ੍ਰੋਹ ॥
ਇਆਹੂ ਜੁਗਤਿ ਬਿਹਾਨੇ ਕਈ ਜਨਮ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਆਪਨ ਕਰਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੮

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਜੋ ਇਕ ਸਵਾਸ ਵੀ ਲੱਗ ਜਾਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਤੋਂ, ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਇਕ ਸਵਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਗ ਜਾਏ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿੰਨਾ ਫਲ ਹੋਏਗਾ -

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ
ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ। ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਕਾਲ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਗਲ 'ਚੋਂ ਪਈ ਹੋਈ ਕਟ ਜਾਏਗੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੱਟੀ ਵੀ ਗਈ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਬੇਅੰਤ ਦੀ ਕੱਟੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਲਿਖਦੇ ਨੇ -
ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥
ਅੰਗ - ੬੩੨

ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਜਾਮਲ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਤੇ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨੇ ਨਾਰਾਇਣ ਕਿਹਾ ਸੀ -
ਅੰਤਕਾਲ ਜਮਦੂਤ ਵੇਖਿ ਪੁਤ ਨਰਾਇਣੁ ਬੋਲੈ ਫਹਿਆ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨੦

ਡਰ ਕੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰ ਦਿਤੀ, ਨਾਰਾਇਣ ਕਹਿ ਕੇ -

ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਮਨਿ ਭਾਇ ਭਾਵਨੀ
ਜਮਕੰਕਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੯੮੧

ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰਦਾ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਓ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਉਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਦਿਲ ਦੀ ਸਫਾਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਹਾਥੀ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਹਾਥੀ ਫਸ ਗਿਆ ਹਾਥੀ -

ਜਬ ਹੀ ਸਰਨਿ ਗਹੀ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ
ਗਜ ਗਰਾਹ ਤੇ ਛੁਟਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਆਪਣਾ। ਜਦ
ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲ ਰਿਹਾ ਮੱਗਰਮੱਛ ਅੱਗੇ,
ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਿਆ। ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ
ਸਾਰ -

ਮਹਮਾ ਨਾਮ ਕਹਾ ਲਉ ਬਰਨਉ
ਰਾਮ ਕਹਤ ਬੰਧਨ ਤਿਹ ਤੁਟਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸੀਏ, ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਰਾਮ
ਕਿਹਾ ਆ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦਿਤੇ ਉਹਦੇ। ਹਾਥੀ ਛੁਡਾ
ਦਿਤਾ।

ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਹਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ।
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਅਜਮਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀਨੀ ਕਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ਬੋਲਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੬੯੧

ਨਾਰਾਇਣ ਕਹਿ ਕੇ ਹਾਕ ਮਾਰ ਦਿਤੀ -

ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਮਨਿ ਭਾਇ ਭਾਵਨੀ
ਜਮਕੰਕਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੬੯੧

ਐਡਾ ਜੋ 'ਨਾਮ' ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਤੂੰ ਕਿਉਂ
ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ -

ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੂਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੬

ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੂਰਖ ਹੈਗੇ,
ਸਾਨੂੰ ਮੂਰਖ ਨਾ ਕਹੋ। ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ
ਮੂਰਖ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੀਹਨੂੰ ਮੂਰਖ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਜੋ
ਰਾਣੀ ਸੀ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ
ਜਾ ਕੇ ਉਹਨੇ ਸੁਭ ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ, ਯਥਾਸ਼ਕਤ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ
ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਜਾਣਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ
ਜਾਗਦੀ ਸੀ, ਬੈਠ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਭਜਨ ਕਰਦੀ
ਸੀ। ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ
ਇਹਦਾ ਉਪਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏਗਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ
ਹੈ। ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕਥਾਵਾਂ ਸੁਣਾਉਣੀਆਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ
ਮੈਨੂੰ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਜਗਾਈਂ ਮੈਂ ਵੀ ਭਜਨ ਕਰਿਆ ਕਰਾਂਗਾ।
ਜਦੋਂ ਸਵੇਰ ਹੋਣੀ ਉਹਨੇ ਹਾਕ ਮਾਰਨੀ, ਰਾਜਨ! ਉਠੋ ਭਜਨ
ਦਾ ਵਕਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਰਜਾਈ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂ ਉਪਰ
ਕੱਪੜਾ ਲੈ ਕੇ ਹੋਰ ਸੌਂ ਜਾਣਾ। ਛੇ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਨਾ ਤਾਂ
ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਹਟੀ, ਨਾ ਉਹ ਉਠਿਆ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਕਹਿ
ਦਿਆ ਕਰੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਜਗਾਈਂ। ਉਹਨੇ ਵੀ ਦਮ ਨਾ
ਤੇੜਿਆ। ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦ ਇਕ ਦਿਨ ਉਠਿਆ ਨਾ,
ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ,
ਬਹੁਤ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਬੋਲ ਨਹੀਂ
ਸਕਦੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਹਿ ਦੇ। ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ
ਕਿ ਮੂਰਖ ਹੋਂ ਤੁਸੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੈਂ ਮੈਂ ਮੂਰਖ ਹਾਂ? ਕਹਿੰਦੀ,

ਹਾਂ। ਛੇ ਸਾਲ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ। ਕਿੰਨਾ ਨਾਮ
ਜਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਛੇ ਸਾਲ 'ਚ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦ
ਗਿਆ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ
ਰਾਜ ਵਿਚ ਮੂਰਖ ਵੀ ਹੈਗੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਰਾ
ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਅਕਲ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ
ਨੇ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਹੀ ਮੂਰਖ ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ
ਬੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਹੜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ?
ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਮੂਰਖ ਹੋਣ, ਮਹਾਂਮੂਰਖ। ਉਸ ਵੇਲੇ
ਸਭਾ ਹੋ ਗਈ। ਸਭਾ ਹੋਈ 'ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ, ਖੁੰਡੀ
ਸੀ ਸੋਨੇ ਦੇ ਹੱਥੇ ਵਾਲੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਆਹ ਖੁੰਡੀ ਉਹਨੂੰ
ਦੇਣੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਮੂਰਖ ਹੋਵੇ, ਨਾਲੋਂ
ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ। ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ
ਕਿ ਮੂਰਖਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਦੇਖ ਕੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ
ਤੁਸੀਂ ਦਸੋ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਮੂਰਖ ਹੈ। ਇੰਟਰਵਿਊ ਹੋਣ ਲੱਗ
ਗਈ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ
ਕੁਛ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਬੁਲਾਈ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਫੇਰ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੁਕਰਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਦੇ
ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਾਂਗੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫੇਲ੍ਹ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ
ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਮੂਰਖ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕ
ਘਰ 'ਚ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਉਹ ਕਹਿਣ
ਲੱਗੇ ਬਈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾਹਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ
ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਹੀ ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਟੱਬਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ
ਉਹ ਕਿਵੇਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡਾ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ
ਸੀ, ਬਹੁਤ ਮੇਰਾ ਨੇੜੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਸਹੁਰਿਆਂ ਦਾ। ਉਹ
ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਮਕਾਣ ਭੇਜ ਦਿਤਾ,
ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਹੈ ਤੂੰ ਮਕਾਣ ਦੇ ਆ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਭੋਗ
'ਤੇ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਕਾਣ ਦੇ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ
ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਾਕਾ! ਤੂੰ ਉਥੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰੀ, ਪਰਚੋਣੀ
ਕਰੀ ਹੋਵੇ, ਪਰਚੋਣੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣਾ, ਹੌਂਸਲਾ ਦੇਣਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ
ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕੁਛ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਮੈਂ
ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਗਿਆ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਆ
ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਹੈਂ। ਛੋਟੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ
ਲਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਹ, ਤੂੰ ਚੁਸਤ ਹੈਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ। ਕਹਿੰਦਾ,
ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਕਾਣ
'ਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿਤਾਬਾਂ
'ਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਹੁੰਦੀ, ਉਥੇ ਹੀ ਦੇਖ ਲਈਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ
ਗੱਲਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਜਦ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਲਾਗਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ ਬਾਹਰ। ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ
ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ। ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੋਂ ਹੀ ਗੱਲ ਸਿਖਦਾ
ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਹਦਾ
ਹੁਣ ਸੁਆਦ ਆਏਗਾ ਇਹ ਮਰ ਗਿਆ। ਇਹੀ ਬਹੁਤਾ
ਆਫਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਇਹੋ
ਜਿਹੀਆਂ ਬੁਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹੀਆਂ। ਇਹਨੇ
ਕੰਠ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਉਥੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਮਕਾਣਾਂ ਬੈਠੀਆਂ
ਸੀ। ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਲਓ ਬਈ ਭਰਾਵੇ! ਮੇਰੀ

ਸੁਣੋ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਹ ਮਰ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਆਉਗਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਆਦ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਸੀ, ਇਹਨੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਐਨੀ ਗੱਲ ਕਰੀ, ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਚਾਰ ਇਹਦੇ ਧਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਚੱਲ ਇਥੋਂ। ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਨੀਲ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ। ਬਾਪ ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਕਿਉਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਤੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੇ ਜਿਹੀਆਂ ਲੋਕ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਰ ਦੇਈਦੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹਾਂਮੂਰਖ ਹੈਂ। ਉਥੇ ਹੀ ਹਲ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਮਕਾਣਾਂ ਬੈਠੀਆਂ ਸੀ। ਦੌੜਿਆ-ਦੌੜਿਆ ਗਿਆ ਜਾ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਭਰਾਵੇ! ਮੇਰੀ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣੋ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੰਡਾ ਭੇਜਿਆ ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਦੂਜਾ ਭੇਜਿਆ, ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਉਹਦੇ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਦਿਓ ਮਾਫੀ, ਜਦ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਮਰਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਆਇਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੂਰਖ ਹੋਂ।

ਸੋ ਇਹੋ ਜਿਹਿਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਬਣਾ ਦਿਤੀ। ਰਾਜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਰਾਜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਬਿਮਾਰ। ਕਮੇਟੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਹਕੀਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਸ ਦਿਤਾ ਇਹਨੂੰ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਦਸ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਗੱਲ ਕਰ ਲਈਏ ਛੇਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਓ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਗਰਖਸ਼ਕ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ। ਰਾਣੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ? ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ। ਪੈਸਾ ਟਕਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਸਿਪਾਹੀ ਤੇ ਫੌਜ? ਕਹਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੀ। ਕੱਪੜੇ ਲੀੜੇ, ਹਾਰ ਜਿਹੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ? ਕਹਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ -

ਨੰਗਾ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ ਤਾ ਦਿਸੈ ਖਰਾ ਡਰਾਵਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੧

ਕਹਿੰਦਾ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਕੱਪੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਐਡਾ ਅਡੰਬਰ ਰਚਿਆ ਤੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਫਸਦਾ ਰਿਹਾ। ਲੈ ਸੋਟੀ ਤੂੰ ਹੀ ਲੈ ਲੈ, ਤੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੂਰਖ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਜਿਹਨੂੰ ਐਨਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਤੋਸਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ -

ਜਿਹ ਪੈਡੈ ਮਹਾ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰਾ ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਉਜੀਆਰਾ ॥

ਜਹਾ ਪੰਥਿ ਤੇਰਾ ਕੋ ਨ ਸਿਵਾਨੁ ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਤਹ ਨਾਲਿ ਪਛਾਨੁ ॥

ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਤਪਤਿ ਬਹੁ ਘਾਮ ॥

ਤਹ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਤੁਮ ਉਪਰਿ ਛਾਮ ॥

ਜਹਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਮਨ ਤੁਝ ਆਕਰਖੈ ॥

ਤਹ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਖੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੪

ਨਾਮ ਦਾ ਤੋਸਾ ਲੈ ਜਾਂਦਾ, ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਸੁਖਾਲਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ 'ਨਾਮ' ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਜਾ ਕਉ ਮੁਸਕਲੁ ਅਤਿ ਬਣੈ ਢੋਈ ਕੋਇ ਨ ਦੇਇ ॥

ਲਾਗੁ ਹੋਏ ਦੁਸਮਨਾ ਸਾਕ ਭਿ ਭਜਿ ਖਲੇ ॥

ਸਭੈ ਭਜੈ ਆਸਰਾ ਚੁਕੈ ਸਭੁ ਆਸਰਾਉ ॥

ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਓਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਲਗੈ ਨ ਤਤੀ ਵਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੦

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਵੱਡੇ ਮੂਰਖ ਹੋਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮੂਰਖ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਦਸ ਦਿਓ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਥੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੇ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਰੱਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਇਥੇ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਮੂਰਖ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥

ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥

ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ ਨ ਲਿਖਣਹਾਰੁ ॥

ਮੰਨੇ ਕਾ ਬਹਿ ਕਰਨਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ॥

ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ -

ਮੂਰਖਾ ਸਿਰਿ ਮੂਰਖੁ ਹੈ ਜਿ ਮੰਨੇ ਨਾਹੀ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੧੫

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਐਡਾ ਮੂਰਖ -

ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੂਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੬

ਤੇ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨੀ ਵੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੀਐਚ.ਡੀ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਡਾਕਟਰੀ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਰਪੰਚ ਹਾਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੂਰਖ ਹੈ ਜੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤੈਨੂੰ -

ਬੁਠੈ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੬

ਮੌਤ ਅਟੱਲ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਟਾਲ ਸਕਦਾ। ਬਹੁਤ ਜਣਿਆ ਨੇ ਯਤਨ ਕਰੇ ਨੇ ਨਾ ਆਵੇ। ਪਰ ਟਾਲ ਨਾ ਸਕੇ।

***** 'ਚਲਦਾ.....!'

ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ (31 ਅਕਤੂਬਰ 2014) ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨ

ਧਾਰਨਾ - ਸਤਿਨਾਮੁ-ਸਤਿਨਾਮੁ-ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ।

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਵੇਂ ਮਿਲਦੈ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ,
ਜੋਤ ਵਿਚ ਜੋਤ ਮਿਲ ਗਈ।

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥

ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥

ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸੁਮ ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੮

ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੁਈ ਏਕ ਹੈ,

ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਛੁ ਨਾਹਿ॥

ਜਲ ਤੇ ਉਪਜ ਤਰੰਗ ਜਿਉ,

ਜਲ ਹੀ ਬਿਥੈ ਸਮਾਹਿ॥

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਆਓ ਸਭ ਮਾਈ
ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ
ਸੀਸ ਝੁਕਾਈਏ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਫਤਹਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਇਸ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦੇ ਇਹ ਮਹਾਨ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਉਹ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ। ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਵਾਂਗੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਪਰਉਪਕਾਰ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕੀਤੇ। ਸਮਾਂ ਵੀ ਐਸਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਯਾਦ ਸਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਐਸੇ ਦਿਹਾੜੇ ਜਿਵੇਂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਕੇ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਅ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਐਸਾ ਹਿਰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਵਹਿੰਦੀ। ਆਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਅਗਲਾ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਜਦੋਂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡਿਆ। ਸਰਸਾ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੋੜਾ ਪਿਆ। ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵੱਡੇ

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ 'ਚੋਂ ਤਿੰਨ ਪਿਆਰੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। ਮੇਰੇ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਤਿੰਨ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਥੋਂ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਨਾ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋੜਾ ਹੈ, ਨਾ ਪਾਸ ਘੋੜਾ ਹੈ, ਨਾ ਸੀਸ ਉਤੇ ਤਾਜ ਨਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬਾਜ, ਜਾਮਾ ਲੀਰੋ ਲੀਰ ਹੈ, ਚਰਨਾਂ 'ਚੋਂ ਖੂਨ ਸਿਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ, ਉਥੇ ਕੀ ਗਾ ਰਹੇ ਨੇ -

ਮਿਤ੍ਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਣਾ॥

ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਰੋਗ ਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਓਢਣ

ਨਾਗ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਰਹਣਾ॥

ਸੂਲ ਸੁਰਾਹੀ ਖੰਜਰੁ ਪਿਆਲਾ

ਬਿੰਗ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਸਹਣਾ॥

ਯਾਰੜੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਬਰੁ ਚੰਗਾ

ਭਠ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਰਹਣਾ॥

ਖਿਆਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਤੇ ਉਹ ਐਸੇ ਦਿਹਾੜੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਯਾਦ ਸਦਾ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੋਵੇ ਜਿਹਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਜਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿੰਨੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਜੀਵਨ, ਸਮਾਂ ਚਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਿਆ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ, ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਾਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਵਿਛੋੜਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਦਿਨ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੇਵਲ ਇਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਬੈਠੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਕਿ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦਾਸ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਵੀ ਖਬਰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਮਹਾਨ ਸਮਾਗਮ, ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਸਰਵਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਆਪਾਂ ਹੀ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ, ਉਹ ਵੀ ਸੰਗਤ ਰੂਪ, ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਤਖਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅੰਸ ਬੰਸ ਵਿਚੋਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸਰਬਜੋਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਲੋਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਮਾਂਡੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਸਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਲਵਾਈਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਾਲੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀਆਂ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ, ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਲੱਗਣਗੀਆਂ। ਦਾਸ ਸਭ ਨੂੰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੁੜੇ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਓਂ, ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਜੁੜੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਜਚਦੀ ਨਹੀਂ। ਬਲਕਿ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਜੁੜੇ ਓ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੈਂ ਵੀ ਜੁੜ ਸਕਾਂ। ਸਾਰੇ ਉਹ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ, ਆਹ ਸਮਾਂ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਉਸ ਸ਼ੈਡ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਸੋਭਿਤ ਸੀ, ਹਰ ਮਾਈ ਭਾਈ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਜਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿੰਨਾ ਵੈਰਾਗ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਸਹਿਣਾ ਵੀ ਔਖਾ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਐਸੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਗਜ ਵੱਜ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਰਸਨਾ ਖਾਲੀ ਨਾ ਰਹੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਸੱਜਣ ਮੇਰੇ ਰੰਗਲੇ, ਜਾਇ ਸੁੱਤੇ ਜੀਰਾਣ।

ਸਜਣ ਮੇਰੇ ਰੰਗਲੇ ਜਾਇ ਸੁੱਤੇ ਜੀਰਾਣਿ ॥

ਹੰਡੀ ਵੰਵਾ ਡੁਮਣੀ ਰੋਵਾ ਝੀਣੀ ਬਾਣਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੩

ਆਹ ਹਾਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਜਿਹੜੇ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੰਭਾਲੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ। ਦਾਸ ਨੇ ਕੱਲ੍ਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੈਸਾ ਜੀਵਨ ਸੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ। ਅਰ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਛੱਡਣਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ। ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪਰਉਪਕਾਰ, ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸੀਂ ਸਿਫਤ ਕਰੀ ਜਾਣੀਏ, ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ 31 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ ਹੁਣ, ਛੁੱਟੀ ਮਿਲ ਜਾਣੀ ਹੈ, 31 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਾਣਗੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਕੋਠੀ ਜਾਣਗੇ। ਪਰ ਨਹੀਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੋਰ ਸੀ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਐਸਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਚਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕਈਆਂ ਦਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਕਿਉਂ ਢਿੱਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦਾ ਇਕ ਐਸਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਬਿਮਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਪੰਜਾਹ ਕਥਾ ਕੀਤੀਆਂ। ਬੜੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਕ ਟਕਸਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ, ਦੂਸਰੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ। ਉਥੋਂ ਟਕਸਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਏ ਨੇ।

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਢਿੱਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਏਸ ਵੇਲੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਆਪ ਜੀ ਵਰਗਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੀ ਐਨੀ ਕਮਾਈ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਹ ਕਥਾ, ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ, ਫੇਰ ਆਪ ਜੀ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਢਿੱਲੇ ਹੋ, ਸਾਡਾ ਹਾਲ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੱਸ ਪਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ, ਸੁਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ, ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ, ਆਤਮਾ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੈਦ ਦਾ, ਡਾਕਟਰ ਦਾ, ਹਕੀਮ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਐਸੀ ਬਿੱਧ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਦਾਸ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਓਗੇ, ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਦੇ। ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬਿਮਾਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲੈਣ ਆਏ ਨੇ। ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਸੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋਹਣਾ ਦਸਤਾਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜਾ ਕੇ ਬੈਠਦੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਉਥੋਂ ਵਾਪਸ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਲੰਗਰ ਇਥੋਂ ਜਾਂਦਾ, ਹਾਸਪੀਟਲ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਖਾਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਕਦੇ।

ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਸੀ ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੂੰ ਹੀ ਖਾ ਲਿਆ ਕਰ ਖਾਣਾ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ ਲੰਗਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਲੰਗਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਛਕਦੇ। ਉਥੋਂ ਫੇਰ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਇਥੇ ਫੇਰ ਚੱਕਰ ਵੀ ਮਾਰ ਜਾਂਦੇ। ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਅਸੀਂ 31 ਤਰੀਕ

ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਵਾਂਗੇ। 31 ਤਰੀਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਰ ਲਈ ਤਿਆਰੀ,
ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ।

ਦਿਨ ਰਵਿ ਚਲੈ ਨਿਸਿ ਸਸਿ ਚਲੈ ਤਾਰਿਕਾ ਲਖ ਪਲੋਇ ॥
ਮੁਕਾਮੁ ਓਹੀ ਏਕੁ ਹੈ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਬੁਗੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੬੪

ਉਹ ਘਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸਚਖੰਡ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਕਾਲ ਮੰਡਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਉਹ ਅਕਾਲ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਰਾਤ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਹਨ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਿਵੇਂ ਬੀਤਦਾ ਹੈ -

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਨੀਂਦ ਉਘੜੀ ਜਾਗਦਿਆਂ ਸੁਖ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੯/੧੨

ਕੇਵਲ ਇਕ ਰਾਤ ਦੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਜੀਵਨ ਚੁਪੀ ਰਾਤ ਹੈ, ਸੰਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਸੌਂ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥
ਅੰਗ - ੯੨੦

ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਦਾ ਹੀ ਸੁਰਤ ਕਰਕੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਜਾਗਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਜਾਗਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾਸ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਬਾਬਾ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੋਲਾ, ਭੱਠੇ ਵਾਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਦੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਵੀ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਨੇੜੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਾ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਮਾਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਡਾ. ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਮੈਂ ਰਹੀ ਵਾਸਤੇ ਘੱਤ ਸਮੇਂ ਨੇ ਇੱਕ ਨਾ ਮੰਨੀ।
ਫੜ ਫੜ ਰਹੀ ਧਰੀਕ ਸਮੇਂ ਖਿਸਕਾਈ ਕੰਨੀ।
ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਸਕੀ ਰੋਕ ਅਟਕ ਜੋ ਭਾਈ ਭੰਨੀ।
ਤਿੱਖੇ ਆਪਣੇ ਵੇਗ ਗਿਆ ਟੱਪ ਬੰਨੇ ਬੰਨੀ।
ਹੋ ਅਜੇ ਸੰਭਾਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ
ਕਰ ਸਫਲ ਉਡੰਦਾ ਜਾਂਵਦਾ।
ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਂਚ ਨ ਜਾਣਦਾ।
ਲੰਘ ਗਿਆ ਨ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ। ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਧਾਰਨਾ - ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਨਾ ਮੰਨੀ,
ਰਹੀ ਵਾਸਤੇ ਘੱਤ ਮੈਂ।

ਸਮਾਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਅੰਦਰੇ-ਅੰਦਰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਛੋਟੇ ਭੈਣ ਜੀ ਨੇ ਕੁਛ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ, ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਕੈਮਰੇ ਲਿਆਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਮ (normal) ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਕੈਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕੁਛ ਖਾਸ-ਖਾਸ ਬਚਨ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਡਾਕਟਰ ਸਨ, ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਠਾਕ ਸਮਝਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਬੇਵਸ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਹੁਣ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਜੋ ਛੋਟੇ ਭੈਣ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਜੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਸ ਵੀ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਵੀ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਸਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹੋਗੇ, ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਵੈਸੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਜੋ ਕਹੇ ਨੇ ਬਚਨ ਉਹ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਦਾਸ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ - 'ਬਾਬਾ ਬੋਲਤੇ ਤੇ ਕਹਾ ਗਏ' (ਅੰਗ - 480) ਆਹ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਪੈ ਜਉ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲ, ਇਕ ਦਿਨ ਪੈ ਜਉ।

ਮਛਲੀ ਜਾਲੁ ਨ ਜਾਣਿਆ ਸਰੁ ਖਾਰਾ ਅਸਗਾਹੁ ॥
ਅਤਿ ਸਿਆਣੀ ਸੋਹਣੀ ਕਿਉ ਕੀਤੇ ਵੇਸਾਹੁ ॥
ਕੀਤੇ ਕਾਰਣਿ ਪਾਕੜੀ ਕਾਲੁ ਨ ਟਲੈ ਸਿਰਾਹੁ ॥ ੧ ॥
ਭਾਈ ਰੇ ਇਉ ਸਿਰਿ ਜਾਣਹੁ ਕਾਲੁ ॥
ਜਿਉ ਮਛੀ ਤਿਉ ਮਾਣਸਾ ਪਵੈ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਅੰਗ - ੫੫

ਇਹ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਭੁਲਾਓ, ਦੋ ਯਾਦ ਰੱਖੋ। ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨੇਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਨੇਕੀ ਕਰਕੇ ਭੁਲਾ ਦਿਓ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਾੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾ ਰੱਖੋ। ਉਹ ਵੀ ਭੁਲਾ ਦਿਓ। ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ - ਇਕ ਮੌਤ ਤੇ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਆਪ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪਿਆਰਿਓ! ਉਸ ਮਾਲਕ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਨੇ-

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੋਹਿਆ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੭

ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਐਸੇ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ। 'ਪੈ ਜਉ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲ ਇਕ ਦਿਨ

ਪੈ ਜਾਣਾ' ਭਾਵ ਇਹ ਸਮਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖਿਓ। ਜਾਣਾ ਯਾਦ ਰੱਖਿਆ।

ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਉਪਦੇਸ਼, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਸੰਸਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਆਖਰੀ ਬਚਨ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਇਕ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਯਾਦ ਰੱਖਿਆ, ਇਕ ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਯਾਦ ਰੱਖਿਓ। ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ; ਇਹ ਬਚਨ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਉਹ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਏ ਨੇ ਸਵੇਰੇ। ਉਹ ਆਖਰੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ, ਫੇਰ ਦਾਸ ਨੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਫੇਰ ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਏ, ਜਿਵੇਂ ਆਸਣ ਲਾਈਦਾ ਹੈ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ। ਸਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਸਨ ਉਹ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਨ, ਕੁਛ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਨੇ, ਕੁਛ ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ, ਕੁਛ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਸਣ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਆਪ ਜੀ ਸੁਰਤ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਗ ਪਏ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ 21ਵੀਂ ਅਸਟਪਦੀ ਆਰੰਭ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ -

ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ ॥

ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੦

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾ ਦਿਤਾ। ਕਿੱਥੇ ਗਏ? ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ, ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ? ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਬਚਨ ਨੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਘਰ ਹੈ, ਟਿਕਾਣਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਉਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੋ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਜ਼ਰੇ-ਜ਼ਰੇ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਘੜਾ ਹੈ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾਣੀ, ਬਾਹਰ ਵੀ ਪਾਣੀ, ਘੜਾ ਬਿਆਧੀ ਕਰਕੇ ਵਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਘੜਾ ਫੁੱਟ ਗਿਆ ਪਾਣੀ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਫੇਰ ਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥

ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੮

ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕਾਂਗੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਤਿ ਚਿਤ ਤੇ ਅਨੰਦ ਵਾਲਾ ਦੇਸ ਹੈ,

ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਧੂ ਵਸਦੇ।

ਕਬੀਰ ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਕੇ ਅੰਤਰੇ ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਕੇ ਘਾਟ ॥

ਤਹਾ ਕਬੀਰੈ ਮਟੁ ਕੀਆ ਖੋਜਤ ਮੁਨਿ ਜਨ ਬਾਟ ॥ ੧੫੨ ॥

ਕਬੀਰ ਜੈਸੀ ਉਪਜੀ ਪੋਡ ਤੇ ਜਉ ਤੈਸੀ ਨਿਬਹੈ ਓੜਿ ॥

ਹੀਰਾ ਕਿਸ ਕਾ ਬਾਪੁਰਾ ਪੁਜਹਿ ਨ ਰਤਨ ਕਰੋੜਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੨

ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਸਚਖੰਡ ਦਰਗਾਹ, ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਵਾਲਾ ਦੇਸ। ਜਿਵੇਂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਪਰਮ ਹੰਸ ਦੇ ਕੀ ਲੱਛਣ ਨੇ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਭਾਈ ਪਾਰੋ! ਇੱਕ ਹੰਸ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਕ ਪਰਮ ਹੰਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹੰਸ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ ਚੁਗਦੇ ਨੇ ਤੇ ਪਰਮ ਹੰਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਗਰ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕਤ ਰੂਪੀ ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਲੱਛਣ, ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ।

ਭਾਈ ਪਾਰੋ! ਦੂਸਰਾ ਬਚਨ ਪਰਮ ਹੰਸ ਦਾ, ਪਰਮ ਹੰਸ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੂਸਰਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਹ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਸਮਝਦੇ ਨੇ, ਤੀਸਰਾ ਲੱਛਣ - ਉਹ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਾਂ। ਚੌਥਾ ਲੱਛਣ ਉਹ ਹਰਖ ਤੇ ਸੋਗ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਦੇ ਨੇ। ਪੰਜਵਾਂ ਲੱਛਣ - ਸਤਿ ਤੇ ਅਸਤਿ ਨੂੰ ਨਿਰਣੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਛੇਵਾਂ ਲੱਛਣ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਇਕ ਰਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਰਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ, ਬੜੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਚੱਲੀਆਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਠੰਡੀਆਂ-ਗਰਮ। ਇਕ ਰਸ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ -

ਲਾਲ ਰੰਗੁ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਾ ਜਿਸ ਕੇ ਵਡਭਾਗਾ ॥

ਮੈਲਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਨਹ ਲਾਗੈ ਦਾਗਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੦੮

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਪਾਰੋ! ਛੇਵਾਂ ਲੱਛਣ-ਬਿਰਤੀ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੱਤਵਾਂ ਗੁਣ ਪਰਮ ਹੰਸ ਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜੋ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਪਛਾਣਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਗੁਣ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਸਨ। ਉਹ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੫

ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਸਨ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ 1 ਵਜ ਕੇ 13 ਮਿੰਟ 'ਤੇ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਅ ਦਿਤਾ। ਮਿੰਟਾਂ ਸਕਿੰਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿਵੇਂ ਜੰਗਲ

ਦੀ ਅੱਗ ਫੈਲਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਕੀ ਬਣਿਆ। ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਦੇਖੋ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛਮ-ਛਮ ਹੰਝੂ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਬੇਵਸ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਕਿਵੇਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਈਏ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਲਿਆ ਕੇ, ਸਤਿਕਾਰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦਾ ਕੈਬਿਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਮਾਗਮ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੜੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਾਸਤੇ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਹਾਲ ਸੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਸਕਾਰ 2 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਅਮਰ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩

ਉਹ ਸਦਾ ਜੀਉਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲੀਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋਏਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਨਾ ਲਿਟਰੇਚਰ। ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਵਲੋਂ ਇਕ ਕੋਈ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਪਰ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸੰਨ 1995 ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਨਿਕਲਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਤੋਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਵਾਇਆ। ਜਿਹੜਾ ਇਕ-ਇਕ ਬਚਨ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਜੀਵਨ, ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਵਰਗੇ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਰਸਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੋਗੀ ਹੋਏ ਨੇ। ਇੱਕ ਆਪਾਂ ਐਸਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਥੇ ਗਏ, ਉਥੇ ਗਏ, ਇਕ ਅਲੱਗ ਹੈ ਪਰ ਪਿਆਰਿਓ! ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਕ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ, ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਭਿਆਸੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲੋਂ ਆ ਕੇ ਇਕੱਲੇ ਮਿਲ ਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸੇਧ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਵੀ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਏ, ਦਾਸ ਕੁਦਰਤੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦਾਸ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਕਲਕੱਤੇ, ਕਿਤੇ ਬੰਬਈ, ਕਿਤੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ। ਜਦ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸਰਵਣ ਕਰਦਾ ਜਾਂ 50 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਏਰੀਆ ਹੁੰਦਾ ਫੇਰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ। ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਇਕ ਰਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੂਰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਫੇਰ ਬਚਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ 50

ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ। ਸ਼ਾਇਦ ਤਾਂਗੀ ਉਹ ਆਖਰੀ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ।

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ 1993 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਏ ਤੇ ਦਰਖਤਾਂ ਥੱਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬੈਠੇ, ਡੇਰੇ ਪੰਜ ਸੱਤ ਸਿੰਘ ਨੇੜੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਦਾਸ ਵੀ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਪੰਜ-ਦਸ ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ (ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਗੱਲ 'ਚ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਲ ਹੋ ਕੇ ਖੁਦ ਸੁਣੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।) ਕਹਿੰਦੇ, ਹਮ ਗਲੇ ਤਕ ਭਰੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਦਿਲ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਛੋੜ ਦੇਂ।' ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਛੋੜਨਾ। ਆਓ! ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗਏ, ਇਕ ਘੰਟਾ ਬਚਨ ਹੋਏ, ਉਹ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਹਸਦੇ ਹੋਏ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਜ ਹਮੇਂ ਏਕ ਸੰਤ ਮਿਲੇਂ ਹੈਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡਿਆ, ਆਪ ਵੀ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਏਕ ਸੰਤ ਮਿਲੇਂ ਜਿਨ ਕੇ ਸੰਤ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਹਮਨੇਂ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲੂਟਾ ਹੈ। ਯੇ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਕੇ ਸਾਗਰ ਹੈਂ ਯੇ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਕੇ ਸੂਰਜ ਹੈਂ, ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਬਣਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੋ ਸਾਧਨ ਕੀਤੇ, ਰੀਸਰਚ ਕੀਤੀ, ਅਖੀਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਰਿਜ਼ਲਟ ਕੱਢਿਆ -

ਸਭ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਾਖੀ ਮੇਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੦

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਅਖਵਾ ਸਕਦੇ, ਸਿੱਖ ਅਖਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਬਚਨ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦ ਕਰ ਲਓ। ਜੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੁਦਰਤੀ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਅਖੀਰ ਇੱਛਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਸਵਾਮੀ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਬਚਨ ਕਹੇ ਸਨ।

ਆਸੂ ਰੇਤ ਛਾਨਣਾ ਦੀ ਤਤ ਵਸਤੂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਮੇਂ ਥੀ।

ਅਬ ਏਕ ਜਨਮ ਹਮਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਮੇਂ ਲੇਨਾ ਹੋਗਾ,

ਤਬ ਹਮਾਰੀ ਕਲਿਆਣ ਹੋਗੀ।

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਸਨ। ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਇਹ ਬਚਨ ਸੀ, ਪਰ ਫੇਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ। ਐਸੇ ਸਵਾਮੀ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 53 'ਤੇ)

ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਰਾਖਾ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥
ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥
ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥
ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਯੁਤਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੪

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥
ਪੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੯

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ। ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਦੌਲਤ, ਪੰਨ-ਪੰਨ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਤਪ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੀ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਹੈ। ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆਏ ਹਾਂ -

ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਿਆ ਪੂਰਾ ਜਾ ਕਾ ਨਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ਪੂਰੇ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੫

ਆਓ, ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਇਹੀ ਪੁੰਨ ਹੈ -

ਕਲਿ ਮਹਿ ਏਹੋ ਪੁੰਨੁ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਗਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੯੬੨

ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਇਸ ਇਕਾਂਤ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰਮਣੀਕ, ਪਵਿੱਤਰ, ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਕਿੰਨੀ-ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਤੋਂ, ਕੋਈ ਯੂ.ਪੀ ਤੋਂ, ਕੋਈ ਔਰੰਗਾਬਾਦ, ਦੁਆਬਾ, ਮਾਝਾ ਸਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਸਾਰੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥
ਅੰਗ - ੯੫

ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਹੁਣ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ, ਪੰਨ-ਪੰਨ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਨਿਰਮਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜੋ ਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਉਥੋਂ ਆਪ ਜੀ ਚੱਲੇ, ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਤਪ ਕੀਤਾ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਗੰਗੋਤਰੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਹੰਗਮ ਜੀਵਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਿਗੰਬਰ ਰਹਿ ਕੇ ਨਿਰਵਸਤਰ, ਲੋੜਾਂ ਘਟਾ ਕੇ ਤਪ ਕੀਤਾ। ਤਪ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ -

ਤਪ ਤਾਪਨ ਤੇ ਤਪ ਤੇਜ ਬਢੈ ॥

ਉਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦਿਤੀ ਗਈ, ਨਾ ਖੁਦਾ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਗੋਦੜੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 45 ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਬਰਫਾਨੀ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤਜਰਬੇ ਕੀਤੇ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਲੜੀਵਾਰ ਲੇਖ ਛਪਦੇ ਰਹੇ। ਗੋਦੜੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਰਾ ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਸੀ। ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੀ। ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰਿਦੁਆਰ 'ਚ 300 ਤੋਂ ਉਤੇ ਅਸਥਾਨ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਨ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਮੰਨਦੇ ਨੇ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੨

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਥੇ ਆਏ, ਆਹ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ। ਕਿੰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਪ ਹੈ, ਤਤਿਕਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਾਈ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਪਟਵਾਰੀ ਸਾਹਿਬ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਾਨੋਗੋ ਨੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਲਗਾਤਾਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਇਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਥੇ ਕੁਟੀਆ ਬਣਾਈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਂ ਕੱਢਦੇ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਆਪੇ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਵੀ ਸਾਂਝ ਹੈ। ਭਾਗ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਇਥੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹਨ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਸ ਸੇਵਾ ਲੈ ਰਹੇ ਨੇ,

ਬਾਬਾ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਫੇਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਆਏ, ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਯੂ.ਪੀ ਤੋਂ ਇਥੇ ਆਏ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਕੂਲ ਬਣਾਏ, ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਸੋ -

ਸੇਵਕ ਕਉ ਸੇਵਾ ਬਨਿ ਆਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੨

ਪਰ ਇਥੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਇਕਾਂਤ 'ਚ, ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਦੇ ਝਮੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਨਿਰਜਨ ਵਣ ਦੇ ਵਿਚ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਓਂ, ਇਕਾਂਤ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਥੇ ਪਸਾਰਾ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ indication (ਇਸ਼ਾਰਾ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸੇਠ ਸਨ। ਬੜੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ, ਇਥੇ ਬੂਟੇ ਲਾਉਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਦਸਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਰੋਜ਼ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੇ ਫੁੱਟ ਦਾ ਟੋਆ ਪੁੱਟਣਾ, ਆਪ ਕਹੀ ਲੈ ਕੇ ਟੋਕਰਾ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ 101 ਮੂਲਮੰਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ, ਖਾਦ ਪਾਉਣੀ, ਫੇਰ ਉਹ ਬੂਟਾ ਲਾਉਣਾ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਥੇ ਆਉਣਾ, ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਧੂ ਆਇਆ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੂਟੇ ਲਵਾਉਂਦੇ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲ।

ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 1933 'ਚ ਗੋਦੜੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਥੇ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਪੁਛਦੇ ਨੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਓਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਚੂਨਾ ਪੀਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਇਧਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਵਾ ਮਹੱਲ, ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੋਦੜੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੀ ਬਚਨ ਹੋ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਪੈ ਗਿਆ ਪਸਾਰੇ ਦੇ ਵਿਚ, ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਇਥੋਂ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1933 ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕਰ ਗਏ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ 30 ਜੁਲਾਈ 1936 ਦੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। 1995 'ਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲੀ। ਉਹ ਵੀ ਇਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਂਗੂੰ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਥੇ ਬੂਟੇ ਲਗ ਜਾਣ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਮਣੀਕ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂ ਇਥੇ ਰਹਿਣ। ਹੁਣ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਿੰਨਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ ਕਾਲੇ ਚੋਲੇ ਵਾਲੇ ਇਥੇ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਤੋਂ ਆਏ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਉਹ ਇਥੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ

ਧਰਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਮ, ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਰਹਿਣਾ।

ਸੋ ਆਓ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੨

ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਨਾਮ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਲੱਭਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਥਾ, ਹੋਲਿਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ, ਇਹ ਹੋਲੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਫੱਗਣ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਜੋ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਆਪਾਂ ਅੱਜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਹਰਨਾਖਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ -

ਘਰਿ ਹਰਨਾਖਸ ਦੈਤ ਦੇ ਕਲਰਿ ਕਵਲੁ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨

ਉਹ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕੱਲਰ ਦੇ ਵਿਚ, ਐਸੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਭਗਤ ਸੀ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਹਰਨਾਖਸ ਦੈਂਤ ਸੀ ਬੜਾ ਉਸ ਨੇ ਤਪ ਕੀਤਾ। ਵਿੱਧਿਆਚਲ ਪਰਬਤ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਐਨਾ ਤਪ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹਨੇ ਇੰਦਰ ਦੇ ਆਸਣ ਨੂੰ ਵੀ ਐਸਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਉਤੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਨ ਬਣ ਗਿਆ, ਐਨਾ ਤਪ ਵਧ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਇੰਦਰ ਜਦ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਤਰ ਛੱਡਿਆ, ਇਹ ਰਾਖਸ਼ਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਖਸ਼ਸ਼ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬੱਚੇ, ਬੀਬੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਦੌੜ ਗਏ। ਇੰਦਰ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਸਤੇ 'ਚ ਨਾਰਦ ਜੀ ਮਿਲੇ, ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤੂੰ ਬੜਾ ਕੁਕਰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਇਸ ਬੀਬੀ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਇਸ ਬੀਬੀ ਤੋਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ ਭਗਤ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਜੰਮਦੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਖਸ਼ਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਚਲਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾਰਦ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਵੇਖ ਐਸੇ ਭਗਤ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਧੁਰ ਤੋਂ ਉਹਦੀ ਤਪਸਿਆ ਹੈ, ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹਨੇ ਸਿੱਧ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਕੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ। ਇੰਦਰ ਡਰ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਮਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕੀਤੀ, ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਹਨ

ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਰਦ ਦੀ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਹੀ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਜਨਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਸੀ - 'ਓਅੰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤੇ ਵਾਸਦੇਵਹ ਨਮਹ' ਜਿਹੜਾ ਓਅੰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਨਮਹ 'ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੰਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੁਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ, ਸੀਨੇ-ਬ-ਸੀਨੇ ਚੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥ ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥
ਅੰਗ - ੨੮੪

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਬਾਹਰ ਭਾਲਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਕੈਸੀ ਹੈ? -

ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗ ਨ ਜਾਣੈ ਭ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਜਿ ਬਿਖੁ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਕਰਤੈ ਆਪਿ ਖੁਆਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੬੪੪

ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਉਹ ਬਾਹਰ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਭਾਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਭਾਲ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਭਾਲ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਵਸਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਹਰਣਾਖਸ ਨੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਰਾਜ ਕਰ ਲਿਆ। ਬੜਾ ਤਪੀਆ ਸੀ, ਹਠੀ ਸੀ -

ਜਲੈ ਹਰਣਾਖਸ ਥਲੈ ਹਰਣਾਖਸ
ਈਹਾਂ ਹਰਖਾਣਸ ਉਹਾਂ ਹਰਣਾਖਸ।

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਜਲੈ ਹਰੀ ਥਲੈ ਹਰੀ ਈਹਾਂ ਹਰੀ ਉਹਾਂ ਹਰੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਰਦਮੁਨੀ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਮੰਤਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹੀ ਇਹ ਦਸਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਨਾਮ ਤਕ ਰੁਸਵਾਈ ਹੋਈ ਜਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਦਸ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੇਹਿ ॥
ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭੁਢੇਹਿ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਹੁਣ ਪੂਰੇ ਮੁਨੀ ਨੇ ਇਹ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ, ਚੰਗੇ ਸੰਸਕਾਰ ਮਿਲ ਗਏ ਤੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਨਾਮ ਤੱਕ ਰੁਸਵਾਈ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇਹ ਹਰਣਾਖਸ ਕੋਲ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਵਿਛੜੇ ਸੀ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨਾਰਦਮੁਨੀ ਜੀ ਦੇ, ਉਥੋਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪਰੰਪਰਾ ਸੀ, ਮਰਿਆਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਹਰਣਾਖਸ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੀ ਹੋਰ ਸੀ। ਹਰਣਾਖਸ ਐਸਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ, ਐਨਾ ਉਹਨੇ ਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ, ਜੁਲਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾਵਾਂ 'ਚ, ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਇਹੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ -

ਜਲੈ ਹਰਣਾਖਸ ਥਲੈ ਹਰਣਾਖਸ।

ਹੁਣ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਜਦ ਸਕੂਲ 'ਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਅਰਥ ਸਾਸ਼ਤਰ ਤਕ ਸਾਰਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੈ। ਮੋਕਸ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ। ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ ਤਕ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਇਹੀ ਦਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹਰਣਾਖਸ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਹਰਣਾਖਸ ਹੀ ਹਰਣਾਖਸ ਸਾਰੇ ਹੈ। ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੀ? ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਮੇਰੀ ਪਟੀਆ ਲਿਖਹੁ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੩

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਫੱਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਆਪਾਂ ਵੀ ਦੇਖੀਆਂ ਨੇ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਾਪੀਆਂ ਹੀ ਲਗ ਗਈਆਂ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਪੈਂਨ, ਪੈਂਨਸਲਾਂ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਫੱਟੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੀ ਫੱਟੀ 'ਤੇ ਤਾਂ 'ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲਾ' ਲਿਖੇ। ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ -

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਫਾਥੇ ਜਮ ਜਾਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੩

ਜਿਹੜਾ ਦੂਜਾ ਭਾਇ ਹੈ ਕਿ ਹਰਣਾਖਸ ਲਿਖਣਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣਾ। ਇਹਦਾ ਰਾਜ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਕਾਹਦਾ ਰਾਜ ਹੈ -

ਫੁੜਧਾਰ ਬਾਦਿਸਾਹੀਆ ਵਿਚਿ ਸਹਸੇ ਪਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੨

ਇਹ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣਾ, ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲਾ-ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲਾ ਲਿਖੇ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰੇ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੩

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ 'ਚ, ਗੋਬਿੰਦ

'ਚ, ਗੋਪਾਲ 'ਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ -

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਲਿਖ ਦਿਓ। ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਠੀਕ ਹੈ ਇਹਨੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣਾ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਅਸਲ 'ਚ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਹੈ, ਰਾਜਕ ਹੈ, ਅਭਿਨਾਸੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਵਿਸਾਰ -

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨

ਹੁਣ ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰੇ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ॥

ਹਰਿ ਸੁਖਦਾਤਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੩

ਉਹ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਮੇਰੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਿਆ ਸੀ -

ਗੁਰ ਉਪਦੇਸਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦੁ ਹਰਿ ਉਚਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੩੩

ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਇਕ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਆਪਾਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸ ਐਨਾ ਕੀਤਾ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬਦਲਦੇ ਹੋਏ, ਅਹੰਗੁਹਿ ਧਿਆਨ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਹੈ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਦੋ ਹਨ। ਭਗਤੀ ਦੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਯਾਦਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਹੀ ਸਬਜੈਕਟ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ -

ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ

ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਕਿ ਦੱਸੋ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਪੀਐਚ.ਡੀ ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਕੀਤੇ ਡਾਕਟਰ ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਉਤੇ ਬੋਲ ਹੀ ਨਾ ਸਕੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਦਸ ਗਏ ਕਿ ਆਤਮਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਜਦੋਂ ਜੀਵ

ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਇਹਦਾ ਨਾਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਥੱਲੇ ਆ ਕੇ ਮਨ, ਬੁੱਧ, ਚਿਤ, ਅਹੰਭਾਵ, ਅੰਤਸਕਰਣ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਮੈਲ ਪੈ ਗਈ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਕੀ ਸਮਝਣ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਆਹੀ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਆਪ ਅਹੰਭਾਵ ਦੇ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਐਨਾ ਚੁੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਜਦੋਂ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਰੱਬ ਵੇਖਿਆ ਹੈ? ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹੀ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਵੇਂ ਵੇਖਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਗਈ। ਅੱਜ ਉਹ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਇਕ ਘੁਮਿਆਰ ਭਾਂਡੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ। ਉਹ ਕਲਾਕਾਰ, ਉਹਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ, ਬੱਚੇ ਆਵੇ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਰੇ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਇਕ ਬਿੱਲੀ ਵੀ ਰੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਬਚਪਨ 'ਚ ਹਨ। ਪੁਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ ਆਵੇ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਆਵੇ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਬਿੱਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਰੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਦਇਆ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਰਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਰੋਵੇ ਨਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਸੇਕ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਬਚਾਏਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਂਦਾ ਕੌਣ ਹੈ -

ਮੈ ਰੋਵੰਦੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਰੁਨਾ ਰੁੰਨੜੇ ਵਣਹੁ ਪੰਖੇਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਜਿਹੜੀ ਹਉਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸਾਡਾ ਰੋਣਾ-ਧੋਣਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹੋਗੇ, ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਵੀ ਆਵਾਂਗਾ, ਵੇਖਣਾ ਇਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਬਾਹਰ ਆਉਣਗੇ। ਹੋਇਆ ਕੀ, ਕਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਆਵਾ ਠੰਢਾ ਹੋਇਆ, ਭਾਂਡੇ ਸਾਰੇ ਪੱਕ ਗਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਸਨ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਉਹ ਘੜਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਚਾ ਹੈ, ਸੇਕ ਤੱਕ ਨਾ ਆਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣੀ ਗਈ, ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੀ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਐਸਾ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਥੇ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਨਮਾਸੀ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਪਹੁੰਚਦੇ ਓ, ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਉਹ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ -

ਜੋ ਬਾਤ ਦਵਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਸੋ ਬਾਤ ਦੁਆ ਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ।

ਜਬ ਕਾਮਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਤੋ ਬਾਤ ਖੁਦਾ ਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....।

ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ (ਦਿਵਸ-ਮਾਰਚ 6, 2015)

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੰਮਤ 1757 ਚੇਤ ਬਦੀ (ਸੰਨ 1700ਈ.) ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਲਾ ਹੋਲਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਸਸਤਰ ਬਸਤਰ ਸਜਾ ਕੇ, ਘੋੜੇ ਹਾਥੀਆਂ ਉਪਰ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਸੂਰਬੀਰ ਖਾਲਸਾ, ਨਿਹੰਗ ਫੌਜਾਂ, ਗਤਕਾ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ 'ਹੋਲੀ' ਨੂੰ 'ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ' ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਖਾਲਸਾ 'ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ' ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਯੁੱਧ-ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਕਰਤਵ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੇ ਜੌਹਰ, ਗਤਕੇ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ, ਚੱਕਰਾਂ ਦੀ ਕਲਾ, ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ, ਨੇਜ਼ਾਬਾਜ਼ੀ ਆਦਿ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ। ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਲੀ ਦਾ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ, ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਬੀਰ-ਰਸੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਰੰਗਾਂ-ਗੁਲਾਲਾਂ ਦੇ ਅਨੰਦਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ।

ਪਿਛੋਕੜ : ਹੋਲੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹਰਣਾਖਸ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਉਮੈ, ਅਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਜਾ ਤੋਂ ਰੱਬ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਜਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਇਸ ਤੋਂ ਆਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਿਤਾ ਦੀ ਨਹੀਂ; ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। 'ਜਲੇ ਹਰਨਾਖਸ, ਥਲੇ ਹਰਨਾਖਸ, ਹੈ ਭੀ ਹਰਨਾਖਸ, ਹੋਸੀ ਭੀ ਹਰਨਾਖਸ' ਕਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ 'ਜਲੇ ਹਰੀ, ਥਲੇ ਹਰੀ' ਉਚਾਰਣ ਕਰਦਾ। ਹਰਣਾਖਸ ਇਸ ਵਿਦ੍ਰੋਹੀ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਹੋਲਿਕਾ (ਹੋਲੀ, ਢੁੰਡਾ) ਨੂੰ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਸਾੜ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਹੋਲਿਕਾ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਦੇ ਕੇ ਮਚਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਲਿਕਾ ਤਾਂ ਸੜ ਗਈ, ਪਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦਾ ਕੁਝ ਨਾ ਵਿਗੜਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ -

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ
ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
ਹਰਣਾਖਸੁ ਦਸਟੁ ਹਰਿ ਮਾਰਿਆ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਤਰਾਇਆ ॥
ਅਹੰਕਾਰੀਆ ਨਿੰਦਕਾ ਪਿਠਿ ਦੇਇ ਨਾਮਦੇਉ ਮੁਖਿ ਲਾਇਆ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਹਰਿ ਸੇਵਿਆ ਅੰਤਿ ਲਏ ਛਡਾਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੪੮੯

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਅੱਗ ਬਾਲਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਚੱਲਿਆ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਰੰਗ ਪਾਏ ਗਏ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਵਿਚ ਵਿਗਾੜ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਬਦਲ ਗਏ। ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੂੜਾ ਕਰਕਟ, ਗੰਦ ਮੰਦ ਇਕ ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਚੱਲ ਪਈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੂਦਰਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਗਰਦਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਹੋਲੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਭਾਵ ਮੁਸੀਬਤ ਮੁੱਲ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ, ਬੱਸਾਂ, ਟਰੱਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਕੜ, ਗੰਦਗੀ ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਲਬੇੜ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਲੋਕੀ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀ ਕੇ ਗਲੀਆਂ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੁਲੜ ਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਪਰ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸੋਝੀ ਆਈ ਹੈ, ਕੁਝ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਹੋਲੀ ਇਕ ਮੌਸਮੀ ਤਿਉਹਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਚੇਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬਸੰਤ-ਬਹਾਰ ਦਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰਿਆ ਮਹੀਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੇਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੋਹ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਲੇ ਤੇ ਤੁਖਾਰ ਕਾਰਨ ਵੀਰਾਨਗੀ ਅਤੇ ਪਤਝੜ ਕਾਰਨ ਉਦਾਸੀ ਛਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਸੰਤ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਮੌਲਦੀ ਹੈ, ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਫੁੱਟਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਰਿਆਵਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਬਹਾਰ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਜੋਂ ਵੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਲਈ ਬੜਾ ਉੱਤਮ ਤੇ ਯੋਗ ਸਮਾਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਹਰਲੇ ਕੱਚੇ ਤੇ ਫਿੱਕੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਹੋਲੀ ਖੇਡਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਮਜੀਠ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ -

ਰਾਮ ਰੰਗੁ ਕਦੇ ਉਤਰਿ ਨ ਜਾਇ ॥
ਗੁਰ ਪੂਰਾ ਜਿਸੁ ਦੇਇ ਬੁਝਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੯੪
ਕਾਇਆ ਰੰਛਣਿ ਜੇ ਥੀਐ ਪਿਆਰੇ ਪਾਈਐ ਨਾਉ ਮਜੀਠ ॥
ਰੰਛਣ ਵਾਲਾ ਜੇ ਰੰਛੈ ਸਾਹਿਬੁ ਐਸਾ ਰੰਗੁ ਨ ਡੀਠ ॥
ਅੰਗ - ੨੨੨

ਨਾਮ-ਰੰਗ ਪੱਕਾ ਮਜੀਠੀ ਰੰਗ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ। ਇਹ ਰੰਗ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ -
ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਹਰਿ ਰੰਛੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੰਛੁ ਮਜੀਠੈ ਰੰਛੁ ॥
ਗੁਰਿ ਤੁਠੈ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਚਾੜਿਆ ਫਿਰਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਹੋਵੀ ਭੰਛੁ ॥
ਅੰਗ - ੨੩੯

ਇਸ 'ਹੋਲੀ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਵਿਚ, ਨਾਮ-ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜ ਕੇ ਨਾਮ-ਰਸੀਏ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣ ਕੇ ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜ ਕੇ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ-

ਆਜੁ ਹਮਾਰੈ ਬਨੇ ਫਾਗ ॥ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗੀ ਮਿਲਿ ਖੇਲਨ ਲਾਗ ॥
ਹੋਲੀ ਕੀਨੀ ਸੰਤ ਸੇਵ ॥ ਰੰਗ ਲਾਗਾ ਅਤਿ ਲਾਲ ਦੇਵ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੦

ਦਰਅਸਲ 15ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਚਾਲਿਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਇਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰਾ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਆਪਸੀ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ; ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵੰਡ ਕਥਿਤ ਛੋਟੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀਆਂ-ਮੋਚੀ, ਨਾਈ, ਛੀਂਬੇ, ਧੋਬੀ, ਲੋਹਾਰ, ਤਰਖਾਣ, ਮਿਸਤਰੀਆਂ ਆਦਿ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਛੂਤ-ਛਾਤ; ਪੰਡਿਤ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਹਉਮੈ-ਅਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਉਪਰੋਂ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗੁਲਾਮੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਅਣਖ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਬੋਧੇ ਬਿਖਰੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ-ਸੁਚੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ, ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਜੋੜਿਆ, ਇਕ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਾਂਝੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਚਲਾਈ, ਇਕ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਤ ਚਲਾਈ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ, ਭਗਤ, ਸੂਰਬੀਰ ਦੀ ਜਨਨੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ। ਨਵੇਂ ਨਰੋਏ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਰਖਿਆ ਹਿਤ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੇ ਸੀਸ ਬਲੀਦਾਨ ਕੀਤੇ। 1699 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਿਖਰ ਸੀ ਜਦੋਂ 'ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਾਜਨਾ' ਹੋਈ। ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ, ਨਵਾਂ ਲਿਬਾਸ, ਨਵੀਂ ਅਨੋਖੀ ਦਿਖ, ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ, ਸ਼੍ਰੈ-ਰਖਿਆ ਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਦਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ। ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਬੋਲ-ਬੋਲਾਰੇ ਵੀ ਬਦਲ ਦਿਤੇ। ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਆ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ' ਰਾਹੀਂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਹਰ ਮੈਦਾਨ ਫਤਹਿ ਦੀ ਅਸੀਸ ਦਿਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਨ, ਤਿਉਹਾਰ, ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਵੇਂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਹੋਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿਤਾ -

ਔਰਨ ਕੀ ਹੋਲੀ ਮਮ ਹੋਲਾ।

ਕਯਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ ਬਚਨ ਅਮੋਲਾ॥

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ - ਹਮਲਾ ਅਤੇ ਜਾਯ ਹਮਲਾ, ਹੱਲਾ ਅਤੇ ਹੱਲੇ ਦੀ ਥਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਯੁੱਧ-ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਰੀਤ ਚਲਾਈ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਦਲ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹੇਠ ਇਕ ਖਾਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ। ਕਲਗੀਧਰ ਆਪ ਇਸ ਮਸਨੂਈ ਜੰਗ ਦਾ ਕਰਤੱਬ (manoeuvre) ਦੇਖਦੇ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਦਲ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦਾ ਉਸਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸਿਰੋਪਾ ਬਖਸ਼ਦੇ ਸਨ। ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਬੀਰਤਾ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਭਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਕਿਲ੍ਹੇ ਉਸਾਰੇ - ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ, ਲੋਹਗੜ੍ਹ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ, ਕੇਸਗੜ੍ਹ, ਹੋਲਗੜ੍ਹ। ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਸਹਾਰਦੇ ਨਿਰਬਲ ਹੋਏ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅਣਖ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਭਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਲਾਗ ਲਗਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਅਤੇ ਹੀਣ-ਭਾਵ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬੜੇ ਸਖਤ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ, ਦਸਤਾਰ ਅਤੇ ਕਲਗੀ ਸਜਾਉਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ, ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ, ਝੰਡਾ, ਨਗਾਰਾ, ਫੌਜ ਰਖਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਇਤਿਆਦਿ।

ਅਰਥਾਤ ਚੰਗੇ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸੁਰਖਿਅਤ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਗੈਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵਿਦਰੋਹ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਮੂਹ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋਣਾ, ਦਸਤਾਰ ਦੁਮਾਲੇ ਸਜਾਣੇ, ਘੋੜੇ ਹਾਥੀ ਰਖਣੇ, ਕਿਲੇ ਉਸਾਰਨੇ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਝੁਲਾਣੇ, ਨਗਾਰੇ ਵਜਾਣੇ ਇਤਿਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਬੋਲ-ਬੁਲਾਰੇ ਵੀ ਦਿਤੇ। ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਧਿਆਨ ਯੋਗ ਹਨ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ। ਇਕ ਨੂੰ ਸਵਾ ਲੱਖ ਕਹਿਣਾ - (ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੇ ਏਕ ਲੜਾਊ) ਮੌਤ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨਾ ਕਿਹਾ, ਤੇਗ ਨੂੰ ਦੇਗਾਂ, ਪੱਗ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰਾ, ਦਾੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਦਾੜ੍ਹਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਲੀ ਨੂੰ 'ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ' ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਕਵੀ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ -

ਬਰਛਾ ਢਾਲ ਕਟਾਰਾ ਤੇਗਾ ਕੜਛਾ ਦੇਗਾ ਗੋਲਾ ਹੈ,
ਛਲਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਜਾ ਦਸਤਾਰਾ ਅਰੁ ਕਰਦੇਨਾ ਟੋਲਾ ਹੈ,
ਸੁਭਟ ਸੁਚਾਲਾ ਅਰੁ ਲਖ ਬਾਹਾਂ ਕਲਗਾ ਸਿੰਘ ਸੁਚੋਲਾ ਹੈ,

ਅਪਰ ਮੁਛਹਿਰਾ ਦਾੜ੍ਹਾ ਜੈਸੇ, ਤੈਸੇ ਬੋਲਾ ਹੋਲਾ ਹੈ।

ਕਵਿ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼, ਪੰਨਾ 252

ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅੱਜ ਵੀ ਖਾਲਸਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 'ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ' ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਗਤਕਾ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਦੁਮਾਲੇ ਸਜਾਏ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਬਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਜੇ ਹੋਏ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇ, ਘੋੜਿਆਂ ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ ਸਵਾਰ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਜਦੋਂ ਹੋਲੇ ਦੇ ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਜਲੋਂ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੇ ਕਰਤਵ ਵੇਖ ਕੇ, 'ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ' ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਬਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਜਿਆ ਇਹ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਲਾ ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਕਿਲਾ ਹੋਲਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਸਤਰਾਂ-ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਤਬ ਵਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਘੋੜ ਦੋੜ, ਗਤਕਾਬਾਜ਼ੀ, ਨੇਜ਼ਾਬਾਜ਼ੀ, ਤੀਰ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਆਦਿ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਿਹੰਗ, ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਮਸਨੂਈ ਲੜਾਈ ਰਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਤੂ ਦਲ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਏ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੱਲੇ ਤੇ ਗੁਲਾਲ ਅਤੇ ਕਸਤੂਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਈ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵੀ ਬਸਤਰ ਲਾਲ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਗੜ੍ਹਚ ਹੋਏ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਨਜ਼ਾਰੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ, ਹਰ ਰਾਜ ਵਿਚ, ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਕਸਬੇ ਵਿਚ, ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਥਾਪਨ ਹਨ, ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਆਨ-ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗਤਕੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਹਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ 'ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ' ਦੇ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਸਿਖੀ ਦਾ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਸਰੂਪ ਕਾਇਮ ਰਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਦਿਲੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸੁਚੱਜੇ ਤੇ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ-ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਹੀਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਹੀਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਮਾਂ ਕਰਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਤਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਦ ਭਾਰਤੀ ਜੀ ਵਰਗੇ ਆਪਣਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਮੰਨਦੇ, ਉਹ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਸਿਰ ਬੁਕਾਉਂਦੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਦੇ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਹੈ ਤੇ ਬੀਜੀ ਮਾਂ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਬਚਨ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦੇਖੋ, ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਦੇਖੋ, ਫੌਜ ਵਿਚ ਰਹੋ ਤਾਂ, ਯੂ.ਪੀ ਫਾਰਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਹੀ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਬੱਚੇ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਪਾਂ ਯਾਦ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਆਹ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ। ਇਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਕੂਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਨੂੜ ਸਕੂਲ ਹੈ, ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਰਾਜਪੁਰੇ ਸਕੂਲ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਕੂਲ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੈ, ਚੌਥਾ ਸਕੂਲ ਹੈ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ। ਸਾਲਾਪੁਰ ਸਕੂਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਸਕੂਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਅੱਠ ਦਸ ਸਕੂਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਜਿਹੜੇ ਸਕੂਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬੀ.ਐਡ ਕਾਲਜ ਤੇ ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਸਪੀਟਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ, ਇਸ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜ, ਫੇਰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ, ਸੀਡੀਆਂ ਹਨ, ਕੈਸਟਾਂ ਹਨ ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਈਏ, ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਈਏ, ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਵੇ।

ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੂ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਹਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੬੧੧

ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੱਚੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਪਿਤਾ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹਨ। ਇਕ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ, ਬੀਜੀ ਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ, ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

(ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ)

ਜੈਤੋ ਦਾ ਮੋਰਚਾ

ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ

(ਦਿਵਸ - 21 ਫਰਵਰੀ 2015)

ਜ਼ਿਲਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦਾ ਕਸਬਾ ਜੈਤੋ ਬਠਿੰਡਾ-ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਉਪਰ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ 25 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਆਮਦ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੁਸ਼ੋਭਤ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨਾਭੇ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਣਵਾਈ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ 'ਗੰਗਸਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਾਨ ਉਪਰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ।

ਨਾਭਾ ਪਤੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਜਸਮੇਰ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਹੀਰਾ ਮਹਲ ਨਾਭਾ ਵਿਖੇ 4 ਮਾਰਚ, 1883 ਈ. ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਾਲਾ ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਅਤੇ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣਾ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਨੰਦ-ਕਾਰਜ 1901 ਈ. ਵਿਚ ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ (ਮਾਨ) ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਸੰਨ 1906 ਈ. ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੀ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਆਪ ਨੇ ਆਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ। ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ 8 ਅਕਤੂਬਰ 1908 ਈ. ਨੂੰ ਪੁੱਤਰੀ ਅਮਰ ਕੌਰ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ।

25 ਦਿਸੰਬਰ, 1911 ਈ. ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ 'ਤੇ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਰਸਮ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਸਿੱਖ ਮਰਿਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਭਾਰੀ ਗੁੱਸਾ ਕੀਤਾ। ਸੰਨ 1914 ਈ. ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜੰਗ ਲਈ ਫੌਜ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੌਜ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਭਗੌੜੇ ਵੀ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆ ਪਨਾਹ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਵਲੋਂ ਪਰਿੰਸ ਆਫ ਵੇਲਜ਼ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਬਾਗੀ ਰੁਚੀ ਰਖਦਾ

ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਰਾਜੇ ਜਾਂ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਮੌਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਅਧੀਨ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਨ 1918 ਈ. ਵਿਚ ਮੇਜਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਰਾਇਪੁਰੀਆ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਸਰੋਜਨੀ ਦੇਵੀ ਨਾਲ ਦੂਜੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ 22 ਸਤੰਬਰ, 1919 ਈ. ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਟਿੱਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗਦਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪਹੁੰਚਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਕੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ। ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਕੇ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਆਪ ਨੇ ਕਾਲੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਤਮ ਵੀ ਮਨਾਇਆ।

ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਆਪਸੀ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਸੰਨ 1922 ਈ. ਵਿਚ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਜੱਜ ਤੋਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ ਜੱਜ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਜੁਲਾਈ 1923 ਈ. ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਨਾਭੇ ਦੀ ਰਾਜਗੱਦੀ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜੇ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦਸਤਖਤ ਵੀ ਕਰਵਾ ਲਏ ਗਏ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਨਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਉਗਲਵੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਵਿਲਸਨ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਉਤਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਤੇ ਰੋਸ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਅਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਲਸੇ ਅਤੇ ਜਲਸੂ ਕੱਢੇ ਗਏ। 9 ਸਤੰਬਰ, 1923 ਨੂੰ 'ਨਾਭਾ ਦਿਵਸ' ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਾਭੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮੁਖੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਨਾਭੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ. ਉਧਮ ਸਿੰਘ

ਅਤੇ ਸ. ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ਅਮਲੋਹ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਪਾਠ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿਤੀ। ਇਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਖੰਨਾ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਸਲਾਣਾ ਵਿਖੇ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਪਾਠ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਫੜੋ-ਫੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੇ 250 ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅਫਸਰ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਅਮਲੋਹ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰ, ਚੌਂਕੀਦਾਰ, ਜੈਲਦਾਰ, ਪਟਵਾਰੀ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਚੀਫ ਅਫਸਰ ਨੱਥੂ ਰਾਮ, ਛੱਜੂ ਸਿੰਘ ਨਾਜ਼ਮ ਅਮਲੋਹ, ਨਾਇਬ ਸਿਵੇਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਤੰਬੂ ਲਗ ਗਏ ਅਤੇ ਛਾਉਣੀ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਾਰ ਮੀਲ ਤਕ ਪੂਰੀ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਦਾਖਲ ਨਾ ਸਕੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ 60 ਮੈਂਬਰ 13-14 ਅਕਤੂਬਰ, 1923 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ।

ਜੈਤੋ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ 14 ਸਤੰਬਰ, 1923 ਈ. ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਸਰ ਜੈਤੋ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਅਰੰਭ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਭੇਜ ਕੇ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ ਪਿੰਡ ਮੌੜ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਤੋਂ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਅਖੰਡ-ਪਾਠ ਕਰ ਰਹੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆਂ ਤੋਂ ਉਠਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਗੁੱਸਾ ਭਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਵਿਰੁੱਧ ਮੋਰਚਾ ਲਗਾ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਜੈਤੋ ਜਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਫਿਰ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। 25 ਸਤੰਬਰ, 1923 ਈ. ਤੋਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 25-25 ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਕਸ਼ਟ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ

ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੋਂ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਤਕ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਨਾਭੇ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕਿਤਾਬ 'ਚ 'ਮਾਂ ਪੁੱਤ ਦਾ ਸਵਾਲ' ਵੀ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

"ਬੱਚਿਆਂ ਵੇ ਨਾਭੇ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਈਂ, ਲਾਲ ਵੇ, ਉਥੇ ਮਾਰ ਡਾਂਗਾਂ ਦੀ ਪੈਂਦੀ।

ਨਾਭੇ ਨੇ ਕਸਾਈ ਵਸਦੇ ਉਥੇ ਖਲ ਲਾਹੁਣਗੇ ਤੇਰੀ।

ਨਾਭੇ ਨੂੰ ਨਾ..."

ਬੱਚਾ ਮਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

"ਅੰਮੀਏ ਮੈਂ ਨਾਭੇ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਸਿਰ ਲੱਥ ਜਾਏ ਮੇਰਾ॥" ਇਸ ਵੇਲੇ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮਿ. ਵਿਲਸਨ ਜਾਨਸਟਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੈਤੋ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਪ੍ਰੋ. ਜੀ. ਟੀ. ਗਿਡਵਾਨੀ ਅਤੇ ਮਿ.ਕੇ. ਸਨਤਾਨਮ ਜੈਤੋ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਕਾਲ-ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁੱਕਦਮਾ ਚਲਾ ਕੇ ਢਾਈ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਸਨਤਾਨਮ ਨੂੰ ਨਾਭਾ ਵਿਚ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਨਾ ਆਉਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋ. ਜੀ.ਟੀ. ਗਿਡਵਾਨੀ ਨੇ ਸ਼ਰਤ ਨਾ ਮੰਨੀ ਅਤੇ ਉਹ ਚਾਰ ਸਾਲ ਕੈਦ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਹਾਅ ਹੋਇਆ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਮਾਦਪੁਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਭਾਈ ਰਣਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਜੱਥੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪਿੰਡ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਚੌਥੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਫੇਰ 500-500 ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਜਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। 500 ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜੱਥਾ 9 ਫਰਵਰੀ 1924 ਈ. ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਜਥਾ ਪੜਾਅ-ਦਰ-ਪੜਾਅ ਪੈਦਲ ਮਾਰਚ ਕਰਦਾ 21 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਜੈਤੋ ਪੁੱਜਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਜੱਥਾ ਟਿੱਬੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਤਿੰਨ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰ ਵਿਲਸਨ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥੇ ਦੇ ਸਿੰਘ ਬੇਖੌਫ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਵਧਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਥੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇਕ ਬੀਬੀ ਦੀ

ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੱਚਾ ਫੌਜ ਦੀ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਿਆ। ਮਾਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ 'ਤੇ ਰੋਈ ਕੁਰਲਾਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਵਿਚੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਲਿਟਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਲਈ ਵਰੁਦੀ ਗੋਲੀ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਇਸ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿਚ 100 ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਅਤੇ 200 ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ ਫੱਟੜ ਹੋ ਗਏ। ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ 'ਤੇ ਡਾਂਗਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਵਰੁਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖੋਫ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਜਥੇ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਨਾਭੇ ਬੀੜ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰਨ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣੀ ਪਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤ-ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਸਾਕੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚਾ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਬੜੇ-ਬੜੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਾਕੇ ਦੀ ਖਬਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੌ ਦੇ ਹੋਰ ਜਥੇ ਜੈਤੋ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ।

ਦੂਜਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੱਥਾ 28 ਫਰਵਰੀ, 1924 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਜੈਤੋ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਤੀਜਾ ਜੱਥਾ 22 ਮਾਰਚ 1924 ਜੈਤੋ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਚੌਥਾ ਜੱਥਾ 27 ਮਾਰਚ, 1924 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਜਥੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਰਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਜੱਥਾ ਜਦੋਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਓਰਿਅੰਟਲ ਭੁਜੰਗਣ ਆਸ਼ਰਮ ਜਸਪਾਲੋਂ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਜੋ ਭਾਈ ਰਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਸਨ, ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜੋ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਰਫਾ-ਦਫਾ ਹੋਇਆ। ਚਾਰ ਨੰਬਰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥਾ 18 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1924 ਈ. ਨੂੰ ਜੈਤੋ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਜੈਤੋ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਜਥਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਨਾਭਾ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀੜ ਦੁਸਾਂਝ ਅਤੇ ਬੀੜ ਮੈਂਸ ਵਿਚ ਆਰਜ਼ੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾੜਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਭਾਈ ਰਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ

ਦੇ ਬੀੜ ਦੁਸਾਂਝ ਵਾਲੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਜੱਥਾ ਨੰਬਰ 6, 8, 11, 12, 13 ਅਤੇ 14 ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਿਆ ਕੇ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਮੋਢੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਰਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਖਤੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਦਾ ਹੀ ਰੱਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਟੱਸ ਤੋਂ ਮੱਸ ਨਾ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਸ਼ਦਦ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੁੱਖ-ਹੜਤਾਲ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭਾਈ ਰਣ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਜੇਲ੍ਹ ਕਰਮਚਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀੜ ਦੁਸਾਂਝ ਤੋਂ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ।

3 ਮਈ ਸੰਨ 1925 ਈ. ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਜਲਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਯਾਤਨਾ-ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਜਲਾਦਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਛੱਤ ਨਾਲ ਲਟਕਦੇ ਕੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਉਪਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਪੱਥਰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਸ਼ਦਦ ਝੱਲਦੇ ਰਹੇ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਾਅਦ ਕੁਰਸੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਥੱਲਿਓਂ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪੂਰੇ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਥੱਲੇ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਪਰੀ ਕੇਸਾਂ ਸਮੇਤ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਮ-ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

7 ਜੁਲਾਈ 1925 ਈ. ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੈਤੋ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਮਾਤ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੜੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। 9 ਜੁਲਾਈ 1925 ਈ. ਨੂੰ ਜੈਤੋ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ। 21 ਜੁਲਾਈ 1925 ਈ. ਨੂੰ 101 ਅਖੰਡਪਾਠਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਭੋਗ 6 ਅਗਸਤ 1925 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਤਰਨਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਕੱਠੇ ਪਏ। ਇਥੋਂ ਇਹ ਜਥੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸਟੀਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 53)

ਪਉੜੀ ਇਕੱਤੀਵੀਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਫਿਰ ਸਿੱਧ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਮੱਤ ਵਿਚ ਆਸਣ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡਾ ਭੰਡਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਆਸਣ ਤੇ ਭੰਡਾਰੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?

ਆਸਣੁ ਲੇਇ; ਲੇਇ ਭੰਡਾਰ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ, ਮਾਤ ਲੋਕ, ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੇਇ=ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਸਣ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਭੰਡਾਰ=ਭੰਡਾਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਕ ਪਹੁੰਚਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਜਾਨ ਕੋ ਦੇਤ ਅਜਾਨ ਕੋ ਦੇਤ ਜਮੀਨ ਕੋ ਦੇਤ ਜਮਾਨ ਕੋ ਦੇ ਹੈ॥
(ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੫)

ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ; ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ॥

ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕਿਛੁ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਪਾਇਆ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ=ਉਹ ਏਕਾ ਵਾਰ=ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਰੂਪ ਲੇਖ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਮਗਰੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਤੈਂ ਰਿਜਕੁ ਸਮਾਹਾ ॥ ਪਿਛੇ ਦੇ ਤੈਂ ਜੰਤੁ ਉਪਾਹਾ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੦

ਸੁਣਿ! ਮਰਦਾਨੇ! ਲੇ ਸਦਾ ਸਭ ਕੀ ਸੁਧ ਕਰਤਾਰ।
ਦੇਹ ਬਨੀ ਪਸਚਾਤ ਹੈ ਪੁਰਬ ਬਣਾ ਆਹਾਰ॥
(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ; ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ॥

ਕਰਿ=ਉਤਪਤੀ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਕਰਿ=ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ=ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖੈ=ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਜੋਗੀਆਂ, ਭੋਗੀਆਂ, ਰੋਗੀਆਂ, ਸੋਗੀਆਂ ਆਦਿ ਸਭ ਨੂੰ ਵੇਖੈ=ਵੇਖਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ; ਸਾਚੀ ਕਾਰ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸਿੱਧੋ! ਉਸ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਚੀ=ਸੱਚੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਨਿਸਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਜਨ ਸਿਮਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਹੀ

ਸਾਚੀ=ਸੱਚੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੇ ਸਿੱਧੋ! ਇਹੋ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਆਦੇਸੁ; ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥

ਆਦੇਸੁ-ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ, ਤਿਸੈ=ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਤਾਈਂ ਆਦੇਸੁ=ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ;

ਚੁਗੁ ਚੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ॥ ੩੧॥

ਜੋ ਆਦਿ=ਮੁੱਢ ਰੂਪ ਹੈ, ਅਨੀਲੁ=ਰੰਗਾਂ, ਕਲੰਕਾਂ ਤੇ ਗਿਣਤੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਅਨਾਦਿ=ਆਦਿ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਨਾਦੀ ਹੈ, ਅਨਾਹਤਿ=ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਵੇਸੁ=ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਇਕੱਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ- ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਸਣ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਕੋ ਵਾਰ ਹੀ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਤਪਤੀ, ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਲੈਤਾ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਦੀ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਕਾਰ ਸੱਚੀ ਹੈ ਵਾ: ਹੇ ਸਿੱਧੋ! ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪਦੇ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਇਹੋ ਸਾਡਾ ਆਸਣ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦੇ ਗਿਆਨ ਸਹਿਤ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸੁੱਧ ਚਿਤ ਸਾਡਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਮਹਾਂਮੰਤ੍ਰ ੧੦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੱਕ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਰਿ=ਹੱਥ ਤੇ ਕਰਿ=ਹੱਥ ਧਰ ਕੇ ਵੇਖ ਲਈਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਅਤਿਅੰਤ ਨੇੜੇ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਕਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਆਦੀ ਰੂਪ ਈਸ਼ਵਰ ਹੈ ਤੇ ਕਲੰਕਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਵੇਸੁ=ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਪਉੜੀ ਬੱਤੀਵੀਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਫਿਰ ਸਿੱਧ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਭੂਮਿਕਾ ਰੂਪ ਪੌੜੀਆਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੈ?

ਇਕਦੁ ਜੀਭੋ ਲਖ ਹੋਹਿ;

ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ॥

ਇਕ ਜੀਭ ਦੂ=ਤੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਜੀਭੋਂ=ਜੁਬਾਨਾਂ ਹੋ ਜਾਵਣ ਤੇ ਫਿਰ ਲੱਖਾਂ ਜੁਬਾਨਾਂ ਜੋ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕ-ਇਕ ਤੋਂ ਲਖ ਵੀਸ=ਵੀਹ ਵੀਹ ਲੱਖ ਜੁਬਾਨਾਂ ਹੋਵਾਂਗੇ=ਹੋ ਜਾਵਣ, ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਦੇ 16 ਨੀਲ ਰੋਮ ਕਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਰੋਮ ਮੰਨੇ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੁਬਾਨਾਂ ਹੋ ਜਾਵਣ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਰੋਮ ਹੀ ਜੁਬਾਨਾਂ ਹੋ ਜਾਵਣ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਏਕਾ ਜੀਹ ਕੀਚੈ ਲਖ ਬੀਸ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੬

ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਿਥੂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਜ਼ਾਰ, ਫਿਰ 20 ਹਜ਼ਾਰ, ਫਿਰ ਲੱਖਾਂ, ਫਿਰ ਕੋੜਾਂ ਜੁਬਾਨਾਂ ਮੰਗ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅਖੀਰ ਪ੍ਰਭੂ 'ਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਿਆ।

ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋੜਾ ਆਖੀਅਹਿ; ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਇੰਨੀਆਂ ਜੁਬਾਨਾਂ ਨਾਲ ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋੜਾ=ਵਾਰੀ ਉਸ ਇਕ ਜਗਦੀਸ=ਜਗਤ ਦੇ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਆਖੀਏ ਭਾਵ ਜਪੀਏ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਖਰਬ ਜੁਬਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ 20 ਪਦਮ ਜਾਪ ਹੋਇਆ, ਭਾਵ ਇੰਨਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹੇ ਸਿੱਧੋ! ਇੰਨੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਹੋਇ ਲਖ ਕੋਟੀ ਲਖ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਧਿਆਵੈਗੋ॥

(ਕਾਨੜਾ ਮਹਲਾ ੪, ਅੰਗ ੧੩੦੮)

ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ; ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ ॥

ਹੇ ਸਿੱਧੋ! ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਪਤਿ=ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜੋ ਭੂਮਿਕਾ ਰੂਪੀ ਪਵੜੀਆ=ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਏਤੁ ਰਾਹਿ=ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਦੁਆਰਾ ਭਾਵ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਚੜੀਐ=ਚੜ੍ਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੀਸ=ਇਕ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੋਇ=ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਵੇਦ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ, ਹੋਰ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਆਦਿ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਏਤੁ ਰਾਹਿ=ਇਸ ਰਸਤੇ ਦੁਆਰਾ ਭਾਵ ਜੁਬਾਨ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਪਤਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਲ ਇਕੀਸ=ਇਕ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੋਇ=ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜੋ ਏਤੁ=ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ, ਸੁਭ ਸਾਧਨਾ ਰੂਪੀ ਰਸਤਿਆਂ ਦਾ ਪਤਿ=ਪਤੀ ਹੈ ਤਿਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਭੂਮਿਕਾ ਰੂਪੀ ਪਵੜੀਆਂ=ਪਉੜੀਆਂ ਚੜੀਐ=ਚੜ੍ਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੀਸ=ਇਕ ਈਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਇ=ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਏਤੁ=ਇਸ ਰਸਤੇ ਦੀਆਂ ਪਤਿ=ਪਤਿਸ਼ਟਾ ਰੂਪੀ ਪਉੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਕੇ ਵਾ; ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਪਉੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਇਕੀਸ=ਇਕ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੋਇ=ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਸੰਤ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕੋ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਏ॥

ਅੰਗ - ੬੨੨

ਗੁਰ ਸਿਖ ਸੰਧਿ ਮਿਲੇ, ਬੀਸ ਇਕ ਈਸ ਈਸ,
ਇਤ ਤੇ ਉਲੰਘਿ, ਉਤ ਜਾਇ ਨਹਰਾਵਈ॥

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਰੂਪੀ ਪਉੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਅਭੇਦਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਅਕਾਸ ਕੀ; ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ ॥

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ : ਹੇ ਸਿੱਧੋ! ਜਿਵੇਂ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉੱਡਣ ਵਾਲੇ ਗਰੁੜ (ਗਰੁੜ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ) ਜਾਂ ਹੰਸ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਪੰਛੀਆਂ (ਹੰਸ ਦੀ ਉਡਾਰੀ 400 ਕੋਹ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ) ਅਨਲ ਪੰਛੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉੱਚਾ ਉਡਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਅੰਡੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਡਿੱਗਦੇ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਫੁੱ ਕੇ ਵਿਚੋਂ ਬੱਚੇ ਨਿਕਲ ਕੇ ਉਡਦੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਅਨਲ ਅਕਾਸ਼ ਪੰਛੀ ਡੋਲਬੋ ਕਰਤ ਹੈ॥ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਇਸ ਪੰਛੀ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਅਨਲ ਪੰਥਿ ਬਚ ਮਿਲੇ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੋਇ ਸਮਝੈ ਆਪੈ॥

(ਵਾਰ ੧੧, ਪਉੜੀ ੧੨)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉੱਡਣ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ=ਕੀਟਾ=ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਰਸ ਆ ਗਈ। ਪਾਵਸ ਰੁੱਤਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਸਾਵਣ ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਬਾਰਿਸ਼ ਪੈਣ ਤੋਂ ਗਰਮੀ ਦੀ ਭੜਾਸ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਖੁੱਡਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੇ ਖੰਭ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਕਾਸ਼ਚਾਰੀ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਉਡਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉੱਡਣ ਦੀ ਰੀਸ=ਇੱਛਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਉੱਡੀਏ। ਖੰਭ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖੰਭ ਹੀ ਸਾਡੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਗੱਲੋਂ ਘੱਟ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਰੀਸ ਕਰਕੇ ਆਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਨੂੰ ਉੱਡਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਖੰਭ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਤਾਂ ਉਡਦਿਆਂ ਹੀ ਖੰਭ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਆਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਨੂੰ ਉੱਡਣ ਲੱਗਿਆਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉੱਡਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਈ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਉਡਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਛੀ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਖੰਭ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਏ ਪਰ ਹੰਸ, ਗਰੁੜ ਤੇ ਅਨਲ ਪੰਛੀ ਜਿੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੀਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਤਬਾਹ ਕਰ ਲਿਆ।

ਹੰਸਾਂ ਨਾਲਿ ਟਟੀਹਰੀ ਕਿਉਂ ਪਹੁਚੈ ਦਉੜੀ॥

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪, ਪਉੜੀ ੬)

ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ : ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਜੋ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ ਆਕਾਸ=ਚਿਦਾਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕੀਟਾ=ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਂਗ

ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ, ਪਾਮਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਤੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਜੋ ਆਕਾਸ਼ ਪਦ ਆਇਆ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਕਾਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਅਪ੍ਰੇਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਖੰਡਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੋਭਾ ਰੂਪ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ=ਅਲਪਗ, ਵਿਸ਼ਈ ਤੇ ਪਾਮਰ ਜੀਵ ਬਿਧ ਨਿਖੇਧ ਰੂਪ ਖੰਡਾਂ ਵਾਲੇ, ਸਵਰਗ ਆਦਿਕ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਨ ਜੰਗੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਬ੍ਰਹਮ ਸਤਯੰ ਜਗਤ ਮਿਥਿਆ' ਕਿ ਜਗਤ ਮਿਥਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਂ। ਇਉਂ ਕਰਤੱਬਾ ਅਭਾਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ - ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਮੀ ਅਹੰ=ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਉਂ ਆਕਾਸ਼=ਚਿਦਾਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ, ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਰੂਪੀ ਭੜਾਸ ਆਈ, ਕੋਈ ਸ਼ਿਲੇ ਕੱਢ-ਕੱਢ ਕੇ, ਕੋਈ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿੰਧੀਆਂ ਦੇ ਬਲ ਰੂਪੀ ਖੰਡ ਲਾ ਕੇ ਜਾਂ ਬਿਧ ਨਿਖੇਧ ਰੂਪੀ ਖੰਡ ਲਾ ਕੇ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਚਤਿ ਕੈ ਘੋੜੈ ਕੁੰਦੇ ਪਕੜਹਿ ਖੁੰਡੀ ਦੀ ਖੇਡਾਰੀ ॥
ਹੰਸਾ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਉਲਾਸਹਿ ਕੁਕੜ ਦੀ ਓਡਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੨

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ; ਕੂੜੀ ਕੂੜੈ ਠੀਸ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਤਿਆਂ ਦੀ ਨਦਰੀ=ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਠੀਕ ਪੂਰੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਝੁਠੇ ਹੋਰ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਕੂੜੈ=ਝੂਠੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੂੜੀ=ਝੂਠੀਆਂ ਠੀਸ=ਗੱਪਾਂ ਹੀ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪਦਾਰਥ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਝੁਠੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਝੂਠੀਆਂ ਵੀ ਠੀਸ=ਗੱਪਾਂ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਬਣਾਉਣੀ ਭੇਖ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਈ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਕਲੀ ਭੇਖ ਬਣਾਇਆ। ਨਕਲੀ ਨਾਨਕ ਠੱਗਦੇ ਰਹੇ। ਪਦਮਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਗਵਾ ਬੈਠੇ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਾਫ ਦੀ ਨਦਰ ਵਿਚ ਖੋਟੇ ਅਤੇ ਖਰੇ ਦੀ ਪਰਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਖੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪਾਜ ਉਘੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਉਘਰਿ ਗਇਆ ਜੈਸਾ ਖੋਟਾ ਫੁਬੁਆ
ਨਦਰਿ ਸਰਾਫਾ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੩੮੧

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕਥਨ ਹੈ -

ਫਿਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਦਹ ਦਿਸਾ ਜਲ ਪਰਬਤ ਬਨਰਾਇ ॥
ਜਿਥੈ ਡਿਠਾ ਮਿਰਤਕੇ ਇਲ ਬਹਿਠੀ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੨

ਹਵਾ ਦਾ ਬੁੱਲਾ ਆਉਣ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕੱਖ ਆਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਬੁੱਲਾ ਆਉਣ 'ਤੇ

ਤਿਆਗ ਦੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਆਇਆ ਬੁਲਾ ਪਉਣ ਦਾ ਚੜਿਆ ਕਖ ਆਕਾਸ।

ਢਹਿੰਦਾ ਢਹਿੰਦਾ ਢਹਿ ਪਇਆ ਕਖ ਕਖਾਂ ਦੇ ਪਾਸ।

(ਲੌਕਿਕ ਪੁਰਾਣ)

ਜੇ ਇਉਂ ਵਿਸ਼ਈ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਣ ਰੂਪ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਡਿਗਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹਾਂ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਮਾਇਆ ਨਹੀਂ, ਭਜਨ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਾ-ਭਾਵ ਗਵਾਇਆ ਨਹੀਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤੇ ਕੂੜੀ ਕੂੜੈ ਠੀਸ ਕੂੜੈ=ਝੂਠੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੂੜੀ=ਝੂਠੀਆਂ ਹੀ ਠੀਸ=ਗੱਪਾਂ ਹਨ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਕੂੜੈ ਮੁਰਖ ਕੀਹਾ ਠੀਸਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੩੮

ਬੱਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ -

ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਭ ਇੱਛਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਅਤੇ ਸੰਪਤ ਰੀਤੀ ਉਪਾਸਨਾ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਜੀਭ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਜੀਭਾਂ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵੀਹ ਲੱਖ ਹੋ ਜਾਣ, ਫਿਰ ਇਕ-ਇਕ ਜੀਭ ਨਾਲ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਕਰੀਏ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਰੂਪੀ ਰਸਤਾ ਸਾਰਿਆਂ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਪਤੀ ਹੈ। ਸਭ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਪਤੀ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਹੈ। ਤਿਸੁ=ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭੂਮਿਕਾ ਰੂਪ ਪਉੜੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੜ੍ਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ। ਹੰਗਤਾ, ਮਮਤਾ, ਵਿਕਾਰ, ਵਾਸ਼ਨਾ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਕਮਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਬ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ, ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਉਂ ਜਾਣੇ ਜਿਵੇਂ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉੱਡਦੇ ਪੰਛੀ ਗਰੁੜ, ਹੰਸ, ਅਨਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉੱਡਣ ਦੀ ਰੀਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰ ਹੀ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਖੰਡ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਖੰਡੀ ਲੋਕ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਧ ਨਿਖੇਧ ਰੂਪੀ ਖੰਡ, ਕਾਰਨ ਵੈਰਾਗ ਰੂਪੀ ਖੰਡ, ਵਾਸ਼ਨਾ ਰੂਪੀ ਹਵਾ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਹੰਸਾ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਉਲਾਸਹਿ ਕੁਕੜ ਦੀ ਓਡਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੨

ਹੰਸ=ਤੱਤ ਬੇਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੀਸਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕੁੱਕੜ ਵਾਂਗ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਰੂਪੀ ਰੂੜੀ, ਸੁਤ, ਬਿਤ, ਵਾਸ਼ਨਾ ਰੂਪੀ ਕੰਧ ਤੇ ਸਵਰਗ ਰੂਪੀ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ। ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਪਾਣੀ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ, ਵੈਰਾਗ, ਬਿਬੇਕ ਰੂਪੀ ਖੰਡਾਂ ਨਾਲ ਉੱਡਣ ਵਾਲੇ, ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਮੋਤੀ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹੰਸ ਰੂਪੀ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਨਦਰੀ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਪਾ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਝੂਠੀਆਂ ਦੀਆਂ ਝੂਠੀਆਂ ਗੱਪਾਂ ਹੀ ਹਨ।

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਭਾਗ - 2 (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. II

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਅਧਿਆਇ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ

ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ

ਯੋਗ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਮਿਲਾਪ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਆਤਮਾ, ਪਰਮ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਚੇਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸੁਚੇਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਚੇਤਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਨੀਂਦ ਸਮਾਧੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਸਮਾਧੀ ਸੰਤੁਲਿਤ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਚੇਤਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਤੁਲਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸਮਾਧੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਕੋਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਚੇਤਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਯੋਗ ਦਾ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਸੌਂ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ, ਨੀਂਦ ਅਤੇ ਸਮਾਧੀ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ।

ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਜਾਗੋਮੀਟੀ ਹੈ ਅੱਧੇ ਸੁਤੇ ਅੱਧੇ ਜਾਗਦੇ, ਇਹ ਜਾਗਤ ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਂਦ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਾ ਆਰਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਨੀਂਦ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਗੂਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਾ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਚੰਗੀ ਨੀਂਦ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਨਾਲ ਹੀ ਚੰਗੀ ਚੇਤਨਤਾ ਰਖਦੇ ਹੋ। ਯੋਗੀ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਯੋਗੀ ਉਹ ਸਿਖਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਜਾਗੂਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ, ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਹ ਸਭ ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸੌਣ ਦੇ, ਨੀਂਦ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਸੇ ਨਾਲ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ।

ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਚੇਤਨ ਨੀਂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੂਖਮ ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਅਤਿ ਸੋਹਣੀ

ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਉਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ ਵਿਧੀ, ਠੀਕ ਤਕਨੀਕ ਪਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੈ ਪੱਕੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਦੀ, ਇੱਛਾ ਦੀ।

ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਤੇ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਹੋ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਅਦਭੁਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਵਿਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਾਂਚ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅੰਦਰ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਾਕ, ਸ਼ਬਦ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ, ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਤੇ ਭੁੱਲੋਗੇ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਦੇਹਰਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਪੂਰਾ ਇਕਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਵੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਨੇ ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਮਰੀਕਾ Menninger Foundation Topeka Kansas ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਚੇਤਨ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਜਾਗੂਤ ਹੋ ਕੇ ਕੋਈ ਇਕ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕਾਂ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੇ ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ, ਜਾਗ ਕੇ ਮੈਂ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕੁਛ ਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇਖ ਸਕੋਗੇ। ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਨਾਲ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੈਸੇ ਵਿਕਸਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ

ਸਕਦੇ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਆਪਣਾ ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਐਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਵਰਤਦੇ ਹੋ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਧ ਸਕੇ ਹੋ। ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ, ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ, ਨੀਂਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਮਨ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੁਰੀਆ ਤੇ ਨੀਂਦ ਦੀ ਵਿਚ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਚੌਥੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਨੀਂਦ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਤੇ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਫਰਕ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੌਂਦੇ ਹੋ, ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਅਚੇਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਮਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੁਆਦ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖਾਣੇ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਮੂਲ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭੋਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੋਵੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਆਦਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਮਾਣਦੇ ਨਹੀਂ, ਭੋਗਦੇ ਨਹੀਂ। ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਚੇਤਨ ਹੈ, ਇਹ ਚੇਤਨ ਨੀਂਦ ਹੈ। ਯੋਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਚੇਤ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਪਲਵਨੀ, ਕੁੰਭ ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੋਗੀ ਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਬੱਚੇ ਚੱਕਰ ਖਾ ਕੇ ਇਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਕਰਨਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਡੀ, ਠੀਕ ਅਨੁਭਵ ਹੈ। ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਉਪਰੋਂ-ਉਪਰੋਂ ਹੀ ਸੁਆਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਜੋਗੀ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਆਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਦਿਲ ਨਾਲ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਆਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਉਸ ਤੋਂ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਗਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੇ ਸੁਆਸ, ਆਸਧਾਰਨ ਸੁਆਸ, ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਇਹ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਡੂੰਘੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਓਨੀ ਡੂੰਘੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੇ, ਉਹ ਹਿਰਦੇ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪੂਰੇ ਆਰਾਮ ਲਈ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਆਰਾਮ ਹੀ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ

ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਆਰਾਮ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਉਪਰਾ ਸੁਆਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਆਸਧਾਰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਿਲ ਨੂੰ ਸੱਟ ਵਜਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਘੜੀ-ਘੜੀ ਆਪਣੀ ਸਪੀਡ ਬਦਲਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਖੂਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੰਪ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਿਲ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਦਬਾਅ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੀ ਗਤੀ ਵੀ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਖੂਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਵੀ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਨਾੜੀ ਮਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕਾਰਜ ਅਸਾਧਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਚੇਤਨਤਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ, ਮਨ, ਸਾਰਾ ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਦੋਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਠੇ ਪੂਰਾ ਆਰਾਮ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੋਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਭਾਵ ਸਵੈਇੱਛਤ, ਅਣਇੱਛਤ ਤੇ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਕੀ ਹੈ? ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੌਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਸੌਂਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਕਿਤੇ ਵਧ ਉਸ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਤੇ ਚੰਗੀ ਹੈ, ਰਾਮਾਇਣ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਕੁੰਭ ਕਰਨ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਸੌਂਦਾ ਸੀ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਜਾਗਦਾ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਇਕ ਨਿਪੁੰਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਯੋਗੀ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ, ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕੰਮ ਵਧੇਰੇ ਹਨ। ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਹੈ, ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਯੋਗ ਨਿਦਰਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੋ ਵਿਆਮ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਤਿ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ 61 ਪੁਆਇੰਟ ਦਾ ਵਿਆਮ ਇਹ ਅਤਿ ਉਤਮ ਵਿਆਮ ਹੈ ਸਿਥਲੀਕਰਨ ਲਈ, ਸੁਆਸ ਲੈਣ ਲਈ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਲਈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵਿਆਮ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਕਰੋਗੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਲੱਡ ਪਰੈਸ਼ਰ ਹੈ, ਸੂਗਰ ਹੈ, ਪੇਟ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮ ਹਨ, ਖੂਨ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ, ਬੋਝ ਹੈ, ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਹ ਵਿਆਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫਰਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਜੀ ਸਿੱਧ, ਪੂਰੀ
ਫੋਨ ਨੰ. 98156-07803, 98153-04390

ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ

ਇਸ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਚੇਤ, ਵਿਸਾਖ (ਮਾਰਚ, ਅਪ੍ਰੈਲ) ਮਹੀਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਪੱਤੇ ਫੁੱਟ ਕੇ ਬਾਗ ਬਗੀਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਬਹਾਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਵੇਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਰੰਗੀਆਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਛੁਪੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਫੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿਕ ਅਤੇ ਮਧੁਰਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਧੂ ਮੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਭੋਰੇ ਆਪਣਾ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦੀ ਇਸ ਸੁੰਦਰਤਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰੁੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਸਾਧਨ -

ਨਿੰਮੂ ਦੇ ਤਾਜ਼ੇ ਪੱਤੇ 75 ਨਗ, ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ 75 ਨਗ, ਕੱਚੀ ਹਲਦੀ 15 ਗ੍ਰਾਮ, ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੱਤੇ 75 ਨਗ।

ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਫ ਪੱਥਰ ਦੇ ਕੁੰਡੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਨਿੰਮੂ ਦੇ ਘੋਟਣੇ ਨਾਲ ਰਗੜਦੇ ਜਾਓ, ਸਖਤ ਹੋਣ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ (ਗਲੇ) ਦਾ ਰਸ ਪਾ ਕੇ ਘੋਟੋ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਗਲੇ ਦਾ ਰਸ ਪਾ-ਪਾ ਕੇ 7 ਦਿਨ ਘੋਟਦੇ ਰਹੋ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਘੋਟੋ, ਫਿਰ ਦੋ ਦਿਨ ਗੋਰਖ ਮੂੰਡੀ ਦੇ ਕਾੜੇ ਵਿੱਚ ਘੋਟ ਕੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਹੋਣ ਤੇ ਇਸਦੀਆਂ 15 ਗੋਲੀਆਂ ਬਣਾ ਲਵੋ।

ਵਰਤੋਂ ਵਿਧੀ : ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬ੍ਰਿਕਮੀ ਸੰਸਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਚੜ੍ਹਦੇ ਸਾਲ ਚੇਤਰ ਸੁਦੀ ਏਕਮ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਿਸ਼ਾ ਜਾ ਕੇ ਦਾਤਨ ਅਤੇ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਸਵੇਰੇ ਤਾਜ਼ੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ 15 ਦਿਨ ਸੇਵਨ ਕਰੋ।

ਨੋਟ : ਗੋਲੀ ਵੱਡੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਚਬਾ ਕੇ ਸੇਵਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਰਿਸਰਚ ਸੈਂਟਰ ਪੂਰੀ ਵਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਇਹ ਯੋਗ ਤੰਦੁਰੁਸਤੀ ਦੇ ਚਾਰਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਹਿੱਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਣ : ਇਸ ਦੇ ਸੇਵਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਤੰਦੁਰੁਸਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਨੇਕਾਂ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਤੜੀਆ ਦਾ ਬੁਖਾਰ (ਟਾਈਫਾਈਡ ਫੀਵਰ), ਮਲੇਰੀਆ, ਚੇਚਕ (ਮਸੂਰੀ ਮਾਤਾ),

ਮੋਤੀ ਝਾਰਾ, ਪਾਣੀ ਝਾਰਾ, ਰਕਤ ਦੇਸ਼, ਫੋੜੇ ਫਿਨਸੀਆਂ, ਚਮੜੀ, ਕੁਸਟ ਰੋਗ, ਛੂਤ ਦੇ ਰੋਗ, ਮਧੂ ਮੇਹ (ਸ਼ੂਗਰ) ਕੈਂਸਰ ਜਿਹੇ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗ ਵੀ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਸਾਫ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵਾਤ, ਪਿੱਤ, ਕਫ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰੁੱਤਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿ ਕੇ ਆਹਾਰ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਕੇ ਤੇਜ਼ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਕ ਪਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਗਨੀ ਮੰਦ ਹੋ ਕੇ ਹਾਜ਼ਮਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਸੰਕੁਚਤ (ਸੁੰਗੜ) ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨੀ, ਕਸਰਤ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਖੁੱਲੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਟਹਿਲਣਾ ਸਿਹਤ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਅਤੇ ਵਾਯੂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਕਫ, ਬਲਗਮ, ਰੇਸ਼ਾ ਜੁਕਾਮ, ਪ੍ਰਕੋਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਪਦਾਰਥ, ਠੰਡੇ ਚਿਕਨੇ, ਖੱਟੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿੱਠੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਾਨੀਕਾਰਨ ਹੈ, ਦਿਨੇ ਸੌਣਾ ਵੀ ਵਰਜਿਤ ਹੈ।

ਇਸ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਹਰੜ ਦਾ ਚੂਰਨ 2 ਗ੍ਰਾਮ, ਸ਼ਹਿਦ ਦੁੱਗਣਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ 2-3 ਵਾਰ ਚੱਟਦੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਕਫ (ਬਲਗਮ) ਸਵਾਸ, ਖਾਂਸੀ, ਬੁਖਾਰ, ਜੁਕਾਮ, ਸਿਰ ਦਰਦ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਤ੍ਰਿਕੁਟਾ ਚੂਰਨ : ਮਘਾਂ, ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਅਤੇ ਸੁੰਢ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਭਾਗ (ਬਰਾਬਰ) ਲੈ ਕੇ ਬਰੀਕ ਕੱਪੜ ਛਾਣ ਕਰੋ। ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੋ ਗ੍ਰਾਮ ਚੂਰਨ ਸ਼ਹਿਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ 2-3 ਵਾਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਜੁਕਾਮ, ਖਾਂਸੀ ਬਲਗਮ, ਭੁੱਖ ਨਾ ਲੱਗਣੀ, ਮੁਟਾਪਾ, ਗਲੇ ਦੀ ਖਰਾਬੀ, ਰੇਸ਼ੇ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਬੈਠ ਜਾਣੀ ਅਤੇ ਵਾਯੂ ਦਰਦਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਰਕਤ ਚਾਪ (ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ) ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਨ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਯੁਰਵੇਦ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਰੀਰਕ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਬਹੁਤਾ ਮਨ ਦਾ ਰੋਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਸੱਚ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਖਿਮਾ ਕਰਨ

ਵਾਲੇ, ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਉੱਪਰ ਦਇਆ ਦੀ ਬਰਸਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਬਰ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖੀ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚਿੰਤਾ ਆਦਿ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਸ਼ਾਂਤ ਮਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਾਂਤ ਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਚਾਹ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੇਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਰਬਲ ਚਾਹ ਬਣਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਕਫ ਅਤੇ ਵਾਯੂ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਨਮੂਨੀਆ, ਠੰਡ ਦਾ ਬੁਖਾਰ, ਖਾਂਸੀ, ਜੁਕਾਮ, ਸਿਰ ਦਰਦ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਮਾਤਰਾ ਪਾਈਆ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਪਾ ਕੇ ਉਬਾਲੋ ।

ਹਰ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਬਚਪਨ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਭੋਜਨ 2 ਟਾਈਮ ਹੀ ਸੇਵਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਭੁੱਖ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਭੋਜਨ ਛਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਫਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਪਵਾਸ (ਵਰਤ) ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਪਾਚਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਲਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਮੇਹਦੇ ਅਤੇ ਅੰਤੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਚਿਆ ਕੱਚਾ ਰਸ ਪੱਕ ਕੇ ਅੰਤੜੀਆਂ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੈਂਸਰ ਵਰਗੇ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਾਓ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਕਸਰਤ : ਪੌਸ਼ਟਿਕ (ਤਾਕਤਵਰ) ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਲਵਾਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਲਈ ਸਰਦ ਰੁੱਤ (ਅੱਸੂ, ਕੱਤਕ ਅਤੇ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ (ਚੇਤ ਵਿਸਾਖ) ਵਿੱਚ ਕਸਰਤ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ । ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਯੋਗ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਹਲਕੀ ਕਸਰਤ ਸਾਹ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਆਉਣ ਲੱਗੇ, ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆਉਣ ਤੱਕ, ਇਸਨੂੰ ਅੱਧੀ ਕਸਰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਹਰ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁਟਾਪਾ ਘੱਟ ਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹਲਕਾਪਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਪੇਟ ਦੀ ਅਗਨੀ ਤੇ ਪਾਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਬਲਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਚਾਹ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਔਗੁਣ ਅਤੇ ਹਰਬਲ ਚਾਹ

ਅੱਜਕੱਲ ਗਰੀਬ ਅਮੀਰ ਤੱਕ ਚਾਹ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਘਰ-ਘਰ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਦੇਖੀਏ ਚਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਚਾਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਅਧੂਰੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਿਅਕਤੀ ਤਾਂ ਚਾਹ ਪੀਤੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚਾਹ ਪੀਤੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਖਾਣਾ ਵੀ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਚਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਆਲਸ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ

ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਚਾਹ ਸਰੀਰ ਲਈ ਅਤਿ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ ਇਸਦਾ ਨਸ਼ਾ ਜੀਵਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ (ਜ਼ਹਿਰ) ਹੈ ।

ਚਾਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਸਰੀਰ ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਣ ਵਿੱਚ ਚਾਹ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਹ ਵਿੱਚ 2 ਤੱਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਟੈਨਿਨ ਅਤੇ ਕੈਫੀਨ ।

ਟੈਨਿਨ : ਟੈਨਿਨ ਨਾਲ ਭੁੱਖ ਘੱਟ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਾਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਕੇ ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਮਾਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਚਾਹ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਪਾਚਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਖਰਾਬ ਹੋਣਾ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ।

ਕੈਫੀਨ : ਕੈਫੀਨ ਖੂਨ ਬਹਿਕ ਨਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਵਧਾ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਨਸ਼ੇ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਤੱਤ ਉਤੇਜਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਆਲਸ, ਸਿਰ ਦਰਦ ਆਦਿ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚਾਹ ਪੀਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਦੇਸੀ ਚਾਹ : ਉਪਰੋਕਤ ਚਾਹ ਦੇ ਮਾੜੇ ਅਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੱਧ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਜੜ੍ਹੀ ਬੂਟੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਚਾਹ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੋ ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਰਿਸਰਚ ਸੈਂਟਰ ਪੂਰੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਰਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਰਜੁਨ, ਗੁਲਰ, ਛੋਟੀ ਇਲਾਚੀ, ਬੜੀ ਇਲਾਚੀ, ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ, ਧਨੀਆ ਸੰਖ ਪੁਸ਼ਪੀ, ਬ੍ਰਹਮੀ ਬੂਟੀ, ਚੰਦਨ, ਮੁਲੱਠੀ, ਦਾਲ ਚੀਨੀ, ਗੋਰਖ ਮੁੰਡੀ, ਬਨਫਸਾ, ਸੌਂਫ ਆਦਿ ਜੜ੍ਹੀ ਬੂਟੀਆਂ ਹਨ ।

ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ : ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ, ਸੁਗੰਧਿਤ, ਹਾਜ਼ਮੇਦਾਰ, ਚੁਸਤੀ ਫੁਰਤੀ ਦਾਇਕ, ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ, ਬੁੱਧੀ ਵਰਧਕ, ਕੰਠ ਸੁਧਾਰਕ, ਜੁਕਾਮ ਨਜ਼ਲਾ, ਪੇਟ ਗੈਸ, ਜਲਣ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸਰ, ਸੂਗਰ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਰੋਗ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਹਰ ਉਮਰ ਹਰ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ -

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust (Atam Marg Magazine)

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861000000001

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A. 60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K. 40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Euro 50 •	500 •
Life	Rs 3000/3020			

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.30 ਤੱਕ (ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ)
ਫੋਨ ਨੰ: 098148-01860, Email : swscharitablehospital@gmail.com

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਲਈ	ਮੰਗਲਵਾਰ
4. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ (ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ.)	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ, ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਨ.ਬੀ., ਡੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਈ, ਫੈਲੋ ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼)	ਬੁੱਧਵਾਰ
6. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਬੁੱਧਵਾਰ
7. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਵੀਰਵਾਰ
9. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
10. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
11. ਡਾ. ਐਨ. ਕੇ. ਭਾਟੀਆ	ਹਾਰਟ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸ਼ਨੀਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ, 3. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 4. ਬਾਇਓਰੈਡ ਟੈਸਟ, 5. ਈ.ਸੀ.ਜੀ ,
6. ਐਕਸਰੇ, 7. ਈ.ਐਨ.ਟੀ., 8. ਬ੍ਰੂਗਰ ਟੈਸਟ, 9. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ, 10 . ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 12.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 14 ਮਾਰਚ, ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ
(ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 5 ਮਾਰਚ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ
(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਤ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ)
(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	150/-		29. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	
2. ਕਿਵ ਕੁਵੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-	70/-	30. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ - ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-	270/-	31. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....!	100/-	
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 1	30/-	35/-	80/-	32. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-	
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 2	60/-	65/-	80/-	33. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	25/-	
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 3	100/-	100/-	110/-	ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ	50/-	
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-		34. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-	
8. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	70/-	35. ਰਿਸ਼ੀਆ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	130/-	200/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	55/-	60/-		36. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	135/-	
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-		37. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	35/-	
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	10/-	38. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	250/-	
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-		39. 'ਸੇਵਾ' ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	160/-	
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-		40. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	30/-	
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-		41. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ'	30/-	
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	20/-	42. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ'	300/-	
16. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	100/-		43. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	60/-	
17. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-			44. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	50/-	
18. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-			45. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ		
19. ਪਵਿੱਤਰ ਪੋਂਡਾ	25/-					
20. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-					
21. ਵੈਸਾਖੀ	10/-					
22. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-					
23. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-					
24. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-					
25. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-					
26. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 1	60/-					
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 2	60/-					
28. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-					

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 95922009106 ਤੇ ਸੁਭਿਸ਼ਨ ਕੁਰਸ਼ੀ ਸੈਕਿਊਰਿਟੀਜ਼ Roshani Mission Charitable Trust (Atam Marg Magazine) Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003 RTGS/IFSC Code - PSIB0021286 Branch Code - C1286 Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib, (Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali) 140901, Pb. India

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 80, issue Feb., 2015)

'O Lord! the world is on fire. Showering Thy benediction save it Thou.

Through whichever way it can be delivered, deliver it that wise.

The True Guru shows the path of peace, in the meditation of the True Name.

Without the Lord, Nanak sees no other Pardoner.' P. 853

ਜਗਤੁ ਜਲੰਦਾ ਰਖਿ ਲੈ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ॥

ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ ਤਿਤੇ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਸੁਖੁ ਵੇਖਾਲਿਆ ਸਚਾ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ॥

ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਸੁਝਈ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਬਖਸਣਹਾਰਿ॥

Guru Sahib is eternal. He is very much present. Everybody has to leave the world. But there are some whom the world never forgets after their passing away. They are immortal; they are ever present; they ever live in the love of their beloved followers. Then there are some, who thought ill of the True Guru, practised enmity against the uninimical. Nobody knows in what hell they must be burning. Say - Blessed is Sri Guru Arjan Dev Ji Maharaj, the Supreme martyr -

'Mathura this essential truth after deliberation states:

To save the world was the Lord as Guru Arjan incarnated.

Whoever Guru Arjan Dev's name has repeated,

In torment of birth never-more is involved.'

P. 1409

ਤਤੁ ਬਿਚਾਰੁ ਯਹੈ ਮਥੁਰਾ

ਜਗ ਤਾਰਨ ਕਉ ਅਵਤਾਰੁ ਬਨਾਯਉ॥

ਜਪਉ ਜਿਨ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ
ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਯਉ॥

On the earth, sky and over the nine continents,

As Divine effulgence is he pervasive.

Saith Mathura: Guru Arjan is manifestly image of the Lord -

Between the two no difference is.' P. 1409

ਧਰਨਿ ਗਗਨ ਨਵ ਖੰਡ ਮਹਿ

ਜੋਤਿ ਸੁਰੂਪੀ ਰਹਿਓ ਭਰਿ॥

ਭਨਿ ਮਥੁਰਾ ਕਛੁ ਭੇਦੁ ਨਹੀ

ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਪਰਤਖ ਹਰਿ॥

Chapter X

Name meditation annuls sorrows, Service brings honour

Invocation: True and Supreme is God's Name. Blessed is Sri Guru Nanak Dev Ji.

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ॥

'Prostrate salutation and obeisance I make many a time before the Omnipotent Lord, the Possessor of all powers.

Reach me Thy hand, O Lord and save me from wavering, says Nanak.' P. 256

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥

After wandering and wandering, O Lord, I have come and entered Thy sanctuary.

O Master, Nanak's prayer is:

Attach me to Thy devotional service.'

P. 289

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ
ਸਰਨਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥

*Refrain: Speak thou of one Lord, O Nanak,
Dear, why talk of the second?*

ਧਾਰਨਾ - ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ -2, 2.

ਪਿਆਰੇ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ -2, 2.

*'Just as millions of sparks rise from a fire
and even though separate merge in it.*

*Just as millions of dust particles rise from
the earth and then mingle with it.*

*Just as millions of waves rise from the sea
and then mingling with it are water called.*

*Similarly, all creation, sentient and
insentient, emanating from God's mighty
expanse, shall finally merge in Him.'*

Akal Ustat

ਜੈਸੇ ਏਕ ਆਗ ਤੇ ਕਨੂਕਾ ਕੋਟ ਉਠੇ,

ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਹੋਇ ਕੈ,

ਫੇਰਿ ਆਗ ਮੇ ਮਿਲਾਹਿਗੇ ॥

ਜੈਸੇ ਏਕ ਧੂਰ ਤੇ, ਅਨੇਕ ਧੂਰ ਪੂਰਤ ਹੈ,

ਧੂਰਿ ਕੇ ਕਨੂਕਾ ਫੇਰ ਧੂਰਿ ਹੀ ਸਮਾਹਿਗੇ ॥

ਜੈਸੇ ਏਕ ਨਦ ਤੇ, ਤਰੰਗ ਕੋਟ ਉਪਜਤ ਹੈ

ਪਾਨ ਕੇ ਤਰੰਗ, ਸਬੈ ਪਾਨ ਹੀ ਕਹਾਹਿਗੇ ॥

ਤੈਸੇ ਬਿਸੁ ਰੂਪ ਤੇ, ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ,

ਤਾਹੀ ਤੇ ਉਪਜ, ਸਬੈ ਤਾਹੀ ਮੇ ਸਮਾਹਿਗੇ ॥

*'Thou, of Thyself art the tablet, O Lord, of
Thyself the pen and Thou art also the
writing thereon.*

*Speak Thou of the One Lord, O Nanak, why
should there be a second?' P. 1291*

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥

Tenth Guru Sahib gives an illustration in this regard. Countless sparks rise from a fire, but they merge in the fire again. Dust particles rise from the earth, go up to the sky but again do they mingle with the earth. Waves rise in the water with the blowing of the wind, but they too merge in the water from where they emanate. Similarly, what a vast visible creation has emerged from God, but all that creation is finally going to merge in Him. It is a very profound statement, holy congregation! It is

a short and brief utterance. But, as the holy man had stated just now, to understand it, it requires the practice of Divine Name meditation and penance of not just one life but of many lives. Guru Sahib says that all earlier teachers did not see the mind in the body. They did not discern the Perfect power of God working in this body. They considered it alien, because Indian philosophy has three things. One is 'jeev' (sentient being) or what we call 'I'. Now, wrongly do we call the body 'I'. But 'body' is the means of movement. We are not the physical body; we are the 'driving force' abiding in this body, which continues saying "I, I". We call that 'jeev' (sentient being). It continues taking birth and dying again and again because it is surrounded by the ring of 'ego'. This is what we say, but not the earlier religious teachers. They say - the 'jeev' is eternal, existing from the very beginning; this nature too has been ever-existent, in existence from the very beginning. This is not our opinion or belief. Our Guru Sahib says -

*'Secondly, He made the creation and seated
therein, He beholds it with delight.' P. 263*

ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ
ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥

*'Himself has He spread His Maya - Himself
the beholder.' P. 537*

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ
ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥

'Maya' (Material world) was not in existence, which is recorded in the 'shastras' (scriptures).

The Vedanta declared - 'It is indescribable. Don't talk about this to us.' The others said - 'It exists in the seed form in the sentient element.' But Guru Sahib

says - 'There is none other than God who is all pervasive. He is Himself the Lord Creator. What need has He to abide in *Maya*, which does not last?'

Even the scientists were non-plused. Dr. Stephen of London has written a book on 'Time and Space.' There he ends everything in the 'infinite'. But he has not been able to tell how small it becomes in the seed-form in the process of gradually shrinking and becoming subtler and subtler. Finally, he has called it 'infinite' and confessed that it cannot be described. When it becomes bigger, how big or expansive does it become. He has used many digits. After numeral '1', he put eighty ciphers and then wrote down 'infinite' against it. He declared: 'It has no end even if you continue writing zeros for a crore years.' Science was bewildered about its nature - after all what is it? He wrote down: "I was confused. I became almost mad because I had happened to touch something endless, which is limitless.' Is there any religion in the world which can throw light on this subject?' I said that I must meet Dr. Stephen. He was suffering from paralysis. I decided to have an interpreter and tell him what Guru Nanak Sahib has written in this context -

'His greatness is as may please Him to assume it.' P. 6

ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ ॥

'All the places belong to the Supreme Lord. In whatever houses, the Lord places the creatures, similar is the name they acquire. The Lord Himself is able to act and cause others to act.

Whatever pleases the Master, that, ultimately, comes to pass.

God has extended Himself in endless waves. The plays or doings of the Supreme One

cannot be known

As is the understanding God gives, so is the enlightenment.

The Exalted Lord, the Creator, is imperishable.' P. 275

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥

ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੇ ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਨਾਉ ॥

ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗੁ ॥

ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ ॥

ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ ॥

ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗ ॥

ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਰਤਾ ਅਥਿਨਾਸ ॥

So great is this quintessence of *Guru Granth Sahib*, holy congregation! and this knowledge has come into the hands of simpletons and inexperienced persons like us. We do not know that this is so priceless a jewel. We do not know its value. The philosophy of *Guru Granth Sahib* is such as we cannot understand in any manner; nor do we try to understand it. We do not want to progress from Class I to Class II; we are satisfied to be in Class I. If somebody tries to enlighten us, we quarrel with him and tell him that we do not like his utterance. But those who are intelligent, understand the greatness of *Guru Granth Sahib's* philosophy.

When Dr. Swami Ram came to the religious gathering, I said to him, "Translate *Guru Granth Sahib* into English. I am asking you to undertake this task because you have read all the scriptures. You know *Koran Sharif*, *Bible*, *Vedas*, and *Shastras* by heart. You have read the religious literatures of the Buddhists, Jains and Parsis. You have not only read all these scriptures, but lived them also. For six months, you have offered 'Namaaz' (Muslim prayer) in a mosque to see how much truth there is in it." But when Swami Ram read

Guru Granth Sahib, he could not endure the truth enshrined in it and cried out loudly, "O people of the world! of all the scriptures of the world *Sri Guru Granth Sahib* is the Supreme." But we do not know this. We have debarred some kinds of persons from studying *Guru Granth Sahib*. We have created walls around it. Guru Sahib had designed it as a universal message. It was to be imparted to the whole world. But we monopolized it. This is because we do not know how great and profound this doctrine is. Swami Ram Ji agreed to translate it. When he started translating 'Ek Onkar', he spent more than a month over it. He said, "It is not possible. Every letter is full of philosophy; it is its root. From which language has it come? Therefore, if *Guru Granth Sahib* has to be translated, it cannot be done in a year. It cannot be accomplished even if you spend half of your life on it. We do not know what a great philosophy Guru Sahib has bequeathed to us. Now we do not understand the spiritual doctrine enshrined in it. We will understand only if we study all the six *Shashtras* (Hindu scriptures) deeply. At once shall we understand that Guru Sahib is saying this while we do not know about it -

'Speak thou of the One Lord, O Nanak ...'
P. 1291

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ॥

We shall continue repeating the same thing and so will our 'Gianis' (scholars) that God is one. Who says that there are two 'Gods'? God is only one. Never has He been 'two'. Why don't men realize within themselves and say that here there is only God Himself and none else -

'O my mind, he who has dispelled his doubt,

and realized the Lord to be amongst all, in his thought none is gone astray.' P. 1291
**ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥
ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੂਲਾ
ਜਿਨਿ ਸਗਲੋ ਖ਼ਰਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥**

Of His own He has manifested Himself. Now these 'jeevas' (sentient beings) have fallen into the clutches of 'ego'; you and I too have fallen into it. All of us have fallen into the hold of 'ego'. If we had not fallen into the grip of 'ego', we would have been freed from the cycle of birth and death. That is, however, a different matter that all beings are sent into the world to perform their respective allotted tasks. We have been assigned duties. They are different things, quite interesting, but they are not the reality. The reality is that God Himself is in every being. When the darkness of ego is dispelled, then God Himself is left -

*'When there was egoism in me,
Thou wert not within me, then;
Now that Thou art there, there is no egoism.'*
P. 657

**ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂੰ ਨਾਹੀ
ਅਬ ਤੂੰਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥**

The sentient ceases to have any existence in the Divine court. As long as he has existence, there is duality because our religion is a monotheistic doctrine, but we pass through duality. Devotional worship is done by considering two, and not one. Without God's devotional worship, there is no peace and enlightenment. So long as, enlightenment does not come, transmigration is not annulled because the sense of egoism goes very far. It goes as high to the ethereal regions as the 'ego' contemplates that it is. So 'Waheguru' (God) is very much abiding within us. He is not outside lest you should think that He abides at such and such place. Being in the

dark, our preachers talk of darkness and ignorance. In darkness, even a string appears to be a snake. This does not mean that it is a snake; after all, a string remains a string. When they make such utterances that Tenth Guru Sahib comes in the first watch and stays at Hazur Sahib for four watches, we are deluded. I have not been able to understand to this day how you have kept Tenth Guru Sahib tied to this earth. On the other hand, he says -

'In this manner I went through various kinds of penances that I became one with the Lord.'

Chaupai

**ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਤਪਸਿਆ ਭਯੋ।
ਦੈ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਦੈ ਗਯੋ।**

That was the state of one who had merged in the Lord Creator. It was God's will; any character from among us He may pick up and send into the world. In God's abode there aren't two. Well, upto the region of duality, there are two. The Guru did not come in the region of duality; he was God's own form and image -

'The Lord Himself, manifesting His might, in the world appeared as Guru Nanak.'

P. 1395

**ਆਪਿ ਨਗਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ
ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ ॥**

Assuming power, the Primal Being Himself came into the world as Guru Nanak. 'Janam Sakhis' and our preachers say something else. As a result, man's duality is not annulled. Duality is severed from within as described by the holy man. He will address you tomorrow also. Listen attentively if you have to complete life's journey. We have gone down too much. We have declined so much that we have started regarding ourselves as a body. His name is Waryam Singh. If he is called by his name, he says to himself - 'Well! they are calling

the physical body; let me talk to them.' He does not say everytime - 'I am not'. He keeps this notion within himself - '*Vociferate thou not and live within thy very mind.*' (P. 877) So there is only One here. How to meet Him, our fountain-head because we have become 'jeevas' (sentient beings)? If we say merely in words 'I am a soul', it is entirely wrong. Guru Sahib says -

'Not by idle chatter is enlightenment obtained:

Hard as steel is its discourse.' *P. 465*

**ਗਿਆਨੁ ਨ ਗਲੀਈ ਢੂਢੀਐ
ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥**

Dear, you have made the statement all right, but you are as yet bound in ego. Sitting in mud here, if you say that you have become the king of kings, how have you? You are smeared with mud. Well! when you extricate yourself from the mud and you sit on a throne with a canopy on it, then we will accept that you have become the king of kings and your writ runs. Nothing can be accepted on the basis of mere supposition. If you say -

'I am soul, I am soul', by repetition, it will become firmly fixed in you. But you are not soul as yet. You have not reached that stage; you are merely repeating like a parrot from the *Maya* (Mammonic) region. You have not realized the real thing. In this context, I had made a submission regarding Baba Farid yesterday. Baba Farid's mother also did not know about it (soul-realization). She only knew this much - 'Do meditation and penance'. All keep the company of the holy men, but everybody does not understand what they say and teach. Only a rare one grasps the holy men's utterances because every one has his own particular inclination and bent of mind. One

has a pleasant inclination, another has of the region of the dreadful; still another is interested in the reality. Only that person can grasp the holy man's utterance, who has effaced himself and surrendered himself fully to him (holy man). Another person won't be able to grasp. It is called difficult and complex knowledge. The holy men continue telling all things but they are difficult to grasp -

'Albeit all aver there is one Sole Creator, yet are gripped by egoism and pride.' P. 930

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ ॥

This egoism is not annulled. When it is annulled, one gains factual knowledge all right, but inner enlightenment does not come. About that thing Farid's mother did not know because the followers of Islam believe in practising austerities. But Guru Sahib does not accept it.

Baba Farid Saani kept awake through out night. He took pride in this achievement. It is right that man can remain awake, although according to medical science, sleep is essential for us. But a stage comes when man remains awake -

*'One that by torment of love is gripped,
Day and night keeps awake, and no sleep finds.'* P. 993

ਅਹਿਨਿਸਿ ਜਾਗੈ ਨੀਦ ਨ ਸੋਵੈ ॥

One region in man's consciousness is such where there is no sleep, where neither man slumbers, nor is there any need of sleep -

*'In the minds of the God-directed is serenity;
Their self to the Tenth sky is ascended;
There neither is sleep nor hunger;
In the ambrosial Name of the Lord is joyful living there.'* P. 1414

**ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ
ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥**

**ਤਿਥੈ ਉਂਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ ॥**

Guru Sahib has stated clearly that in that region, there is neither sleep nor hunger. This Farid Saani was in the 12th place after Farid. He was proud that he remained awake and did not sleep at all.

Sovereign Guru Nanak Sahib said to Bhai Mardana and Bhai Bala, "Brothers! it is quite late in the night. Let us take rest." On this score also, people have misconceptions. Let me tell you whether Guru Nanak Sahib slept or not. One day, Guru Nanak Sahib's mother said to the maid servant Tulsan, "Go to Guru Sahib lying on the cot and wake him up saying that the food is ready." She was a very respectful maid. She had great regards for Guru Sahib. She considered him God's own form and image. She approached him. She dare not call him out. So she touched his toe with her forehead at the spot where 'agya chakra' [Two-petalled white lotus] is within the two eyes above the root of the nose. She thought that in this manner, on receiving the touch of the forehead, Guru Sahib would wake up. But when she touched the toe, the entire universe was revealed to her. She was astonished to find that she could see very far into space - seas, oceans and everything else. She saw that Guru Sahib was saving Bhai Mansukh's ship from sinking and taking it to the shore. She had not yet developed tolerance enough to bear such a revelation. So, going back to Guru Sahib's mother, she said, "Respected mother! Guru Sahib is away to Lanka where Bhai Mansukh's ship is sinking and he is taking the ship ashore." The mother placed her hand on her

forehead in consternation and said, "Earlier it was people who used to talk about his strange doings but now even the domestic servants have started commenting about them. Now the very mention of my son has become wrong." When the mother called out to Guru Sahib, he became alert. She said, "Son! earlier people used to talk strange things about you, but now even the servants in the house have started saying similar things." Bebey Nanaki happened to be there. Spontaneously did these words escape from his lips - 'She is needlessly talking insanities'. At that very moment, Bebey Nanaki folded her hands and prayed, "Brother! don't say anything more. If she becomes mad, she won't be able to attend to her personal hygienic needs, such as toilet, and ablutions, because a holy man's utterance is irrevocable." Guru Sahib said, "Sister! don't you worry. She will remain in perfect senses, but she won't reveal the inner mysteries, she has come to know. It is in respect of them that she has been made ignorant." Well, on that occasion, Guru Sahib was not asleep. There is a state when the body sleeps. All holy men know that while the body is sent to sleep, the mind or consciousness does not sleep; it remains awake. The consciousness leaves the body and travels afar.

Once this happened to me when I was with Sant Maharaj at Rara Sahib. I experienced this state for the first time - I left the body. I was very much surprised that while my body was lying I was out of it. I hesitated to go away. Many Singhs present there remarked - 'He has passed away now.' I tried to shake them by their shoulders but in vain. The subtle or

immaterial body cannot shake anyone. So, naturally, I re-entered the body. This thing rankled my mind and so the next morning, I went to Sant Maharaj and submitted, "Reverend sir! this is what happened to me." He said, "Have you been disturbed by a single day's experience?" I said, "What is the matter, sir?" He observed, "I daily leave the body. Sometimes I go to America, sometimes to Canada. I go all over the world to accomplish the tasks of the devotees."

I asked, "Sir! then how does the body remain alive?"

He said, "There is a silver cord, a cord of light with which the body remains connected."

Therefore, we should not wake up the holy men by calling out to them thoughtlessly. Nobody knows where they may be wandering and in which region at that point of time.

So these higher stages of spirituality become known only to the students of spirituality but not others. Now Baba Farid's mother did not know about it. Whatever little she knew, accordingly did she advise him - 'Go and do meditation and penance.' He practised meditation and penances for twelve years. He became famous for his penances. First, he was only a traveller. Every place did he visit, where he stayed for a month or two at a stretch. He went to every Sufi saint and sage. He did so much penance that people told stories about it. Exalted holy men came to see him, - those who were well-known at that time. They observed that he was practising '*joohad*' (penance) which is very

prevalent among the Muslims. Guru Nanak Sahib did not get penances performed. Our method of Divine meditation is very simple and easy -

'My mind! with ease and calmness dwell upon God's Name.' P. 44

ਮਨ ਮੇਰੇ ਸੁਖ ਸਰਜ ਸੇਤੀ ਜਪਿ ਨਾਉ ॥

Our path of spirituality is neither of sitting around fires, nor of standing in water, nor of hanging upside down. Our path is perfectly simple and easy through which mind and the holy Word are united. It is by this path that we are to ascend spiritually and not by practising physical penances and austerities. When 'sewa' (service) and 'simran' (Divine Name recitation and meditation) combine, the mind takes big spiritual strides to reach the goal. That is why, such is the edict; recite it lovingly -

*Refrain: Through Name meditation are removed sorrows,
And through service comes honour.*

**ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਏ -2, 2.**

What is needed is practice of Divine Name meditation and devoted service. Rendering service is the substitute of penances. The greatest penance is rendering service. Ponder over the following example and see for yourself.

There is a 'Sadhu' (holy man) who has put up five 'dhoonis' (open fires) in the month of 'Haar' (Mid-May to mid-June) but he is suffering nothing. He has become a mere spectacle for others. In comparison with him, there is a woman who is baking loaves in the community kitchen. For 5 to 7 hours, she has been preparing food for the devotees. Now if you examine the penance of the two - the holy man and the

woman, the latter's is a thousand times better than that of the former. Similarly, there is a man who is serving water and another is standing in water as a penance. The latter's penance is fruitless and meaningless. But he who is serving water to the devotees, or waving hand-fan over them is rendering fruitful service. His penance is far greater than that of the former who is standing in water. So Guru Sahib completely changed the concept of penance. He made it very easy for us in the *Kalyuga* to obtain liberation. In his conception, it is not essential for us to give up our home and hearth. The festival of service is ever on. So render service. Name (Divine) alone can be recited by anyone and everyone. Go to the holy congregation, practise Divine Name meditation, read *Gurbani* (Guru's utterance) in the manner described just now by the holy man. He has described the four stages of spiritual attainment. Each one of them is significant. So Guru Sahib has told us a very simple and easy method. He has not put us on the path of practising penances and austerities. Perfect holy men do not approve of practising penances; they like simple and spontaneous Divine Name meditation and God's devotional worship. So this Baba Farid was practising severe austerities. Sufis and exalted holy men, who learnt about his penances came to see him.

Then, it occurred to Farid that he had been practising penances for twelve years - 'Let me go and tell my mother about it.' When spiritual power enters man, he cannot bear it and remain calm and stable. He misuses his spiritual powers. He starts showing miracles. So, at that moment, from

the forests he set out for home. He was still to cross one forest more, when he sat under a very thick tree. Sparrows were chirping on the tree. He got angry, because an acetic loses temper very quickly. He remains in 'tamogun' (dark and evil urges). 'Pencances' - their practice is 'tamogun'. Another 'penance' is of 'rajo gun' (passion and emotion). It consists of restraining the body organs, not letting the mind wander and repeatedly turning it towards *Gurbani*. It is a thousand times more fruitful. Then there is 'Satoguni' penance. It consists of practising Divine Name meditation, engaging in God's devotional worship and self-introspection. In the first kind of penance, when miraculous powers come, it is difficult to control them. Man invokes curses. Sometimes he says unpleasant things which frighten the people. These powers are present in other holy men too, but they have controlled them. They do not show them at all -

'They come near the Lord but disclose not their secret to anyone.' P. 1384

ਹੋਨਿ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਭੇਤੁ ਨ ਕਿਸੈ ਦੇਨਿ ॥

Baba Farid got angry. He looked up and said, "O sparrows! may you die." Instantly did all the sparrows fall down dead. He was happy that at his word all had died. Then he said, "May you live!" All came to life and flew away. He was not able to control the spiritual power which had come into him. After walking twelve miles, he felt very thirsty; it was hot summer month. There he saw a woman drawing water from a well and then spilling it. He thought - 'Let me drink water here and quench my thirst.' He went there and demanded water from the woman. He said, "O woman! give water to the holy man."

She said, "Old man! sit there quietly."

He felt very angry. He thought, "I possess so many miraculous powers. She will listen to me only if I show her some miracle."

He said, "O woman! you are talking to a 'dervish' (holy man)."

She said, "Yes, I know this. But there are no sparrows here that you will first kill and then, bring back to life."

Baba Farid sat down in water and wondered, "It was I who was to show her my spiritual power. My power is left far inferior. I do not know even this much why she is spilling water, while she knows that I had killed sparrows and then revived them." His thirst disappeared. She had finished with spilling water.

She said, "O holy man! now come. Drink water. Wash your hands and feet. Whatever service you ask for, I shall render including that of food." He said, "Woman! you appear to be only 22 years old. First, tell me why you were spilling water. I have not been able to find this out, while you came to know about my killing the sparrows at a place twelve miles from here. What kind of penance and meditation have you done? As for me, for the past twelve years I have been wandering about hungry and thirsty. I remain standing at night. I go without food. My complexion has turned black and my body too is in a very bad shape. On the other hand, you are clad well; you enjoy good health; your appearance is impressive and attractive. What kind of penance have you done at this young age?"

She said, "Baba Farid! I even know your name. We, women, do not observe the

kind of penances you do. We serve our husband with devotion as if he were God. As a result of this service, I have obtained the faculty of clairvoyance (power of perceiving things beyond the natural range of the senses). Divine insight has awakened in me. My sister's house situated at a distance of twenty miles from here caught fire. She is away from home to attend a holy congregation. By spilling water here, I have put out that fire. It must have been put out now. That is why I have talked to you now."

He was rendered speechless. The mansion of his spiritual attainment built within him was demolished. He realized that he had achieved nothing, and so he turned back. The woman said, "Baba Farid! you are a person striving for attaining union with God. These miraculous powers are a big burden and bondage. You will be able to confront the other *Maya* (Mammon or material riches) but a holy man finds it difficult to confront and control these miraculous powers. He shows them insistently. By doing so, he gains esteem and respect, which he cannot give up -

'Kabir, of what avail is the abandonment of Maya (wealth), if man abandons not his self-conceit?

The sages and the sublime saints are destroyed by ego. Ego eats up all.' P. 1372

ਕਬੀਰ ਮਾਇਆ ਤਜੀ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ

ਜਉ ਮਾਨੁ ਤਜਿਆ ਨਹੀ ਜਾਇ ॥

ਮਾਨ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿਵਰ ਗਲੇ ਮਾਨੁ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ ॥

Guru Sahib says, "Dear! what are these miraculous powers? They are nothing -

'The pursuit of occult powers is worldly attachment -

The holy Name thereby finds not lodgment in the heart.' P. 593

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭੁ ਮੋਹੁ ਹੈ

ਨਾਮੁ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

God's Name is a big thing.

'Becoming a siddha (man of occult powers), were I to work miracles and command and summon wealth;

Were I to become non-apparent and apparent at will, and thereby people may have regard for me;

May it not be that on beholding them I may go amiss, forget Thee and remember not Thy Name.' P. 14

ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ ॥

ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ਬੈਸਾ ਲੋਕੁ ਰਾਖੈ ਭਾਉ ॥

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ

ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥

If these occult powers make one forget God's Name, these are nothing. They are a bondage, a net in which holy men get trapped. It is the vocation of the '*tantriks*' (practitioners of supernatural or magical powers), who go to hell afterwards. They gain control of supernatural powers by observing '*chillas*' (forty days of solitary meditation and prayer)." Does this mean that holy men do not gain powers? Guru Sahib says that supernatural powers plead with them and follow them abjectly. Once I was having a talk with Sant Maharaj Ji (Sant Rarewaley) on this subject. I said, "Reverend sir! I have got a letter from one Pritam Singh of Delhi that I should write your life story. Tell me what remarkable things have happened in your life."

Sant Maharaj said, "It is very difficult to describe the life of holy men." I said, "Why sir? We already know the places where you held holy congregations."

He said, "Do you call this a saint's life story? A saint's life is the inner one - How did he rise spiritually? Thereafter, when did miraculous powers enter him? Which '*chakras*' (ganglions) did he pierce? When

did Divine Light dawn upon him? When did the 'anhad shabad' (unstruck holy Word) wake up in him? When did he rise above this stage and when did he cross the 'trikuti' (middle of the forehead just above the eyebrows)?"

I said, "Reverend sir! this is not known. Explain it in detail."

Sant Maharaj said, "When I practised silent Divine Name meditation, I started hearing voices: 'I am the spiritual power of telepathy. If you accept me, you will know in advance, before a man comes to you. It will become known that you are a perfect holy man.' Another voice said: 'I am the power of persuasion. Even if you ask me to persuade the king to come at your feet, I will do your bidding.'"

Sant Maharaj Ji said, "At that time, there was excessive 'vairaaag' (sense of non-attachment) in me. Tears were constantly flowing from my eyes. I had started practising Divine Name meditation at a young age."

He said, "At that time, I did not pay attention to these occult powers. Then I saw that the various spiritual or occult powers came in the shape of beautiful and delicate women. With folded hands they submitted: 'I am such and such spiritual power; please accept me.' But I did not even look at them. When I ignored them completely, they said - we have to remain in attendance upon you eveready to serve. You may use us whenever you wish. We will remain as your maid servants."

As a slave does *Maya* (Mammon) serve the holy men.

So, that woman said, "Baba Farid!

where have you got trapped? You had left home to meet God, but you have achieved nothing."

Baba Farid went back. He said to himself, "My earlier practice of penance and meditation was not perfect and complete. Now I will give up food altogether. He kept lying all the time." At that time, there was an exalted holy man named Sohrawardy. He was a well-known 'pir' (Muslim holy man). On hearing about Baba Farid that he was practising severe austerities, he came to see him. The other holy men seated him on a chair as a mark of respect for him.

He said, "Farid! how far have you reached?"

Baba Farid raised his hand upwards. As his hand went up, the 'pir's' chair also went up. He hit the chair with his hand, and the chair came down.

He observed, "You have not achieved anything so far. O Farid! you are on the wrong track. Adopt the right path."

Baba Farid describes his state at that point of time in the following words. Recite lovingly -

*Refrain: My body has been reduced to a skeleton of bones,
But God has not come yet.*

**ਧਾਰਨਾ - ਤਨ ਸੁੱਕ ਕੇ ਹੱਡਾਂ ਦੀ ਮੁਠੀ ਹੋ ਗਿਆ
ਅਜੇ ਵੀ ਨਾ ਰੱਬ ਬਹੁੜਿਆ - 2.**

*'Farid, penance has left my body a skeleton;
Crows peck at my soles.*

*God still has not revealed Himself-
Such is my destiny.'*

P. 1382

ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁੱਕਾ ਪਿੰਜਰੁ ਥੀਆ

ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਹਿ ਕਾਗ ॥

ਅਜੇ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁੜਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ ॥

'My body has become emaciated, all flesh has dried up; even my bones can be

counted; they can be seen moving. My body has become a skeleton of bones. God has not revealed Himself so far; He has not still not come.' Such was the notion in his mind. Guru Sahib says that this is not the way that God is met -

'Through mind's obstinacy none has attained to God.' P. 86

ਮਨਗਠਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ॥

Through stubbornness of mind none can attain to God. Gradually, he was reduced to such a state that he kept constantly lying and crows started pecking at his soles. Dried body was filled with wounds and finally, a crow came and sat on his forehead to see whether he was dead or living. When the crow sat thus, Baba Farid thought - 'It will now peck at my eyes, because the flesh it has already eaten, for I had not tried to shoo it away. Now, if my eyes are also eaten, how will I have a glimpse of God?' Holy congregation! this is a wrong notion. If a capable Guru (Holy Preceptor) is not met, such thoughts come into the mind of every ascetic that he has to meet God here face to face. Our tales too are such. But intrinsically, those things are different, while superficially they aren't the same. God of your love and devotion is met all right.

Once, on Saint Namdev's complaint, when God turned the face of the temple, he felt a little proud and asked Him. "O God, where do you abide?" He said, "This I am not going to reveal. If I reveal this to you, I shall cease to be, and so shall you and the world. Well, but if you talk of a lower level, then I live at that place. Go there."

Saint Namdev went there. He saw that it was a broken hut. The sun rays passed

through the roof. If it rained, there was no place where one could sit. A broken cot without the tightening cord was lying there. A woman was grinding turmeric paste. Saint Namdev asked if it was Ranka-Banka's cottage.

She said, "Yes".

He said, "What are you doing?"

She said, "I am grinding turmeric."

He said, "Why?"

She said, "Recently a new devotee has come. His name is Nama, Namdev. In an instant he starts smiling, and in an instant he becomes annoyed. He went to a temple and got angry there and started complaining to God: "Why did you give me birth as a 'chhippa' (washerman)? If you were not to meet men of low castes, you should have given me birth as a high caste Brahmin." He started saying like this -

'Why didst Thou give me birth in a dyer's home?' P. 1164

ਫੀਪੇ ਕੇ ਜਨਮਿ ਕਾਰੇ ਕਉ ਆਇਆ ॥

She added, "When he complained too much, God turned the temple door towards him, and its back towards the temple priests. This caused a jerk in God's back. So I apply turmeric paste on His back. Now He is all right."

He (Saint Namdev) said, "Now, where has He gone?"

She replied, "He has gone out."

When he went out, he met God. After all, where was He to go? He was very much there.

He said, "Reverend sir! I came to see your mansion. I have seen your coloured bedstead also." The woman said - 'He

keeps lying here. We insist on Him to go to the temples where golden bedsteads inlaid with diamonds and rubies, covered with soft mattresses and full of sandalwood fragrance have been got prepared by the devotees.' But God says - 'I do not feel at home there. Nobody loves me there. How can I go there? I hunger for love. I am bound by love. Where I am loved, I abide there....' Saying this, He lies on this cot."

Namdev Ji said, "What about you?" She said, "We sleep on this straw mat."

He was surprised, "My devotional worship too is not acceptable to Him. He thinks that I am a holy man caught in love and hatred who, at one moment, laughs, and at another, weeps. And God lives here. He does not go to any temple. High temples touching the sky have been constructed. They are made of marble. They are gold-plated and studded with pearls. Countless scents are sprayed there. Then why does God not go there?" Then she said, "God says - nobody in the world loves me. I bestow gifts on the whole world. If some ask for the boon of a son, I grant it. If they ask for good health, I bestow good health. If their business enterprises do not do well, I make them flourish. Everywhere I fulfil their wishes. Day and night they are asking for boons -

'All creation seeks boons of Him...' P. 2
ਆਖਰਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ..... ॥

I continue bestowing boons on the people. But they do not love Me; they love the gifts -

'Man loves gifts and the Divine Giver has forgotten.' P. 676

ਦਾਤਿ ਪਿਆਰੀ ਵਿਸਰਿਆ ਦਾਤਾਰਾ ॥

Tell me - when nobody loves Me,

while I continue conferring gifts, how can I feel at home? I am hungry -

'God hungers for devotion and worship.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/7

ਗੋਬਿੰਦ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਦਾ ਭੁਖਾ ॥

Therefore, I am going to live here with my dear devotees.

'I say verily unto you all,

He who loves alone finds the Lord.'

Tenth Guru Sahib

ਸਾਚ ਕਹੈ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ ॥

God has manifested Himself as love in the entire creation. All that you see within and without is the manifestation of that love-

'Hither and thither, in all the ten directions, God is diffused and manifested like love.'

Jaap Sahib

ਜਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ ॥

'Anurag' is love. He is sitting as an embodiment of love. In love there is pull or fascination, which has both material and subtle forms. This is called Guru's power or the Master's fascination. The various regions of the universe are bound by this love. This is a big manifestation of God's love. The pull of Divine love within our self is very subtle and refined. This is experienced by those who, forgetting and giving up all, love God. Such is the *Gurbani* edict. Let all recite -

Refrain: 'Should man snap ties with the world and family

ਧਾਰਨਾ - ਲੋਕ ਕੁਟੰਬ ਸਭਹੂੰ ਤੇ ਤੋਰੈ

ਤਉ ਆਪਨ ਬੇਢੀ ਆਵੈ ਹੋ -2, 2.

If we love God truly, He does come. Our love is divided. Love and devotion for God never awakens in us. It is for our children, possessions, positions, friends and relatives that love rises in us. Who loves

God? Only a rare one loves God. So God said, "Namdev! how should I go to the temples? Nobody loves me there. All needy persons continue with one refrain - Give - give - give. From hundreds of miles, they come voicing their demands. I continue bestowing gifts. But they do not love Me. I live with these poor devotees." Saint Namdev said, "Reverend sir, that is all right. But you must be having an abode. You don't live here permanently. Well, it is your abode at present, but you must be having a mansion of your own."

God said, "Namdev! this I cannot reveal. If I do, then neither I, nor you, nor this world shall continue to exist." Namdev was surprised at this statement.

He said, "Then sir! is there anyone who can throw light on this?" God said, "My saints can enlighten you about it. Go to them." He said, "Sir! tell me somebody's name to whom I should go." God said, "Go to Saint Gyaneshwar." Saint Gyaneshwar has been a very exalted and a knowledgeable holy man of the South. Namdev went to him. Going there, he found him standing in the river with a club in his hand. His one foot in the river and the other on a stone. It had a white streak. This stone is called 'Saligram' (Hindu idol). Namdev worshipped it calling it 'vithal' (a deity worshipped in Maharashtra). He felt intrigued why he had been sent to such an atheist. Feeling very sad, he came back. He started weeping. He felt forlorn. God said, "Why are you crying?"

He said, "You have played a big joke with me by sending me to an atheist, who was standing with his one foot on 'Vithal' (God's idol)."

God said, "Namdev! I shall go to him and advise. Go to him again."

Next day, when he went there, from the distance itself where Sant Gyaneshwar was sitting with the devotees, he said, "Well! your recommendation has come. Tell me - what do you want to say?"

Namdev said, "I have been sent in this context."

He said, "Sometime, you must have kept the company of holy men and listened to their discourses. Does any holy man say where God abides?"

He said, "They say that God pervades everywhere. There is no place where God is not present."

'The Infinite Lord is both within and without.

The Auspicious Master is contained in every heart.

He is in earth, sky and the underworld.

Of all the worlds, He is the Perfect Cherisher.

In forests, grass-blades and mountains, the Supreme Lord is contained.

As is His will, so are His creatures' acts.

The Lord is in wind, water and fire.

He is permeating the four quarters and the ten directions.

There is no place without Him.

By the Guru's grace, Nanak has obtained joy and peace.'

P. 293-94

ਸੌ ਅੰਤਰਿ ਸੌ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥

ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਪਾਉ ॥

(...to be continued)

JAPU JI SAHIB

English Translation: Prof. Beant Singh
Mobile - 93160 56182

XVII

ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ ॥
ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ ਅਸੰਖ ਤਪ ਤਾਉ ॥
ਅਸੰਖ ਗਰੰਥ ਮੁਖਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ॥
ਅਸੰਖ ਜੋਗ ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਉਦਾਸ ॥
ਅਸੰਖ ਭਗਤ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰ ॥
ਅਸੰਖ ਸਤੀ ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ ॥
ਅਸੰਖ ਸੂਰ ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ ॥
ਅਸੰਖ ਮੋਨਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ਤਾਰ ॥
ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥
ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥
ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥੧੭॥

*Asankh jap asankh bhau,
Asankh puja asankh tap tau;
Asankh granth mukh Veda-path;
Asankh jog man rahain udas.
Asankh bhagat gun-gian vichar;
Asankh sati asankh datar,
Asankh sur muh bhakh sar;
Asankh mon liv lae tar.
Kudrat kavan kahan vichar,
Varian na javan ek var.
Jo tudh bhavai sai bhali kar.
Tun sada salamat Nirankar.*

Countless are engaged in God's devotion,
countless in meditaion.

Countless are engaged in penances,
countless in adoration.

Countless from memory are doing
scriptural recitation.

Countless are practising yoga, and
countless, renunciation.

Countless are the saints engaged in
reflection and contemplation.

Countless are practising chastity, While

countless are doing charity.

Countless are the valorous braving steely
blows on their visages.

Absorbed in ceaseless contemplation are,
countless silent sages.

How can I describe Thy creation and Thee?

I can't be a sacrifice even once unto Thee.

All that pleases Thee is good and
admirable;

Thou art, O Lord, unchanging and
immutable.

XVIII

ਅਸੰਖ ਮੁਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ ॥
ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮਖੋਰ ॥
ਅਸੰਖ ਅਮਰ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਜੋਰ ॥
ਅਸੰਖ ਗਲਵਢ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ ॥
ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ ਪਾਪੁ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥
ਅਸੰਖ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੇ ਫਿਰਾਹਿ ॥
ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ ॥
ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥
ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥
ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥੧੮॥

*Asankh murakh andh-ghor;
Asankh chor haram-khor;
Asankh amar kar jahren jor,
Asankh gal-wadh hatiya kamahen.
Asankh papi pap kar jahren.
Asankh kuriar kurei phirahen;
Asankh malechh mal bhakkh khahen.
Asankh nindak sir karahain bhar;
Nanak neech kahai vichar.
Variyan na javan ek var.*

*Jo tudh bhavai sai bhali kar.
Tun sada salamat Nirankar.*

Countless are fools and rank idiots.
Countless are thieves and grossly corrupt.
Ruling by force are countless despots.
Countless are killers and cruel cut-throats.
Thriving on sin are countless sinners;
Wandering in falsehood are countless liars.
Living on filth are countless fallen;
Countless are slanderers carrying slanders
burden.

The lowly Nanak, on careful reflection,
About degraded men makes this
proclamation.

I can't be a sacrifice even once unto Thee;
All that pleases Thee is good and
admirable.

Thou art, O Lord, unchanging and
immutable.

XIX

ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ ॥
ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ ॥
ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ ॥
ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ ॥
ਅਖਰੀ ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣ ਗਾਹ ॥
ਅਖਰੀ ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ ॥
ਅਖਰਾ ਸਿਰਿ ਸੰਜੋਗੁ ਵਖਾਣਿ ॥
ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ ॥
ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ ॥
ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ ॥
ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੇ ਥਾਉ ॥
ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥
ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥
ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥੧੯॥
*Asankh nanv, asankh thanv,
Aggamm aggamm asankh loa.
Asankh kahaih sir bhar hoey.
Akkharin nam, akkharin salah,
Akkharin gian geet gun gah.
Akkharin likhan bolan ban;*

*Akkharin sir sanjog vakhan.
Jin eh likhe tis sir nahen;
Jiv furmae tiv tiv pahen.
Jeta kita teta Naun,
Vin Navain nahin ko thau.
Qudrati kavan kaha vicharu.
Varia na java ek var.
Jo tudhu bhavai sai bhali kar.
Tu sada salamati Nirankar.*

Countless are the names of beings and
things, Countless are their dwellings.
Countless are the worlds unapproachable;
Burden of sin accrues by even calling them
innumerable.

In words is expressed God's Name and
adoration;

In words is enshrined Divine illumination.
Through words are sung hymns of
laudation.

All writing and speech is through the
medium of words; Man's fate too is
recorded in words.

But the Maker's brow does no writ contain.
As does He ordain, so do mortals obtain.

All the world manifests His Name;
No place, indeed, is devoid of the same.
How can I describe Thy creation and Thee?
I can't be a sacrifice even once unto Thee.
All that pleases Thee is good and
admirable;

Thou art, O Lord, unchanging and
immutable.

XX

ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ ॥
ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ ॥
ਮੁਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ ॥
ਦੇ ਸਾਬੁਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ ॥
ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥
ਓਹੁ ਧੋਧੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥
ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ ॥

ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ ॥
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥੨੦॥

*Bhariyai hatth pair tan deh .
Pani dhotai utras kheh.
Moot paliti kappar hoe,
De sabun laiyai uh dhoe.
Bhariyai mat papan kai sang,
Oh dhopai Navain kai rang.
Punni papi akhan nahen,
Kar kar karna likh lai jahu.
Ape bij ape hi khahu,
Nanak Hukmin awahu jahu.*

If hands, feet and body are covered with
grime, Water can wash it in no time.
If clothes are soiled with urine,
With soap they are washed clean.
If the mind is steeped in sin,
Annulled can it be by lodging the Name
within.
Calling one virtuous or sinner is not a trite
remark;
For man carries to the hereafter his deed's
mark.
Man reaps what he himself sows;
By Ordinance Divine, Nanak, he comes and
goes.

XXI

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ ॥
ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ ॥
ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥
ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥
ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥
ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥
ਸੁਆਸਤਿ ਆਥਿ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ ॥
ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥
ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ ਕਵਣੁ ਬਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ ॥
ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ ॥
ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ ਜਿ ਹੋਵੈ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ ॥

*'Tirath tap daya daat dan.
Je ko pavai til ka mann.*

*Suniya manniya man kita bhao;
Antar-gat tirath mal nhao.
Sabh gun tere main nahin koe,
Vin gun kite bhagati na hoe.
Swast ath bani Bra(h)mao,
Satt suhan sada mann chao.
Kavan su vela wakhat kavan, Kavan thit,
kavan var;
Kavan si rutti, mah kavan, jit hoa akar?
Vel na paiya panditin, je hovai lekh purana;*

Pilgrimages, penances, pity and charity,
Bring just a grain of honour only.
Lasting honour comes by listening,
believing and imbibing holy (Name)
teaching,
And washing off sins by heart's pilgrim
centre bathing.
All virtues in Thee do lie, I have none.
Unless Thou virtues bestow, I can't engage
in devotion.
Grateful like a Brahmin (Hindu preist) for
bestowings Thine,
My benedictions on Thee, O Lord.
Thou art eternal, beautiful and
blissful in the form of the holy Word.
What was the time, day and date?
What was the season and month,
when Thou created this world?
If the Brahmins knew this,
in Puranas they would have recorded.

XXI

ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ ॥
ਬਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ ॥
ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥
ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਕਿਵ ਜਾਣਾ ॥
ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਇਕ ਦੂ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ ॥
ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਾ ਹੋਵੈ ॥
ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੋ ਜਾਣੈ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ ॥੨੧॥

*Wakhat na paiyo kadian, je likhan lekh Koran.
Thitt var na jogi janai, rutt mah no koi.*

*Ja karta sirthi ko saje, ape janai soi.
Kiv kar akhan kiv salahin, kion varnin kiv
jana?
Nanak akhan sabh ko akhai, ikk dun ikk
siyana.
Wadda sahib waddi nain, kita ja ka hovai -
Nanak je ko apau janai, aggai gaya na sohai.*

If the Kazis were aware, in Koran, they would have included.

The yogis too know not the day and date, month and season.

The Creator alone knows this, who fashioned the creation.

How should I describe His greatness, how commend Him?

How should I portray Him, how apprehend Him,

Though everyone claims to be wiser than others to depict Him ?

Saith Nanak: Supreme is the Lord, Supreme His grandeur;

Of all that happens, He is the sole Doer.

He, who for himself, claims this power, Shan't gain honour in the hereafter.

XXII

*ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥
ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥
ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੁ ਇਕੁ ਧਾਤੁ ॥
ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥
ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ॥੨੨॥*

*Patalan patal, lakh agasan agas,
Orak orak bhal thake Veda kaihan ik vat.
Saihs atharahn kahan kateban asulu ik dhat,
Lekha hoe tan likhiyai lekhai hoe vinas. Nanak
wadda akhiyai, Ape janai Ap.*

There are millions of nether worlds, and millions of heavens.

Search for their extent, have men given up

in exhaustion.

But the Vedas one thing do state, which (eighteen thousand) sages, and (Muslim and Christian) scriptures corroborate, That all has emerged from one Essence. Self-annihilating is the effort to measure God's existence.

Call Him great, O Nanak,

Lord Himself knows His immanence.

XXIII

*ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ॥
ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ॥
ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ ॥
ਕੀਤੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ ॥੨੩॥*

*Salahi salah, eti surat na paiya,
Nadian atai wah, pavaihn samund na janiyaih.
Samund sah sultan, girha seti maal dhan, Kiri
tul na hovani je tis manuhn na visraih.*

Devotees chant laudations of the laudable Lord, But of His greatness no awareness gain.

They only become absorbed in Him,

As do streams and rivers in the vast main.

Great kings ruling vast dominions,

Having mountains of wealth in millions and billions, Are to an ant no compare

That in her heart does God's Name bear.

XXIV

*ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥
ਅੰਤੁ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥
ਤਾ ਕੇ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ ॥
ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ॥*

ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ ॥
 ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਉਚਾ ਥਾਉ ॥
 ਉਚੇ ਉਪਰਿ ਉਚਾ ਨਾਉ ॥
 ਏਵਡੁ ਉਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ ॥
 ਤਿਸੁ ਉਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ ॥
 ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ ॥੨੪॥

Ant na siftin kailhan na ant.
Ant na karnai den na ant.
Ant na vekhan sunan na ant.
Ant na japai kia man mant.
Ant na japai kita akaar.
Ant na japai paravar.
Ant karan kete bila lahen.
Tanke ant na pae jahren.
Ehu ant na janai koe.
Bahuta kahiai bahuta hoe.
Wadda Sahib ucha thaon.
Uche upar ucha naon.
Evad ucha hovai koe.
Tis uche kau janai soe;
Jewad Ap janai Ap Ap.
Nanak nadrin karmin daat.

Endless are God's attributes.
 Endless are His merits.
 Endless are His creative actions,
 Endless are His benefactions.
 Endless is His seeing.
 Endless is His hearing.
 Endless are the counsels of His mind,
 Endless are the created forms and their kind.
 Endless is God's extent;
 To know it do crave men without count.
 But God's bounds cannot be found;
 None knows them, though many expound.
 The more is He described, the more He defies description.
 He is the Supreme Lord, who lives in exaltation.
 Higher than the Supreme One is His Name;

Only exalted like the Lord, may His knowledge claim.
 How great He is, He Himself does know,
 By His grace, O Nanak, all boons do flow.

XXV

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ ॥
 ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ ॥
 ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ ॥
 ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ ॥
 ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ ॥
 ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ ॥
 ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥
 ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ ॥
 ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ ॥
 ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ ॥
 ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ॥
 ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ ॥
 ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ ॥
 ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ ॥
 ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੇਈ ਕੋਇ ॥
 ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥
 ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥੨੫॥

Bahuta karam likhiya na jaey.
Wadda Data til na tamaey.
Ketey manghey jodh apaar.
Ketian ganat nahin vichaar.
Ketey khap tuttey vekaar.
Ketey lai lai mukkar pahen.
Ketey moorakh khahi khahen.
Ketian dukh bhukh sad maar.
Eh bhi daat teri Dataar.
Band khalasi bhanai hoey.
Hor aakh na sakey koey.
Je ko khaik akhan paey.
Oh janai jetian muh khaey.
Apey janai apey dei.
Akheyh se bhi kei ke.
Jison bakhshay sifat salah.
Nanak patishahin patshah.

(.. to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845, Sanjose, CA - 95152, U.S.A. Phone & Fax :- 001-408-263-1844, vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal
Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378
Email: atammarg1@yahoo.co.in

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Europ	50 Euro	500 Euro

Australia

Bibi Jaspreet Kaur
Cell : 0061-406619858
Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com
Bhai Gurinder Singh
Cell : 0061-469927233,